

Universitätsbibliothek Wuppertal

**Danielis Chamieri Delphinatis Panstratiæ Catholicæ, sive
Controversiarvm De Religione Adversvs Pontificios
Corpus.**

Tomis quatuor distributum. : cum indicibvs necessariis.

De Canone Fidei

Chamier, Daniel

Frankfurt, 1627

Liber tertius

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-907](#)

XXXIX. Iepide Xanthius Saxoni lib. 2. cap. 12. cum describeret Venetiam sicut in Etnicam, cuiusque interpretationem Bono (inquit) mysterio vanus suberat religio. Quidam ego similiter illa laudem emblematum interpretatione, damnata tamen superstitione? Sed grauiter Tatianus ad Graecos, reuidentes usum, unde uerba "Emplures, unde tuus mundus, unde tuus Deus" uocari a deo genitio. K. & dicitur tuus mundus, et tuus deus, et tuus Deus in allegoria transformata. Nam si id facitis, tum qua apud vos est Deitas funditus solitaria etiam a vobis. Audiant id ipsum Papistae: meminerintque, nullum esse ad eorum Ecclesias detegendas imposturas opportunius argumentum, hac subtili commentatorum ingeniositate. Hieronymus apologia 1. aduersus Rufinum, *Quando aico tropicam, doceo verum non esse quod dicitur, sed allegoriam nubilo figuratum.* Eigo nolim meliores mendaciorum Papisticorum testes ipsi Papistis.

XXXI. Recte: Pauci intelligent, plures indebet accipiunt. Enimvero, quotusquisque fuit Papistarum ante Vidam, heri denatur, aut nudius tertius, qui Christophori, qui Georgij allegoriam aut mente conceperint,

aut verbis expresserint? Age. Detur aliquis ex veteribus legendariis, aut sti-
monariis, qui *ad uita suum subiecerit in pueris.* Vin' & vulgus scire, que-
modo habuerit se? Apud Parisienses, non procul Lutetia ostentari dentem
audio Christophori, infane quantum. Ludouicus Viues in 9. caput lib. 15. de
Civitate, sibi in Hispania ostentatum fuisse vnum scriptis pugno maiorem.
Et Genesæ ostentari vnum item magnum legas in Itinerario Stunicæ. Ho-
cine allegoricum? hoccine allegoria villa sanandum? Certe, si dentes Christo-
phorus habuit, qui ostentari queant, verus fuit, non allegoricus, & si tantos
dentes, profecto non allegorice tantus. Aut si allegorice tantus, tum vero illi
non tanti dentes, meraque est in postura, mera idolatria, cum Parisiensi-
bus ostentandi præbentur iij dentes. Nec alia ratio Georgij, cum ostentetur
perigrinis, non tantum eius sepulchrum, sed & antrum Draconis, teste Hen-
rico de Breauau, parte 3. Itinerarii Hierosolymitani. Ludit videlicet laisci-
uiens Ecclesia imposturis. Entibi, quæ ex Georgio & Christophoro allego-
rias finxit, eadem ex clavis Petri finxit reliquias omnibus adorandas. Ha-
bes testimonium Theodori Studitis in dogmatica de honore Imaginum. In-
tellego asseruari Roma claves Apostolici Senatus Principis, honoris gratia,
etiam si claves nullas sensibiles dederit Dominus Petro, sed ore tenus in hoc, &
enes illum effet potestas ligandi ac soluendi. Eas autem argento confectas palam
adorandas proponunt. Quod mirum miræ pietatis effectum Gennadius Schol-
arius assumpsit tanquam iniustissimum vere Ecclesiæ argumentum, inde-
fensione Florentina Synodi cap. 5. sect. 12.

XXXII. Constat igitur Ecclesiam non esse ~~a legibus vestris~~, cuius traditio-
nes tot sint erroribus, tot mendacis deturpata. Quod etiam Episcopus Clau-
romontanus, Franciscus Rupefocaldus ultra confitetur, aut profiteatur potius
lib. de auctoritate Ecclesiae, cap. 2. traditiones videlicet progressu temporis
fieri multo magis obnoxias corruptioni depravationique, quam Scriptu-
ras.

XXXIII. Quid? quod ab ipsa Ecclesia latæ leges non omnes probari possunt? Nam traditiones potest illa excusare, prætexta vulgi persuasione, cui difficile sit occurtere: quam difficile sit auellere. Ita fabulosum quid redolere eas res, quarum certus nullus auctor dari potest, sed tantum, ut verbis utriusque Tertulliani, traditio prætenditur auctrix, consuetudo confirmatrix, & fides obseruatrix, non multum quis miretur. Sed leges ipsas certo consilio primum latas, auctoritate summa sanctitas, non satis ad veritatem, ad pietatem exactas esse, hoc vero omnem excusationem superat. Habemus tamen Canum, non de vulgi fæce hominem, sed & Episcopum, & doctum, auctorem libro locor. Theologic. 5. cap. 5. Non ego (inquit) omnes Ecclesiæ leges approbo, non universas paenæ, censuras, excommunicationes, suspensiones, irregularitatem, interdicta, commendo. Scio nonnullas eiusmodi leges esse, in quibus, si non aliud præterea quicquam, at prudentiam certe modum, desideras.

FINIS LIBRI SECUNDI.

LIBER TERTIVS.
De
CANONE FIDEI.

Caput Primum.

AN LEGALIS PONTIFEX FVERIT CERTA REGVLA.

VICIMVS præcedenti libro non posse Ecclesiam appellati Regulam Fidei, aut supremum iudicem omnium Controversiarum. Tertius restat labore Episcopo Romano, ad quem id quicquid est iuris, uno conatu tamdem deuoluent. Bellarminus hanc Controversiam cum alia miscuit, de Interpretatione Scripturae, De Verbo Dei, lib. 3. c. 3. & seq. confusis eam ob causam argumentis, quos separabimus, ea quæ ad Interpretationem proprie pertinent, suo loco tandem tractatur.

11. Si sacerdos legalis erat certa regula in his quæ ad Deum pertinebant,
multo melius erit Pontifex Euangelicus. At prius verum, ergo & posterius
Argumentum est Carranza, & probat antecedens ex Deuter. cap. 7. Si diffi-
cile & ambiguum indicium apud te esse perfidexis inter sanguinem & sanguinem
causam & causam, lepram & lepram, & iudicium intra portas tuas videris verba
variare, surge & ascende ad locum, quem elegerit Dominus Deus tuus. Venerisque
ad Sacerdotes Leuitici generis, & ad iudicem qui fuerit illo tempore, quare sibi ab
eis qui indicabant tibi iudicij veritatem. Et facies quodcumque dixerint qui pra-
sententur loco quem elegerit Dominus, & docuerint te iuxta legem eius, sequerisq[ue] sen-
tentiam eorum, nec declinabis ad dextram, neq[ue] ad sinistram. Qui autem super-
bierit nolens obedire Sacerdotis imperio, qui eo tempore ministrat Domino Deo
tuo, ex decreto iudicis morietur.

III. Pighi Controversi. 3. tria distincte notat, primum, quod in Controversiis dubiis non ad Scripturas, sed ad viuum iudicium Sacerdotum, qui praerant Cathedra, suos altercantes remiserit Moses. Alterum, quod praecipit districte illorum obediere iudicio, nec de eorum sententia inquiramplius, sed simpliciter facere, quod cuncti desiderarent Praesides Cathedrae, non declinando ad dextram, nec ad sinistram. Postremum, contumaciam aduersus autoritatem Sacerdotis Praesidis mortis supplicio necessario expiari.

I. V. Respondeo, primo negari consequentiam à Judaico Sacerdote ad Episcopum Romanum. Nam à lege ad Euangelium non concluditur necessario, nisi aliunde cōstervis consequentiæ, erant enim plurima instituta in Moysa Politia, quorum nullus usus est inter Christianos. Et ne longe abeam hoc ipsum iudicium inter lepram & lepram, imo etiam inter sanguinem & sanguinem, non exercet ullus Pontifex Christianus, ne ipse quidem Romanus Episcopus, sed solus civilis Magistratus. Itaq; si quid ex lege retinendum sit, id oportet aliis argumentis adstrui.

V. Ad hæc Verba Mosis vel intelliguntur de solo summo Judæorum Pontifice, vel de quibuslibet Sacerdotibus Leuitici generis. Si de summō, tum ad Episcopum Romanum hic locus non pertinet. Non enim tenet inter Christianos eundem locum, quem Pontifex inter Judæos. Nam hic summus erat, reliquos omnes Sacerdotes habēs sibi subditos. Ille autem minime, sed vñus est duntaxat inter omnes, habens collegas, siue plurimos Episcopos, vt ab initio, siue paucos Patriarchas, vt postea factū est, cum superbe reliquis conculcati quatuor, se extulerunt Romanus, Constantinopolitanus, Alexandri-
nus, Antiochenus, orbemq; diuiserunt. Sed huic Controversiæ sua debetur disputatio.

V 1. Si autem Mosis verba intelligimus de singulis Sacerdotibus, tum multo importunius, quod erat multorum, contrahitur in unum. Multo sane iudiciosis veteres, hoc quicquid est iuris vendicabant omnibus Episcopis appellatis etiam vulgo, non Pontificib. tantum, sed etiam summis. Nam Cyprian. epist. 62. hunc ipsum locum torquet in eos qui Episcopis & Sacerdotib. obtemperare noluerint. Atque hic notandus iterum error vulgaræ editionis, in his verbis; *Et iudicium intra portas tuas videris verba variare*, quæ cum alij tum Costerus Apologia secunda contra Gomatum intelligent de sententiis variantibus Leuitarum, ac Sacerdotum domesticorum, à quibus eundum fit ad supremum Iudaici populi tribunal. Quæ somnia sunt Papistica, non vla Mosis aut verba, aut sensa. Nam Moses nulla iudicium verba dixit variaze, sed partium affectis oppositos designauit Titij ac Maeuij eandem sibi rem vindicantium, ac proinde iure agentium.

VII. Secundo, nego antecedens. Non est enim verum hunc Sacerdotem, qui hic nominatur, fuisse regulam in iis quæ ad Deum pertinerent. Probatur tripliciter. Primo quia habuit ipse suam regulam, id est, legem, cui debuit se- ipsam conformare, tum in missando, quæ eius officij partes erant proprie- tates ex eodem loco vbi dicitur **הָעֵמֶד לְשָׁמֶן** מִזְבֵּחַ וְאַתְּ בְּעֵמֶד: tum in iure dicundo. Et sane ea verba, *Indicabunt* (sic enim legendum, non *indica- bunt*, vt Carranza) tibi iudicij veritatem, quæ sunt pro Hebraicis **בְּבֵד דְּמִשְׁפְּט** בְּגִיהִוָּלְךָ, nihil aliud significant, quam illum sive Sacerdotem sive iudicem re- sponsurum ex iuris formula, non autem ipsum ius suo constituturu arbitrio. Vnde Chaldaeus Paraphrastes vertit **יְהֹוָה יְהֹוָה** Septuaginta αὐτοὶ εἰλεύσονται, id est,

VIII. Imo statim additur, *iuxta legem quā docebunt te*, & *iuxta iudicium quod loquentur tibi facito*. Quib. verbis, quis nō videt significari has esse Sacerdotis & iudicis partes, vt nō tam condant, quam doceant legem? Ergo necesse est, vt in iudicando astringantur legi. Ab his verbis paulum discessit Latinus interpres, sed sensum vehementius expressit. *Et facies quodcunq[ue] dixerint qui presumunt loco quem elegerit Dominus*, & *docuerint te iuxta legem eius*.

X. Sed excepit Bellarminus primum hæc verba, & docuerint te iuxta legem eius, non esse nisi in editione vulgari, quam nos nō probamus. Secundo, non solum conditionem, sed assertiōnēm sive promissiōnēm, non enim voluntate dicere, Sta iudicio Sacerdotis, si docuerit te secundum legem, sed secundum reddere populum, qui sacerdotis iudicio acquiescit, affirmando iudicaturum eum secundum legem.

X. Sed quid rum, inquit? Nam vulgata editionis in hoc tantum error cōsistit, quod quæ ad sequentē versum verba pertinebāt, copulauerit antecedenti. Prorsus enim non esse in textu Hebræo, falso est. Sed non satis Jesuitice autoritatē vellicauit eius editionis, quam ex Concilij Trident. decreto solam deber autenticam agnoscere. Quod si est, tum sane etiam si nos non agnoscamus, tamen valet argumentum aduersus Papistas, quos suis telis contodimus. Sic enim valent etiam quæcunque in illos torquemus ex Concilio illo Tridentino, à qua tamen ut prorsus Papistico & impio nos abhorremus. Non absurde enim dixit author alias illepidus disputationis Sylvestri cum Judæis, Tunc demum conuincitur rationabiliter pars, qua è diuerso est, cum suorum fuerit dictorum autoritate convicta.

XI. Esse autem promissionem, an vero conditionem potius, non pili interest, vt rōtruis enim modo constat obseruatio nostra, nimisrum alligari ad legem tum Sacerdotem, tum iudicem, quod sufficit, vt negemus esse igitur aut hunc aut illum normam religionis. Hebraica tamen nulla est, neque conditione, neque promissio.

XII. Secunda probatio est ex ipsarum personarum consideratione, eaq; dupli. Nam primo nominatur non summus Sacerdos, sed Sacerdotes Leuitici generis, quo nomine comprehendebantur etiam infimi. Atq; hic corrigendus error tum Bellarmini, qui bis Sacerdotem legit singulari numero, nēpe de Verbo Dei lib. 3. c. 4. Et de Pontifice Rom. lib. 4. ca. 1. cum tamen & Hebraice sive ḥebraicis & Græcis & iugis. Tum Pighij, qui in libello de ratione cōponendorum discordiorum legit, Sacerdotis præsidis, & controversia tercia, expōnit præsides cathedralē. Ex vulgata opinor versione Latina, quæ legit, qui præsent loco quem elegerit Dominus, cum tamen Hebraice nihil sit quod præsidentiam significet. Tantum enim est, Quicquid dixerint ex loco isto. Si igitur quicunque hoc loco designantur, essent summi iudices omnium controversiarum, sive norma religionis, tum is honor deferendus esset quibuslibet Iudaicis Sacerdotibus, quod ne Jesuitæ quidem concedent.

XIII. Deinde non tantum Pontifices nominantur, sed etiam iudex eius temporis, quem Abbe Ezra Regem interpretatur. Absurdum est autem regem, vel quenunque alium ciuilē magistratum constitui iudicem sive normam omnium controversiarum in religione, quod nec Papista negant. Necesse est igitur falsum esse hoc loco agi de eiusmodi iudice & norma. Ac proinde locum frusta, imo inepte proferri.

XIV. Bellarminus primo afferit posse iudicis nomine intelligi principem Sacerdotum, vt sensus sit, Ascendat Concilium Sacerdotum, & eoru principem summū Sacerdotem. Deinde si intelligatur politicus princeps, esse distinta officia: nā sacerdoti tribui sententiam definitiū, imo imperium, vt idem obseruat lib. 4. de Pontifice c. 16. iudici autem exsequutionem in contumaces.

XV. Resp. ad prius: Paulum Fagium annotationib. in Targum huius loci, obseruare à quibusdam nomine iudicis intelligi summum Pontificem. Sed absq; ratione. Nullum enim possunt locum ostendere vbi summus Pōtīfex appelletur iudex, sed plurib. locis occurrit ita designatus magistratus: Imo c. 16. huius ipsius libri eorum continetur institutio. Indices & Magistros constitues in omnib. portis tuis. Et alias Sacerdotib. conjuncti inueniuntur in cap. 19. in conspectu Sacerdotum & iudicium, alias cum principib. Iof. 8. ducesq; ac iudices, Et 23. & 24. principes ac iudices. Ceterum Iudei בְּנֵי יִשְׂרָאֵל definunt ut obseruat Paulus Fagius in 16. Deuter. הדְּרוֹנִים הַפּוֹסִים אֲרַחַדְןָה, iudices qui determinant causam sive iudicium. Hoc autem loco distinguuntur à Sacerdotibus nolens obediēre Sacerdoti aut iudici.

XVI. Ad posterius, dico Bellarminum, qui paulo ante suggillavit autoritatem Latini interpretis ob suum cōmodum, nuncitem ob suum cōmodum pati sibi ab eodem imponi, & quidem bis in paucorum verborum complexu. Semel, cum Sacerdotis vrgit imperium. Nam in textu Hebræo id nullum est ḥebraicē: Græce, τοῦ πατέρος οὐκ εἰσίαν Αριας, ad non audiendum ad Sacerdotēm: barbari, quia αὐτοὶ λαζαῖ. Vatablus, ut nolit audire Sacerdotem. Hæc autem phrasis in vsu est, non tantum cum imperium aliquod significatur, sed etiam cum admisione. Nam Iethro Exod. 18. Mose admonet ipsum verbis, ut suo consilio viceretur, καὶ συνεπέσθι τῷ πατέρῳ μου, Chaldaice מִנְיָן שְׁמָע בְּקָלְךָ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, Et tamen certum est nullum fuisse Jethronis imperium in Moysi.

XVII. Iterum imposuit Bellarmino Latinus interpres, cum persuasit sic esse distincta Sacerdotis & iudicis munera, vt illi quidem sententia, huic vero exsequatio mandetur. Nam Hebraice ad vtrumq; sententia refertur, morteq; plectit contumelia in vtrumque. Et sic bene interpretati sunt septuaginta, οὐκ ἡρωνος ἐστιν ποιηση τοιούτην πατέρον οὐκ εἰσίαν Αριας, Homo qui fecerit in superbia, ut non audiat Sacerdotem, vel iudicem, morietur homo ille.

XVIII. Tertia probatio, est ex ipſarum rerum de quib. agitur natura. Nō enim doctrinæ constitutionem, aut legum his sive Sacerdotib. sive iudicibus Moses mandat, sed tantum singulari litium diiudicationem, hoc est, non τὸν πατέρα, sed τὸν γάρ οὐκ εἰσάγει. Exempli gratia, cum ad illos deferatur iudicium inter lepram & lepram, non id illis permittitur ut videant quid sit de leproso constituendū, sitne eiendiudicē extra castra, an securus, sed tantum vtrum hic unus quis sit leprosus. Sæpius admonuimus τὸν γάρ οὐκ εἰσάγει iudices, nou posse appellari normam iudiciorum.

XIX. Iam vero vt ne Pighij considerationes intactas dimittam, quid tun, si non amandauit Moses ad Scripturas? Quasi vero omnia sint omnibus locis exprimenda. Constituebat hic iudiciorum forma, atque autoritas, non vero iudicibus leges tradebantur, ex quarum præscripto iudicaturi esent, quod quidem alias fit. Tum scilicet omnes ab autoritate negatiue nihil legitimate concludi. Concedo necessario, & sub pena mortis fuisse illis iudicibus obtemperandum, sed vicissim dico: Primo cum autoritas sancitur Magistratum, semper intelligi conditionem, si non abitantur suo munere. Secundo inde non sequi eos esse regulam iuris.

Tom. I.

CAP. II.

De iudicio Sacerdotis legalis.

I. Præter hunc, quem præcipue virgent, etiam alios locos Scripturę colligit Bellarmin. ad quos facilior erit responsio. Ex veteri Testamento Exod. 18. sedebat Moïses tanquam princeps & caput Ecclesiæ Judææ, & ad omnia dubia circa legem Domini exorta respondebat. Deinde auctore suo minoribus constitutis magistratibus, sibi reseruabat dubia circa religionem, nimisrum ut intelligeremus vnum esse debere cōmune tribunal, à quo omnes perant diuina legis interpretationem, & cui omnes simpliciter acquiescant.

II. Ecclesiast. 12. Verba sapientiū sicut stimuli, & sicut clavi in aliem defici quæ per magistrorum consilium data sunt à pastore uno. His amplius sibi mihi, ne requiras. Hoc loco Salomon docet, non esse vltius inquirendum, sed acquisicendum penitus, quando sententia data est à summo pastore, adiuncto præsertim consilio sapientum. Quod si verum est de Sacerdote veteris, quanto magis de Sacerdote noui Testamenti?

III. Aggai 2. Interroga Sacerdotem legem. Et Malach. 2. Labi Sacerdotis cōstudiant scientiam, & legem requirent ex ore eius, quia Angelus Domini exercitum est. Ex quibus verbis intelligimus, non esse priuatorum hominum iudicare de sententia legis Domini, sed Sacerdotis, qui cum sit Angelus, id est nuncius Dei, ad eum pertinet ex officio explicare sententiam Dei.

IV. Ex poster. Paralip. 19. vbi sic loquitur ad Sacerdotes Rex optimus Josaphat: Om̄em causam, quæ venerit ad vos fratrum vestrorum, qui habitat in urbibus suis, inter cognitionem & cognitionem, ubi curi, questio est de lege, de mandato, de ceremoniis, de iustificationibus, ostendite eis, ut non pectent in Domum. Amarias autem Sacerdos, & Pontifex vester in his quæ ad Deum pertinent, praesidebit, porro Zabadias filius Ismael, qui est Dux in domo Iuda, super ea opera erit, quæ ad regis officiū pertinent. Vides hic quam clare Rex distinguat officiū Pontificis ab officio Regis, & soli Pontifici tribuat iudicium de dubiis legis.

V. Respond. de Moysi, primo vt supra, non sequi à lege ad Euangelium. Secundo, non sequi à Moysi ad Episcopam Romanum, quia hic non eundem locum tener inter Christianos, quem Moysi inter Judeos. Nam Moysi auctoritatem habebat secundum Deum summam in omnes Iraelitas, non vero Episcopus Romanus in omnes Christianos. Tertio non bene ex facto extraordinario, inferri ad perpetuum ordinem. Fuit autem Mosis auctoritas extraordinaria, ut facile apparet, quod in eius locum nō successerit, qui eodem munere functus sit. Josue enim tantum fuit Dux, sive iudex in rebus eiuslibus: Aaron autem tantum Sacerdos, constitutus rebus sacris administrans. At Moses vtrumque habuit.

VI. Quinto, non tantum fuit auctoritas Mosis extraordinaria, sed ipse etiam Propheta, extra ordinem à Deo doctus, & auctoritas inspiratus, atq; in id ipsum missus, vt Ecclesiæ Israelicæ iam tum incipienti, leges ferri potius quam latas interpretaretur. At in Ecclesia Christiana nō est post Apostolos extra ordinem sic missus, quin etiam leges Christianæ pietatis iam ab initio constituta sunt. Itaque cum tanta sit & personarum & temporum diuersitas, non potest consequentia esse certa.

VII. In secundo loco nego primum, quicquid haberi de addito cōsilium sapientum, est enim hæc rātum audacia Latini interpretis, qui paulo difficultatem Hebraicum contextum, cum nō posset concipere, extricauit se vt potuit. Non debuit autē Bellarminus nobis hominis, & quidem non omnium petiūtissimi, verba, pro Dei sensu substituere. Fator vero in loco difficultiori, varia esse interpretum sententias. Sed hanc omniū maxime ē incōgruam, quilibet agnoscat, qui vel perfunctio verba contulerit: Nam & distinctiones, membraq; contextus confundit, & addit particulam per, de suo, & vxori אַפְּרִים, imperie consilia vertit, & Syntaxim eius inuertit, quæ referret potius magistros consiliorum, quam magistrorum consilia. Sunt autem בְּנֵי אַפְּרִים ad verbum, Magistri congregationum, sive pandectarum.

VIII. Secundo, per vnum Pastorem, Pontificem Vet. Testam. Bellarminus intellexit, vniac ob causam, quia sic libuit. Habet enim vt plurimū Jesuitæ voluntatē pro ratione, non secus acti tyranni. Interpretes autem omnes de Deo exposuerunt, cum veteres tum recentes, etiam Papistæ. Hieronymus hoc loco eos arguit qui negarent eundem Deum vtriusq; testamenti autorem. Olympiodor. Ex uno, inquit, Pastore. Quo autem? quis scilicet & in celis & in terra, rationale pascit creaturas, qui & dixit, Ego sum Pastor bonus. Saloni, Pastor unus, est Deus à quo data sunt omnia verba Sapientum, qui ipse docuit magistros, id est, Prophetas & Apostolos. Lyrā, uno Pastore, scilicet ipso Deo, qui omnia regis & pascit. Francisc. Titelman. etiam prolixus, Vnde vero hanc vim, occultamq; energiā habeant sapientum verba, & unde suam natā sint auctoritatem, subsequenter insinuat, dum ait: Quæ per magistrorum Consilium, data sunt à Pastore uno, nēpe Deo. Non enim (vt S. Petrus ait) voluntate humana allata est aliquando Propheta, sed Spiritus inspirati loquuntur sancti Dei homines. Et in Euangelio dicitur: Omnis Sapientia à Domino Deo est. Ab hoc igitur uno Pastore summo, qui est veritas prima, & regula veritatis, in menti nescia, verba sapientum procedunt. Ioan. Ferus, Hec est summa commendatio Sæpius & Scriptura, quod ab uno & vero Pastore data est, nempe Deo. Nec aliter Vatablus, & Mercurius Spiritum sanctorum nominant.

IX. Tertius locus nihil habet difficultatis. Quis enim negat interrogados sive Sacerdotes de iis que præcipiebantur in legi? Quis negat ēt hodie à Pastore, quærenda Euangeli mysteria? Nō nos certe ita insanimus, sed hoc tamē negamus, nimisrum inde confici, Sacerdotes eseretur regulā pietatis, aut hoc sensu summos Controversiarum iudices. Imo cōtra potius. Nā inquiri ab iis voluit legē Deus. Quam quæsto? Illā ipsam, quæ per Mosen erat tradita: quod sati patet ex Aggæo, qui statim exemplum subiicit eius inquisitionis, de sanctificatione & pollutione ex ceremoniis Legis. Quare si eam legē custodiore debet Sacerdos, & ex eius præscriptio respōdere, constat nō esse ipsum legem.

X. Quartum miror prolatum, quid n. habet noui? Distinctas esse regis & Sacerdotis partes, non sibi cōtendunt Papistæ: nā nos etiam affirmamus. Sed (inquit Jesuita) sibi Sacerdoti tribuitur iudicium de dubiis legis. At hoc primum falso est. Tum quia Amarias summo Sacerdoti tribuitur præsidentia super reliquos, omnib. autem iudicia, tum quia hæc ipsa præsidentia diuiditur in duas partes. Nā dubia quæcunque circa legem, vel pertinebant ad Deum, & tum sacerdotib. præcerat Amarias, vel cōcernebant iuria regia, & tum non Amarias, sed Zabadias, dux, non Sacerdos, è tribu non Leui, sed Judæ, præsidebat. Erant igitur omnes Sacerdotes iudices, sed erant hi duo præsides. Hæc vero præsidum dignitas nihil ad nostram contoversiam.

CC

XI. Dein-

XI. Deinde, hoc iudicium non erat de ipsa lege, sed de contiouersiis ex lege iudicandis: nimurum de litibus singularibus, quarum cognito facto, statim ius dicebatur, non ad arbitrium Sacerdotum, sed ex institutis Mosis, quantum scientia Sacerdotes reliquis Israëlitis autre vera præstabant, aut saltem præstare ex officio & debebant, & præsumebantur. Itaque non ipsi lex erant, sed legis periti, non ipsi regula, sed ad regulam alligati.

XII. Præter hos locos additarios ex Nono Testamento, è quib. hi ad institutum hoc pertinent. Matth. 16. *Tibi dabo claves regni cœlorum.* Vbi per claves intelligunt potestas soluendi, non solum à peccatis, sed etiam ab omnibus aliis vinculis, & impedimentis, quæ nisi tollantur, non potest intrari in regnum cœlorum. Ratio est, quia non dicitur *Quemcunq; solueris*, sed quodcunque, ut intelligamus nodos omnes, seu legum dispœfando, seu peccatorum, & penarum relaxando, seu dogmatum & Controversiarum explicando, à Petro eiusq; successoribus solui posse.

XIII. Ioan. vlt. *Simon pascere oves*. Vbi notanda sunt tria. Primo, quod dicitur Petro, dici etiam successoribus. Ratio, quia noluit Christus prouidere Ecclesiam suam ad annos viginti quinq; tantum, sed quousq; mundus duraret. Secundo, illud *pascere*, intelligi præcipue de doctrina, sic enim pascuntur oves rationales. Tertio, illud *ovis*, significare omnes Christianos, ne Apostolis quidem exceptis, qui enim non vult pasci a Petro, non est *ovis* Christi. Ex his efficitur Petro & successoribus eius singulariter commissum esse, ut c'oeant omnes Christianos, quid circa doctrinam fidei tenendum sit, constituendo, ac decreando.

XIV. Acto. 15. cum orta esset quæstio grauis de fide, Concilium Hierosolymæ fuit habitum, cui Petrus præterat, primusque omnium loquutus est, deinde Jacobus Petri sententiam confirmans. Sicque soluta quæstio, his verbis, *Vt sum est Spiritus sancto & nobis.* Vnde pater sententiam Concilij cui præest Petrus, sententiam esse Spiritus sancti. Paulus etiam quocunq; ibat, præcipiebat, ut seruarent decretum illius Concilij, id est, ut acquiescerent, & non vellent ipsi de sententia Concilij iudicare.

XV. Ad Galat. cap. 2. Ascendi (inquit Paulus) Hierosolymam cum Barnaba, & contuli cum illis Euangelium quod pradico in gentibus, seorsum autem iis qui videbantur esse aliquid, ne forte in vanum currerem, aut cucurisset. Erant autem illi Petrus, Jacobus, & Ioannes. Atque hunc locum explicantes Tertullianus lib. 4. contra Marcion. Hieronymus Epist. 89. August. lib. 28. contra Faustum cap. 4. diserte affirmant, Ecclesiam non fuisse Paulo credituram, nisi eius Euangelium à Petro confirmatum fuisse. Ergo Petri erat tunc, & proinde successoris eius nunc, de doctrina fidei iudicare.

XVI. Respondeo, in his omnib. locis generale esse peccatum, quod à Petro ad Successorem concludatur, in hunc modum: Quæcunq; dicta sunt Petro, ea pertinent ad eius successores. At hæc dicta sunt Petro. Ergo pertinent ad eius successores. At omnes Petri successores sunt Episcopi Romani. Ergo illa pertinent ad Episcopos Romanos. At ego primum nego maiorem, sunt enim multa personalia, quæ locum habuerunt in eo tantum. Sunt etiam nonnulla Apostolatui propria, quæ ne ipsa quidem durauerunt, cessante ipso munere.

XVII. Concedo sane Christum voluisse Ecclesie suæ prouidere usque ad finem seculi, sed nego sic voluisse prouisum, ut omnia quæ Petro concesserat, in perpetua essent duracione, alias ipsum Apostolatum, ipsumque Apostolorum numerum continuasset, quod falso est. Prouidit autem alia ratione, & quidem sapientissime, sed nunc non est de ea dicendi locus.

XVIII. Præterea distinguo successores, dicuntur enim duplíciter. Vellit
sticte, prò iis qui id est officij genus eodem loco assumunt post alios. Ita suc-
cessores nominantur Clementis, non quicunq; aliq; uod munus gerunt in Eccle-
sia, sed qui Episcopatum. Nec omnes qui Episcopatum, sed in Ecclesia Ro-
mania. Neq; enim aut Laurentius Diaconus Clementis fuit successor, aut Cy-
prianus, nimis quia neq; ille fuit Episcopus, neq; iste Romanus.

XIX. Alias vero latius producitur successio, ad eos etiam, qui neq; omnino idem ministerij genus, nec; eodem loco exercent, sed qui in eodem operelaborant alij post alios. Sic Cyprian. epist. 42. ad Cornelium, *Hoc enim vel maxime frater & laboramus & laborare debemus, ut unitatem à Domino & per Apostolos nobis successoribus traditam, quantum possumus, obsernere curemus.* Ad quem locum Pamelius, *Pulchre Episcopos successores Apostolorum nuncupat.* Gaudentius in Traet. de ordinatione sua, de Ambrosio loquens, *tanquam Petri Apostoli successor, ipse erit os unius forum circumstantium sacerdotum.* Theodoret, dialog. i. post citatos patres multos, Athanasium, Nazianzenum, Ambrosium, Flauianum, Gelasium, Chrysostomum, Igatium, Irenaeum, Hippolytum, Methodium, atque alios, tandem ca. vii. vt corum sanciret auth-
ritatem: *Aliud ergo non dicitur. Amos 5. 18. si ai dipes regnoluntur. Successores diuorum*
Apostolorum fuerunt hi viri.

X X. Hæc cum ita sint, quæro utrumque intelligantur in argumento successores Petri. Næ si priori, tum negamus Episcopos Romanos esse Petri successores, quia non sint Apostoli, quantumvis Romæ Petrus & docuerit & mortuus sit. Non magis certe, quā Laurentius, quem ante nominauit, aut ipsi etiā Bellarminus, qui Romæ viuit, Romæ docet, seq; S.R.E. presbyterum Cardin appellat. Sed hæc controversia est, nobisq; alias retractanda.

XI. Sin autem posteriori, ipse, credo, Bellarminus, fatebitur se operam ludere, in modo indignabit tot Episcoporum myriadib. ea communicari maxima priuilegia, quæ suo Tarpeio Ioui volebat esse eximia. Et sicut qu. ferent Ambrosium dici iudicem omnium controuersiarum de religione? Et si multo felicius functus esset eo munere, quam longe maxima pars Episcoporum Romanorum, in quibus præter horrendam superbiam nihil est iam pridem eximum.

X X I I . Quod ad singulos locos attinet , et si erunt plenius tractandi in
questione de Oecumenico Pontifice , tamen paucis respondeo ad primum &
secundum , nihil promitti Petro peculiare . Nam in primo claves significant
eam potestatem Ecclesiae regendae , quæ tum promissa vni Petro , postea om-
nibus Apostolis est re ipsa exhibita . Itaque cum dixit Christus , *Tibi dabo cla-
ves* , sensus est , tu unus eris ex iis quibus dabo claves regni celorum . Nec ali-
ter veteribus intellectum .

XIII. Sophisticatur autem Bellarminus in vocula, *Quodcumq;*, cuius tamen vis nulla maior esse potest, quam eius quæ legitur Matth. 18. *Quacumque*. Certe utramque eadem voce reddidit Syrus interpres, priori loco מודן, posteriori נובל מא נובל. Quintam Louanienses Theologi in editione Gallica eodem modo, in priori, *Quoy que tu lies*; in posteriori, *Quoy que vous lie-*

rez. Iam vero tum Patres utrumque locum omnibus applicant Episcopi
tum ne ipso quidem Papista negant posteriorem; non tam late patere, ut
guiscet etiam summum iudicium omnium controversiarum. Quod si utri-
usque, ut eadem verba, sic idem sensus, quis non videt incepit priorem uergeri
in hac controversia?

XXIV. In secundo, *Pascere fateor intelligi præcipue de doctrina*, *sed ne-*
go propterea sequi, quicunq; pascat, cum esse regulam fidei: Nam Petrus s;
prioris hortatur presbyteros omnes ut pascant gregem Dei. Intelligi però-
ues, omnes Christianos, fateor, dummodo indefinite, non autem signifikatim,
ac proinde Apostolos non excipi fallum est. Certe Paulum Petrus nunquam
pauit, hoc est nunquam ei doctrinam tradidit, ipso Paulo sic testante 1. ad Ga-
*latas, *Notum vobis facio fratres, Euangelium predicatum à me, non esse secun-**
dum hominem. Non enim ego ab homine id accepi, neq; edocitus sum sed patefacie-
te mihi Christo. Et 2. Qui sunt in pretio nihil conulerunt.

XXV. In tertio, primo falso est Petrum fuisse praetidem eius Concilij quod describitur Act. 15. Nullas enim ille praesidis partes egit, non proposuit factum: Non primus loquutus est, sed suo loco, id est, cum iam multa disceptatio fuisse, suam sententiam dixit, non etiam clausit actionem, neque in eius verba decretum conceptum est, sed in verba Jacobi, ut patet, quia in decreto sancitur abstinentia, ab idolatria, scortatione, suffocato, & sanguine, quam Petrus ne nominabat quidem.

XXVI. Deinde etiam si fuisset praeses, quid hoc pertineret ad hanc controvrsiam? Nam quod ait Bellarminus inde patere, sententiam Concilij cui praesideret Petrus, esse sententiam Spiritus sancti, primum est extra rem. Disputatur enim non de Petro, sed de Episcopo Romano, sicut ne ad eum nec ne deferendae omnes controvrsiae. Tum, cur non potius conclusit de Concilio cui aliquis Apostolus praesideret? Non enim si praesedit Petrus, id fecit proprio, suoque iure. Imo quid non potius in vniuersitatem de legitimo Concilio? Nam ne quidem Apostolorum tantum erat, ius illud praesidentiae, alias post Apostolos, nemo fuisset in Conciliis praes.

XVII. In quarto, mentitur Bellarminus Tertullianum, Hieronymum, Augustinum, diserte asserte Ecclesiam non fuisse credituram Paulo, nisi eius Euangelium a Petro confirmatum fuisset. Tertullianus. Propterea Hierosolyma ascendit, ad cognoscendos Apostolos, & consultandos, ne forte in vacuum cœderet, id est, ne non secundum illos credidisset, & non secundum illos euangelizaret. Denique, ut cum autorib. contulit, & conuenit de regula fidei, dexteras miscuerat. Hieronymus, ostendens se non habuisse securitatem praedicandi Euangeli, nisi Petri, & caterorum Apostolorum, qui cum eo erant, fuisse sententia roboratum. Augustinus, ipse Apostolus Paulus post Ascensionem Domini de cœlo vocatus, si non inueniret in carne Apostolos, quibus communicando, & cum quibus conferendo Euangelium, eiusdem societas esse appareret, Ecclesia illi omnino non credere.

XVIII. Videat fraudem Jesuita. Nenio est eorum Paterum, qui non Apostolos nominet, iste autem Petrum solum. Nimis enim ut ex aliorum iniustis spoliis, suum ornet Oecumenicum. Satis vaste. Porro Pauli verba satis sunt perspicua, quib. se testatur cõtulisse cum iis qui erant Hierosolymæ, & priuatum cum eis qui erant in pretio, id est Petro, Iacobo & Joanne. Vnde apparet, primo non soli Petro id honoris delatum, sed & aliis. Non poterant Patres (nondum enim erant Jesuitæ) contra hæc tam diserta verba venire.

C A P. III.

An Episcopus Romanus errare non possit.

I. **S**i Romanus Episcopus errare non potest. Ergo est summus iudex omnium controveneriarum. At prius verum: Ergo & posterius. Sic Bellarminus bis argumentatur: De Verbo Deilic. 3. cap. 5. *Si Romanus Pontifex errare non potest, ex Cathedra docens, certe iudicio eius acquiesendum est, & ipse esse debet summus iudex.* Et rursus de Romano Pontifice, lib. 4. ca. 1. *Si demonstrare poterimus iudicium summi Pontificis certum ac infallibile esse, profecto constabit quod, eundem Pontificem summum Ecclesia iudicem esse.*

II. Respondeo negari consequentiam, iisdem argumentis, quae enumerata sunt in praeced. controv. cap. 5. cum ageretur de Ecclesiâ infallibilitate. Sed negari etiam antecedens, de quo nunc agendum paulo fusius, quoniam & animose & prolixè disputatur à Papistis, Bellarmino lib. 4. de Pontifice. Cano locor. Theolog. lib. 6. Carranza Controuerzia 3. Gregorio de Valentia Analyseos lib. 8. cap. 2. Francisco Rupefocaldo Episcopo Claromontano in lib. de auctoritate Ecclesiæ, cap. 8. & aliis.

III. Sic autem quæstionem definiunt, ut distinguant in eodem Episcopo priuatam personam, à publica. Et de priuata quidem, statuunt nonnulli, errare posse. In quibus est Gregorius de Valentia, afferens communem sententiam omnium Theologorum hanc esse. Nec tantum sic errare, ut non omnia sint vera & infallibilia, quæ sic pronunciantur, sed etiam ut ipse possit in ha- resin incidere. Eadem sententia est Selmeronis tract. 24. ad Galat. De quo cum que alio Papa Petri successore afferendum, nihil prohibere, ipsum quoque ut priuatum, errare posse, & in fide desicere, et si noui quidam Scriptores aliud defendere tantauerint, præter communem Doctorum sensum. Verum nostra sapientia non sunt singenda priuilegia, ubi non sunt necessaria. Quod tamen Bellarmino non videatur satis pium. Contra enim, cap. 6. probabile esse, piec; credi posse, Episco- pum Romanum, non solum ut Pontificem errare non posse, sed etiam ut particularem personam hæreticum esse non posse, falsum aliquid contra fidem pertinaciter credendo disfutat.

I V. Quod autem attinet ad personam publicam, Bellarminus cap. 3. definit, Pontificē cum totam Ecclesiā docet, in his quæ ad fidē pertinent, nullo casu errare posse. Et cap. 3. non solum in his fidei decretis, sed neq; in præceptis morum, quæ toti Ecclesiæ prescribuntur, & quæ in rebus necessariis ad salutem, vel per se bonis aut malis versantur. Gregorius de Valentia similiter, quæcunq; Pontifex asserit obligando vniuersam Ecclesiā, vt illud recipiat, nec quisquam audeat sibi persuadere contrarium, tum certa fide credendum esse. illum infallibiliter ex diuina assistance id asserere. Salmero similiter,

Afferimus, quod Papa, ut Papa, id est, sedens in Cathedra, & legitime clavis scientie & sibi singulariter credita viens, & rem fidei determinans, errare non potest, ita ut definit quicquam contra fidem. Et paulo post, quia varie posse aliquid determinari occurrebat, Afferimus, inquit, errorem esse non posse in re determinata circa fidem, quando ita sit determinata expressis verbis in modum sententiae, vel consuetudine munitionis, ut clare, vel tacite appareat hoc praeceptum, quod omnes credere, & sentire debeant sicut est determinatum. Quæ verborum tam curiose conquisitorum, cumulatorumque ambages, mirum si rem non reddant inuolutumam, nimiriū ut cum ad exempla singulare deuentum fuerit, mille suppetant distinctiones, mille subtilitates, mille diuerticula; ut ne vel tum teneas, cum maxime cœperis anguillam.

V. Sed audiamus argumenta. Ex veteri testamento unicum locum Bel-
latrini profert. Si Summus Sacerdos apud Iudeos non potuit errare, ergo
neq; Episcopus Romanus. Probar Antecedens ex cap. Exod. 28. quia iuber
Dominus in rationali Pontificis summi poni doctrinam & veritatem : He-
breice אָדוֹן־סְמִיךָם. Quod cur fieret, explicatur Deuter. 17. vbi Dominus
præcipit iis qui dubitant circa intelligentiam diuinæ legis, ut ascendant ad
summum Sacerdotem, atq; ab eo querant solutionem, & subiungit, Qui in-
dicabunt tibi iudicij veritatem. Et signo ergo, & verbo, Dominus promisit in
peccatore summi Sacerdotis habitaturam doctrinam & veritatem, & proinde
eum non erraturum, cum populum docuerit.

V. I. Respondeo, primo negari consequentiam. Quia nulla fert ratio ut
concludatur de Episcopo Romano, magis quam de Hierosolymitano, Con-
stantinopolitano, Smyrnensi, Mediolanensi, aut quolibet. At de aliis non va-
lere consequentiam, neque ipse Bellarminus negabit. Nos igitur concludimus
non valere de Romano. Quod si supponat Romanum esse oecumenicum
Pontificem, petit principium.

VII. Secundo, nexo antecedens, fuit enim erroribus obnoxius Pontifex Iudeus, & re vera s^ep^e errauit. Ut cum Aaron minister fuit id olotria conflando vitulum, Exod. 32. Et vniuersum populum mortando, publicato festo. Cras, inquit, solennitas Domini est. Quod facere nunquam debuit, quantumvis urgente populo. Vnde postea grauiter increpatur a fratre, his verbis. Quid tibi fecit hic populus, ut induceres super eum peccatum maximum? Et paulo post ipse Aaron dicitur nudasse populum ad ignominiam. Tum autem 16. post Reg. Vrias iussu Achas regis impij amoto altari primo, aliud aedificat ad formam altaris Damasceni.

V III. Nec contrarium probatur à Bellarmino. Nam quod de rationali ait, nihil aliud est quam obscurum probare, per obscurius. Quid enim sit V-
rim & Tummiū, nēmo scit, ne ipsi quidem Hebræi. Verba autem ipsa, pti-
ma & propria sua significatione, neq; Doctrinam & Veritatem, neque διανοή αληθεία significant, quamvis ita verterint Septuaginta, & Latinus in-
terpres. Parumq; suo pudori Bellarminus consuluit, qui has voces deducat à
תְּרוּמָה & **לִבָּן**, contra omnia Grammaticæ præcepta. Multo & doctor & can-
didior Arias, qui & his vocib. suā reddit natuum significationem, & hos in-
terpretes recte defendit, in lib. cui titulum fecit Aaron, *Ex verbo Inflammatio-
nes, illuminationes, & perfectiones atq; simplicitates reddere possumus, cum ad-
iuncta notazione insigni, videlicet, illas illuminations, & illas perfectiones. No-
ster interpres Doctrinam & veritatem vertit. Omnia enim hac, & plura etiam
in illis Hebraicis nominibus continentur.* Nēmpe Arias horat ea nomina dedu-
ciab **אַרְנוֹת** & **תְּמִימָה**.

IX. Deinde, ut demus esse proprię doctrinam & veritatem, nihil tamen inde conficitur. Nam probabilius est id nomen inditum ex effectu quotidiano, nimirum, ut notauit Abben Ezra, propter Dei iudicia & decreta, quae inde cognosci debebant. Nam etiam Numer. 27. sic Deus præcipit, ut Eleazar fäcerdos consulat pro Iosue במשפט הארץ, id est, meo quidem iudicio, ut solet fieri per Vrim. Nam מה ש pto consuetudine sumi norunt omnes, qui, vel à limine linguam sanctam salutarunt. Quanquam haud pili interest, et iam si vertas, ut pleriq. omnes, iudicium.

X. Et tamen si demus iis verbis aliquod significari officium Sacerdotis, cur non sequimur portius morem horum signorum, quibus non tam significari solet, quid sit, quam quid esse debeat? Sic Glossa interlineatis hoc ipso Exod. ca. 28. cum iubentur artifices vestimentorum Aaronis sumere aurum, hyacinthum, purpuram, & coccum bis tintum, sic habet, *Nihil vile, vel solidum in sacerdotis ore vel opere debet apparere.* Ipse etiam Bellarminus de Clericis cap. 19. id praeceptum, quo Exod. 12. iubentur agnum comedunt renes accingere, interpretatur ex Gregorio, debere carnis voluptatem domare. Et illud Exod. 28. quo praecepit Deus Aaronis & filii eius, ut foeminalibus lineis à renibus vixque ad femora recti essent, ex Beda, debere Sacerdotes noui Testamenti aut virgines esse, aut contracta cum vxoribus foedera dissoluuisse. Potuissemus Bellarminus hic similiter ~~ad 19 eg w~~ tolerare, nec certe improbamus quod apud Paulum Fagium legimus in hunc ipsum locum, *Quidam existimant Vrim & Tummim, ideo Dominum iussisse inscribi pectorali, ut admoneretur summus sacerdos, oportere eum esse summa doctrina pradium, quæ lumen & illuminatio sape in Scripturis dicitur: & morum summa integratæ.* Verumtamen sicut non inferre quisquam Sophista, ex eo quod iubebatur agnos comediri renibus cinctis, aut Aaron uti foeminalibus, esse omnes sacerdotes noui Testamenti castos, nec posse in adulterios degenerare: Sic ridiculum esse sanis præber Bellarminus, qui ex Vrim & Thummim concludit, non debere non errare, sed omnino non posse errare suos Pontifices.

XI. De altero loco ex Deuter. 17. iam satis superque. Tantum dico ridicule connecti à Bellarmine locos dissimillimos. Nam iste de rationali, pertinet ad Summum Pontificē solum. Alter autē ad quosvis Sacerdotes. Imo non ad Sacerdotes tantū, sed etiam ad iudices, qui non semper erant ex eo ordine.

XII. Addit tres ex nouo Testamento locos. Primus est ex 22.c. Luc. Simon, Simon, ecce Sathanas expetiuit vos ut cibaret, sicut triticum, ego autem rogaui pro te, ne deficit fides tua: Et tu aliquando conuersis confirmia fratres tuos. Huius autem loci, cum n*on* in t*er*re videat non satis fauere sua caus*a*, t*u*tu*2*¹*9* *20* *21* peruertere conatur. Dicit ergo tribus modis exponi solere.

XIII. Primam expositionem esse Parisensem, quod Dominus orauerit pro Ecclesia vniuersali, siue pro Petro ut totius Ecclesiae figuram gerebat, impetratitq; vt fides Ecclesiae Catholicae nunquam deficiat. Alteram quorundam, qui docent Christum hoc loco orasse pro perseverantia solius Petri in gratia Dei vsq; ad finem. Tertiam denique, quae asserat duo fuisse priuilegia

rata. Vnu

Alterum, ut tanquam Pontifex, non posset inquam docere aliquid contra fidem, sive ut in sede eius nunquam inueniretur qui doceret contra veram fidem.

XIV. Harum trium expositionum priores duas felicit, tertiam amplectitur Jesuita. Nimitum ita solet non veritatem, sed suæ causæ partim verâ, quatenus de Petro agit, partim quatenus de sede, lectari commodum. Nos vero primam dicimus. neptam esse, tertiam ineptâ simul & falsam, secundam solam rectam & veram. Et de prima quidem non est quod agam prolixius.

XV. Sed secundam confirmamus his argumentis, quib. prima etiam impugnatur. Nam Dominus unam tantum personam designauit, bis repetito nomine proprio, *Simon, Simon*, & addito pro nomine secundae persona*pro te*, fides tua, *& tu, fratres tuos*. Et quidem, cum cœpisset Dominus loqui ad omnes Apostolos numero plurali, *Sathan expetiuit vos, ut scribraret*; subito phrasin mutauit in numerum singularem per Apostrophen Rhetorica. At absurdum est pro singulari persona substituere Ecclesiam aut successores.

XVI. Deinde, fides tua, non potest sumi nisi pro virtute Theologica, quae est habitus in utroq. Quemadmodum cum dixit Christus, Fides tua te seruabit, Matth. 9. Et Secundum fidem vestram fiat vobis. Et 15. Mulier, magna est fides tua. Et Marc. 2. cum vidisset Iesus fidem illorum. Ad Rom. 1. Fides vestra annuntiatur in toto mundo. Et rursus, per mutuam fidem, vestram simili & meam. Et 4. reputatur fides eitis ad institutionem. Et alias saepe.

animi dolore, non posse Romanos Episcopos in totidem Deos transformare.

XIX. Præterea, pro eo rogatum est, qui etat conuertendus. Intelligitur autem hæc conuersio, à trina illa abnegatione, in quam Petrus turpissime lapsus est, quæ cum sit particularis circumstantia, designat etiam personam individuam, non autem Ecclesiam quæ non abnegauerat Christum. Nō etiam successores, id est Episcopos Romanos. Nam vel omnes significaret vel paucos. At paucos, absurdum est, neque ipsi Papistæ admittent. Omnes, falso, quia non omnes Christum abnegrarunt, imo multi pro eo martyrium constantissime passi sunt.

XX. Deniq^{ue} mecum sentiunt interpretes, Theophylact. *πέρι τοῦ Πίστος
εἰς τὸ δοκοῦντα*, διποτὴν ἡ θραύσις τῆς ἀληθίας. λόγος ἐγένετο αὐτὸν μεταξελοφευτικὸς ἐπ'
οἰς πηγήν ἀληθείας Χειροτελεστάνων, αὐτὸν φονικόν τοῦ μὲρου συντελεῖ πολὺν αὐτὸν
γένεσιν τοῦ οὐκέτι οὐκέτι, τῷ δὲ πότε μετέλθω περὶ τοῦ. Et post, διέβλεψεν φονικόν τοῦ μεταξελοφευτικοῦ
τοῦ πάντας τοῦ εἰδοῦς καὶ τοῦ μεταξελοφευτικοῦ τοῦ αὐτοῦ αὐτοῦ, τῷ δὲ πότε μετέλθω περὶ τοῦ αὐτοῦ
μεταξελοφευτικοῦ. *Hac in Petrum intendens dixit, quia et audacior reliquis esset, et
verisimiliter elatus ob ea que promisisti teba Christus. Propriea iam cohicens eum,*
multum quidem, inquit, *Sathanus studium est contra vos, as ego rogavi pro te. Ro-
gauit igitur, ne deficiat fides tua, quamvis enim parumper commouendus es, habes
tamen intus repūstata fidei semina. Glossa interlinearis, Sicut ego orando te prote-
xi ne deficeres, sic tu infirmiores fratres exemplo tua pénitentia conforta, ne de-
venia desferrent. Glossa ordinaria, Non ut ne tenteris sed ne deficiat fides tua, ut
post lapsum negationis, ad pristinum statum pénitendo resurgas. Lytanus, Non
rovavit, quod Petrus non caderet, sed ut in casu non remaneret.*

rogauit, quod Petrus non caderet, sed ut in cælo non remaneret.

XXI. Tamen contra Bellarminus argutatur. Primo, quia orauit Dominus paulo post pro perseuerantia omnium Apostolorum, imo etiam omnium electorum: *Ioan. 17. Pater sancte serua eos in nomine tuo, quos dedisti mihi.* Non erat igitur ratio cur bis oraret pro perseuerantia Petri. Secundo, quia hic aliquid speciale Petro imperatur, ut patet ex designatione certæ personæ. Sed perseuerantia in gratia est donum omnium electorum. Tertio, quia certum est Dominum saltem mediate orasse hoc loco pro aliis Apostolis. Nam ideo premissit tanquam orationis causam, *Satan expetiuit ut cribraret vos, & postea subiunxit tanquam effectum, confirmans fratres suos.* Non igitur pro sola Petri perseuerantia rogauit, sed pro aliquo dono Petro communicando ita aliorum utilitatem. Quarto, donum hoc loco Petro imperatum, etiam ad successores pertinet. Nam Christus orauit pro Petro in utilitatem Ecclesiæ, quæ semper indiget aliquo, à quo confirmetur. At perseuerantiae donum non pertinet ad omnes Petri successores. Quinto, non dixit Dominus, Rogauit ut non deficiat charitas tua, sed fides tua. Et iesu scimus defecisse Petri charitatem, & gratiam, quando negauit Dominum, fidem autem unquam defecisse non scimus.

X XII. Hac ille, subtiliter suo iudicio, id est, Jesuitice. Ref. ondeo ad primum, consequentiam esse falsam: nam nec nouum est, vt eadem saepius a Deo postulerint repetitis precibus, atque adeo Matth. c. 26. testatur Christum esse precatum pro se in fidem verbis, uno eodemque momento, vt ita dicam. Sed & causa erat & quidem virgens, cur specialiter oraretur pro Petro, specialiter tentando & magis omnibus concutiendo. Theophylactus obseruat audaciā & confidentiam, siue, ut ita dicam, speciem quandam superbiae, ergo, inquit, αὐτὸν μεγάλοφερόν τοι.

XIII. Ad secundum, nihil esse imperatū speciale, sed specialiter. Huc enim referri debet designatio illa certa persona. Ut cum alibi a. i mulierem Christus dixit, *Fides tua saluam te fecit*, Matth. 9. nihil sane peculiare dicuntur: nā & aliis alias dictum est, nimis rursum Luc. 7. mulieri peccati: ci. E. Marc. 10.c. Bartimaeo cæco. Sed specialiter tamen, quia nulli præter eam tum dicebatur, propterea designata est persona, per *fides tua*, & *te fecit*, proorsus ut in hoc loco. Quidcum dicitur *expetiuit vos*, nonne specialiter significantur, & designantur ex persona, id est, A postolorum, ad quos Christus dirigebat sermones? Et tamen Bellarminus fatetur nihil illis speciale dici, his verbis, *Nec Diabolus* *possedit eum* et *tu es christus* aut *qui tu es deus* aut *fideles sed omnes omnino*.

X X I V. *Quid si etiam aliiquid particolare Petro imperatum esse concedamus? Potest enim hoc ipsum ut ne deficeret, particolare dici, nempe suis circumstantiis determinatum. Is enim individuus actus constantiae, vt non minimo deficeret, profecto nullius omnino fuit, sed Petri solius, quem tam vehementer concussum, quis non miretur non corruisse? Nam reliqui Apostoli, nec similiter tentati sunt, nectam feede commoti.*

XXV. Ad tertium, orasse Christum pro Apostolis mediate, somnium est Jesuiticum, nec sequitur ex obseruatis. Nam neq; illud *ut cibiaret vos*, neq; iterum *fratres tuos*, id aut significant aut efficiunt. Orasse quidem pro Apostolis, non est absurdum. Et sane non declaratur Christum, tunc temporis orare, sed antea orasse, diserte enim *rogari*. Potuitigit oratio tum cum facta est, generaliter concipi pro omnib. Apostolis, hic autem specialiter Petro applicari ob instantem necessitatem. Nam quia inter Apostolos erat Petrus, si rogauit Christus pro omnibus Apostolis, ergo & pro ipso.

XVI. Porro effectum orationis huius proprium, designatur his verbis, *Nedeficiat fides tua*. Non autem istis, *Confirmatis fratres tuos*, sed tantum remotius, nempe quia ex eo quod non defectura erat fides, futurum etiam erat, ut Petrus conuerteretur à negatione in quam lapsurus erat, hac autem conuersio fratres confirmauit, nimirum exemplo tam illustri summae Christi in discipulum indignum misericordiae. Sic Glossa interlineatis: *Tu infirmiores fratres exemplo tua pœnitentias conforta, ne de venia desperes.*

XXVII. In quarto hæc est vis argumenti: Omne donum quod conferatur in utilitatem Ecclesiæ, etiam ad successores pertinet. At hoc donum haec oratione imperatum, Petro conferebatur in utilitatem Ecclesiæ: Ergo pertinet ad successores Petri. Respondeo, nego maiorem, primo, quia donum tum miraculorum, tum linguarum non erant collata aut Petro, aut vili Apostolo, nisi in utilitatem Ecclesiæ, imo ne ipse quidem Apostolatus. At nihil horum pertinebat ad successores, nimis ut eadem dona ad eos successivæ transirent, sic enim Bellarminus intelligit. Imo fatetur orasse Christum etiam pro reliquis Apostolis, nec puto, negaturus imperatum eis aliquid fuisse, & quidem in utilitatem Ecclesiæ. Ergone omnes Apostolorum successores obtinuerunt huiusmodi pertinerentia donum?

X XVIII. Deinde, successores Petri dupliciter nominantur, vel quicunque post Petrum futuri erant in Ecclesia Pastores, vel qui Petro essent in eodem munere specialiter successuri. Si hoc posteriori sensu Bellarminus loquutus est, supposuit falsum. Nos enim negamus ullum sic Petro successisse. At de priori, ne ipse quidem contendet. Non sunt enim tam liberales Papistæ, inter Papistas autem miniæ omnium Jesuitæ, ut omniib. Episcopis communicent, quæ suo Oecumenico eximia vendicant. Quare si neutro modo ad successores Petri pertinet id donum de quo agimus, concludendum est fusile perfonale, non autem successuum.

XXIX. Atqui Ecclesia (inquit) semper indigeret aliquo à quo confirmetur. Respondebat, indigere non vno aliquo, sed plurimis. Christum autem hoc loco non dicere se rogasse pro omnibus, qui confirmaturi essent Ecclesiam, sed tantum pro Petro. Confirmant autem Ecclesiam, etiam illi qui errant in fide, si repicantur, ut Marcellinus Romanus, qui ad sacrificium duxitus est inquit Anastasius Bibliothecarius) ut thurificaret, quod fecit: Et post paucos dies pénitentia duxus capite truncatus est.

XXX. In quanto multiplex absurditas. Primo, etiam si non rogasset pro Petri charitate, sed fide, non sequitur tamen, non esse donum hoc personale. Nam fides æque personalis est, ac charitas, nec in illa plus iuris habent successores, quam in hac.

X XXXI. Secundo, defecisse Petri charitatem falsum est. Non enim significatur hoc verbo cessatio aut interruptio aliqua, sed finalis extinctio, ita hunc locum exponentibus interpretibus: Chrysostomo in Joannem Homil. 72. *καὶ μὴ εἰλεπίη τις οὐ τετένεται μηδὲ εἰς τέλος ἐπάλι;* Non rogauit ut Petrus non caderet, sed ut in casu non remaneret.

X X X I I. Tertio, Petri abnegatio, non tantum charitatis fuit vitium, sed etiam fiduci, propterea eleganter Theophylact. *εἰ γὰρ ηὔπορος μηδέποτε σπλαγχνίας, αὐτὸν ἔχεις εἰς αὐτοκομίδην ποιεῖσθαι τὴν πίστεων καὶ τὴν Φύλακα ἕρμην τοῦ μητροῦ της ἀπογεγόντος, αὐτὸν οὐ πίστας γένεται τοινότερην πίστιν σὺ.* Et si enim paulisper concutiendas es, habes tamen insta fide semina, quamvis folia deicerit insultantis procella, radix tamen viuit, nec deficiet fides tua. Et disertius Ambrosius serm. 47. Fideliter factus est Petrus, postquam fidem se perdidisse defecit. Et sane cum nominetur specialiter fides tua, id est, is habitus qui erat in Petro, necesse est intelligi fidem illam quam Papistæ formatam vocant, quæ esse non potest absque charitate. Itaque si defecisset charitas, id est, forma eius fidei, quis negare potest hanc negationem pertinere ad ipsam Petri fidem?

XXXIII. Nihil igitur protulit Bellarminus, quo nostrum infirmet interpretationem huius loci. Suam autem, nullis proflus confirmat argumentis: sed solum testimonij quorundam, qui hoc loco vni sunt applicantes Episcopi Romani, Lucius primus, ad Episcopos Hispaniæ & Gallia: Felix primus in epist. ad Benignum: Leo primus serm. 3. de assumptione sua ad Pontifica- tum: Agatho in Epist. ad Constantin. lecta & approbata in Synodo 6. actionib. 4. & 8. Nicolaus primus in epist. ad Michael. Leo IX. ad Petrum Antioche- num: Innocent. III. ad Episcopum Arelatensem.

XXXIV. Præterhos, Theophylact. in Luc. 21. aperte docet dari Petro hoc
privilegium, quia futius erat principes & caput aliorum, ac proinde dari o-
mnibus aliis, qui illi in principatu succederent. Petrus Chrysologus epist. ad
Eutychetem, quæ est in actis Concilij Chalcedonensi statim ab initio. Bernar-
dus epist. 190. ad Innocentium.

XXXV. Respond. ad testimonia Romanorum Pontificum, Lucij & Felicis epistol. esse suppositias, ut paulo post docebo. Ceteras in hoc negotio suspectae fidei. Leo enim, et si alias orthodoxus, tamē ambitiosius solebat suam sedem prædicare, ac præferre reliquis, etiam affectatis occasionib. Atq; hoc ipsis loco illud protulit falsissimum, diuine gratiæ ita ordinari auxilium, ut firmitas per Petrum cæteris Apostolis conferatur. Profiteretur enim Paulus sibi à Petro nihil esse collatum. Reliqui, Agatho, Nicolaus, Leo IX. Innocent. III. recentiores sunt, vixeruntq; diu post introductum Oecumenici pontificis & nomen & fastum.

XXXVI. Athi(inquit Bellarminus)& sancti fuerunt, & sine dubio notam habuerunt sua sedis autoritatem. Ergo illis est credendum. Respond. etiam viris sanctis non esse credendum semper. Glossator decretor. dist. 50. cap. Si quis preposita, annotat non statim tenetur quis credere etiam bono viro. Et cau-

sa 11. quæst. 3. cap. Si is qui præf. Non semper , inquit, est credendum viro sancto . Notans autem illis suis fauoritatem , nunquam credent, qui ipsi nō tauerint immensam eorum viorum ambitionem , qua paulatim primo & quasi aliud agentes, postea etiam violentius, quamvis prætextu pietatis, sese reliquis syministis prætulerint.

XXXVII. Quod ad reliquos attinet, Bernardum non admitto, ut pote recentiorem, & longe post confirmatam Romani Pontificis tyrannidem, scribentem ex more & errore sui temporis. Petrus Chrysologus, neque exponit hunc locum, neque citat, quod fatetur Bellarminus, sed ne alludit quidem ad eum, qui cquid dicat Jesuita, itaque omitti potuit. Verum autem dixit, hypotheticos, siue pro tempore, nempe hoc sensu, ut non id perpetuum assererit esse Romanæ sedis priuilegium, sed tum esse verum; quia qui eam occupabat Leo, erat Catholicus. Alias nihil verum dixit.

XXXVIII. Theophylact. de sede Petri, aut lucceſſorib. prolixiſ minili-
dicauit. Negatur autem Bellarminoſ consequentia. Dixit Theophylact. dari
hoc priuilegium, quia erat princeps & caput aliorum : Ergo & omnib. qui illi
in principatu ſuccederent. Ratio eft negatæ consequentiaz, quia in eo prin-
cipatu nulos habere ſuccelfores potuit Petrus, quemadmodum neque Ioan-
nes aut Iacob. qui vocantur *Ιωάννης καὶ Ἰάκωβος*. Erat enim principatus per-
fonalis. Sed hac de re prolixiſ alias.

XL. At hoc non potest dici transisse in posteris. Nam si transit, certe in omnes transit. At non transit in omnes. Ergo omnino non transit. Maiorem non negabunt aduersarij. Minorem probo, exemplo Marcellini, qui postquam cecidit, sacrificans idolis, non recepit præfecturam, sed vel publica au thoritate, vel, ut asserit Bellarminus, sua sponte cessit magistratu. Joannes et iam duodecimus, post infinita scelera, ab Othono Imperatore & Concilio de stitutus, neminem sua conuersione confirmauit, in adulterio deprehensus & caelus.

XLI. Supersunt duo loci ex novo Testamento. Prior Matt. 16. Super hanc Petram & dñebo Ecclesiam meam, & porta inferi nō praualebunt aduersus eam. Nam Petra & fundamentum Ecclesiae ad literam dicitur Petrus, ut summus Rector Ecclesiae, & proinde quilibet eius successor. Inde dupliciter arguitur. Primo, si Petra est, ergo non frangetur, nec circumferetur omni vento doctrinæ, id est, non errabit in fide saltem quatenus petra, id est quatenus Pontifex est. Secundo, Si tale est ædificium, ut non possit ruere, certe nec eius fundatum ruere potest. Tum veteres nonnulli citantur, Origenes, Chrysostomus, Cyrillus, Theodoret, Hieronym. Augustini, Gelasius, Gregor.

X L I I . Respond. primo hæc verba, Super hanc Petram adificabo Ecclesiam meam, nō esse de Petro ad literam intelligendam, teste Petro Alliaco Cardinali in Recommendatione sanctæ Scripturæ. Videtur, inquit, quod non in Petra Petrus, sed in Petra Christus sit intelligendus, de quo agit Apostolus, Petra autem erat Christus. Quis enim in Petri infirmitate Ecclesia firmitatem stabiliat, de cuius infirmitate ancilla ostiaria interrogata respondeat? Teste etiam Joan. Arboreo Theosophiæ lib. 5. c. 5. ubi disputat ex professo Ecclesiam fundatam esse super Petram & non super Petrum. Sed hæc quæstio proprie pertinet ad Oecumenicum Pontificem.

X L III. Secundo, etsi de Petro ea verba intelligantur, tamen nego intelligenda de successorib. Fuisse enim dicta de eo vt Apostolo, quemadmodum omnes Apostoli fuerunt Ecclesiæ fundamentum ministeriale, hoc est, eiusmodi Pastores, qui primi iecerunt Ecclesiæ fundamenta, hoc est, eam doctrinam docuerunt, cui innititur Christiana fides. Cum igitur in Apostolatu nullos Petrus habeat successores, vt nec reliqui, adeo vt ne ipsi quidem, qui hodie hoc sibi successionis ius arrogant, audeant se Apostolos appellare, sed tantum Episcopos, apparet, quam incepit hæc verba longius extendantur ultra Petrum.

Petrum. XLIV. Quod ipsum apparet ex falsitate consequentis prioris argumenti Bellarminiani, constat enim, ut postea apparebit, fuisse aliquos Episcopos Romanos hæreticos. Sed habet etiam infirmitatis argumētū certum, quia non simpliciter ac rotunde concluditur, non esse frangendum; hoc est, nō eraturum in fide, sed tantum quatenus est Pontifex, nempe ut personam nouam distinguat, quam separeret ab officio, quod est ridiculum. Nam quia officium nihil aliud est, quam qualitas accedens ad personam, non potest non illud affici ex virtutis aut virtutib. personæ. Sic qui doctus est homo, idem si sit Episcopus, erit doctus Episcopus, erit etiam similiter imperitus. Sic etiā matrimonium propriæ personam spectet, tamen si idem qui vxoratus est, sit Episcopus, tum dicitur vxoratus Episcopus, quem prorsus ferre non possunt Papistæ, nec tum distinguunt peronam ab officio. Sic etiam concubinarij Deniq; Paulus 1. ad Timot. 3. Episcopum bonum vocat μετανοοῦσαν δραμένην φρεγγαν, καθομον, θιλοεῖσθαι: Et contra malum, μετανοοντας καρκινεῖσθαι. Quæ tamen aut virtutes, aut virtutia, non episcopatus sunt, sed personæ. Similiter verum est, non posse esse quemquam hæreticum hominem, qui, si sit Episcopus, non sit idem hæreticus Episcopus. Nec Episcopus ullus Catholicus, id est non hæreticus, qui non sit idem Catholicus homo.

XLV. Nam quemadmodum, quia gladius nihil est per se, sed tantum ferrum sic aptatum, ideo quaecunq; sunt virtus eius ferri sic aptata, virtus dicuntur ipsius gladii. Sic omnino cum Episcopus nihil sit per se, sed homo ad id ele-
ctus, sine dubio quae erunt hominis virtus, erunt etiam Episcopi. Itaq; ridicul-
omanno sunt Papistæ, hoc modo ~~laetare ergo mihi~~. Quod & aliquatenus anim-
aduersum est Bellarmine cap. 6. lib. 4. de Pontifice, cum vident ab ea personis

publica coucludi etiam ad personam priuatam. Quomodo, inquit, confirmabit fratres in fide, & veram fidem semper predicabit Pontifex hereticus? Potest qui lem Deus ex corde heretico extorquere vera fidei confessionem, sicut verba posuit quondam in ore aysina Balaam: at violentum erit, & non secundum morem prouidentie Dei, suauiter disponenit omnia. Concludimus autem hoc loco, si non promittatur infallibilitas personae, non promitti infallibilitatem officij. At prius ne ipse quidem Bellarminus audet asserere: Ergo posterius non debuit negari.

X L V I. Ad secundum argumentum, distinguo fundamentum in proprie dictum, & ministeriale. De proprie dicto admitto consequentiam, & factor cum Bellarmino, intelligi non posse, quomodo fundamentum destruantur, & domus non cadat, potiusq; ipsam domum destrui, quam fundamentum. At neq; Petrus, neque Petri successor illus, est Ecclesia fundamentum proprie dictum, teste Apostolo i. ad Cor. 3. Fundamentum aliud nem opotest ponere, prater id quod possum est, quod est Iesus Christus.

X L V I I. De fundamento autem ministeriali, nego consequentiam. Quia quemadmodum non propterea corruit Pantheon Romanum, quia mortuus estis a quo est constructum, sic nihil obstat, quominus perstet Ecclesia in fiducia, apostante eo a quo illa fidem didicit. Et sane cum vacillaret Petrus subtrahens se a Gentilibus propter Iudeos, secundo ad Galatas, non vacillauit tamen Ecclesia.

X L V I I I. Iam ad veteres signatim respondeo. Origenis haec verba Bellarminus recitat, exponentis hunc Matth. locum, Manifestum est, et si non exprimitur, quod nec aduersus Petrum, nec aduersus Ecclesiam, portare praualeverunt inferorum. Nam si praualerent aduersus Petram, in qua Ecclesia fundata erat, contra Ecclesiam etiam praualerent. Sed haec verba vnde haulerit, nescio, certe non exstant in editis Origenis operib, quod ante me obseruauit vir Doctissimus Franciscus Junius. Haec tantum apud eum legi, Neq; enim aduersus Petram, super quam Christus adificat Ecclesiam, neq; aduersus Ecclesiam porta inferi praualebunt. Quae nos etiam agnoscimus verissima. Sed quid illa ad Pontificem Romanum, aut etiam ad Romanam Ecclesiam?

X L V I X. Primo enim petram intelligit & exponit Origenes quemlibet fidem. Petra, inquit, est, quisquis Christi discipulus est. Quod nunquam Bellarminus probabit. Nam si petra infallibilitate significat, essent igitur singuli fideles infallibilis, non tantum Episcopus Romanus. Deinde portas inferorum intelligit, non tantum haereses contra fidem, sed etiam virtus contra bonos mores. Vnumquodq; peccatorum, ob quo Christus iterum erat ad inferos, portae sunt inferorum. Et paulo post, Sicuti ciuitatum portae proprium quaque nomen habent, eodem modo portae inferorum nominari possunt, iuxta species peccatorum. & una quidem inferorum porta vocabitur scortatio, per quam ambulant scortares, altera vero negotio, per quam qui Deum abnegant, descendunt ad inferos. At Bellarminus negat variis peccatis obnoxios esse Romanos Pontifices, & id factis superq; docet experientia verissimum esse. Quare Origenis sententiam non potest Bellarminus absque violentia derorque ad sui Pontificis infallibilitatem.

L. Chrysostom exponsit 16. cap. Matth. non dixit, quod sciam, id quod Bellarminus profert, Deum solum potuisse facere, ut Ecclesia, super unum pescatorem & signabilem virum fundata, non caderet. Hoc enim apud eum nusquam legi. Imo legi contra, eum Petram exponere, non Apostolum Petrum, sed fiduci confessionem: in ita ut in pietate oīgō de mōnō rūcātātā. Et rīsī in pītātā rōpītātā. Super hac petra adificabo Ecclesiam, hoc est, fidei confessionis. Hoc solum dixit; Nempe Iesum Christum polliceri se daturum ea, quae solius Dei sunt, nimirum peccatorum remissionem, & stabilitatem Ecclesiae, cuius pastor & capit sit pescator homo, atq; ignobilis. Sed id longe abit a verbis Bellarmini. Nos autem & fatemur & credimus, Petrum & pescatorem, & ignobilem fuisse pastorem & capit Ecclesiae, sed negamus aut ipsum Petrum fuisse Petram Ecclesiae, aut eius successores viros.

L I. De Cyrillo nihil dicam: non enim habetur nisi a Thoma Aquinato, cuius fides subleptior est. Theodoreti etiam epist. ad Renatum videre nondum licuit, nō est enim in eius operib. excusis Coloniae. De Hieronymo ad Damasum paulo post agam, interea dico non interpretari, imo ne citare quidem hunc locum. Augustini in Psal. contra partem Donati, non sedem Petri petram vocat, sed vitem illam a qua dolebat Donatistas esse recisos. Altius enim repetenda est orationis series, quam a Bellarmino. Venite fratres, si vultis ut inserviamini in vita. Dolor est, cum vos videmus preciosos ita iacere. Numerate sacerdotes, velab ipsa Petri sede. Et in ordine illo patrum, quis cui successit videtur. Ipsa est petra, quam non vincunt superbæ inferorum portæ. Nam alias sciunt omnes hunc Patrem constantissime Petram interpretatum esse de Christo, adeo ut cum semel accidisset imitari Ambrosium, id norauerit in Retractionibus.

L II. Gelasium & Gregorium respondeo fuisse Romanos Episcopos, & quidem, iam tumidiusculos, ex praedecessorum, affectionati, quam sanctiori imitatione. Atq; uno verbo, ab Aenea Sylvio non puderit responsione mutuari lib. 1. de gestis Basiliensis Concilij, Non considerant miseri, quia quis prædicant tantoper verba, aut ipsorum summorum pontificum sunt suas simbrias extendentium, aut illorum qui eis adulabuntur.

L III. Gregorij tamen, ex epist. 32. lib. 4. mentem foede torquet Jesuita, suo magis commido, quam veritati seruens, ut alias sepe. Nam haec omnia, Gregorii demonstrare non posse fieri, ut Episcopus Constantinopolitanus sit Episcopus universalis, & proinde caput totius Ecclesiae, quia multi Episcopi Constantinopolitani fuerant publice heretici, imo heresiarcha. Sophistica sunt, quia eti specialiter agat Gregorius contra Ioannem, tamen saepe testatur se causam universalem queri, & omnino ita disputat, ut neget quemquam esse debere universalem Episcopum. Inter alia autem argumenta: & istud legitur ab incommmodo, quia si is, qui est caput, deficiat a fide, tum tota Ecclesia de suo statu decidisset, quo tam Romani Episcopi arguit arrogantia, quam Joannis Constantinopolitani cohibetur temeritas.

L IV. Postremus locus est Joan. v. 1. Pascere oves meas, vnde tale sit argumentum: Pontifex est doctor & pastor totius Ecclesiae: Ergo tota Ecclesia illum audire & sequi tenetur. Quare si ille erret, tota Ecclesia errabit.

L V. Respond. Nego antecedens, ut alias. Consequentiam item nego, si sit sine exceptione. Non enim omnino tenetur rex suo Pastor obtinerare, quaequid ille aut doceat aut præcipiat, hoc est, non tenetur cum pastore errante errare, qua de re jam actum est lib. 1. c. 11. aduersus Tannerum, neq; hic necesse est Penelopes telam retexere.

Tom. I.

L VI. Ultimus Bellarmini conatus ab experimento, eoq; dupli. Primo, 1^a Romana sede nulli sederunt haeresi: Ergo est infallibilis. Altero, plurimæ haereses ab Episcopo Romano sunt absq; Concilio damnatae, quas eo ipso pro veris haeresib; rota Christi Ecclesia habuit, & exhortavit. Ergo tota Ecclesia sentit in eiusmodi rebus Pontificem Romanum errare non posse.

L VII. Respondeo, prius experimentum esse falsum, fuerunt enim Papæ nonnulli haeresi, vt postea docebimus. Sed & consequentiam esse i. septam. Nam eti Lugduni, aut Viennæ, (vt has Ecclesiæ nominem exempligratia) nulli noscantur sedisse haeresim profentes Episcopi, tamen non sequitur Episcopum Lugdunensem aut Viennensem esse infallibilem, nec sane id contendit Jesuitarum illus, ne audacissimus quidem.

L VIII. In altero, primum illud falsum est in antecedente, quod asseritur eo ipso habitas pro veris haeresibus, quod eas Episcopus Romanus condemnasset. Nam si temere condemnasset, non essent illi alieni reliqui Catholici, ut cum Victor ex communicare voluit Orientales ob Paschatis celebrationem, tanquam alterius fidei & opinionis, opposuerunt se illi ceteri Episcopi, horati ut pacis, concordia & charitatis erga proximos diligenter curam haberet. Φίλος Ιωάννης (inquit Euseb. hist. lib. 5.) αἱ τὰς τοῦ Φαραντούρων περιπέτερας οἱ βίτιοι. Feruntur etiam nunc eorum verba, Victorem acris corripientium, atque in his Irenæus erat.

L IX. Secundo, negatur consequentia, damnavit haeresicos, ergo est infallibilis. Ratio est, primo quia non omnes haeresicos damnavit, sed tantum multos. Secundo, non pertinet hoc ad omnes Episcopos Romanos, sed tantum ad quosdam. Si igitur illi quidam non errarunt, in illis haeresib; condemnandis, alij potuerunt errare, qui nullas damnarunt. Et sane experientia docuit postremos Romanos Episcopos multas haereses aut inuexisse, aut suscepisse, nimurum eas ex quib; conflatum est Papismi corpus, quod oppugnamus hodie.

L X. Deinde alias haereses alij damnarunt, ut Arium primus omnium Alexander Alexandrinus Episcopus, qui tamen non erat infallibilis. Sic Concilia cum viuieret alia, tum particularia, multo plures damnarunt haereses, & tamen neutra sunt infallibilia.

C A P. IV.

An Christiani teneantur obedire Papæ.

I. Arranza pugnat hac ratione: Cunctus populus Christianus tenetur obedire Papæ in his quæ ad religionem Christianam pertinent. Ergo ille est certa regula in eorum traditione: quoniam alias tota Ecclesia erraret si ipse erraret, quod est impossibile.

I I. Antecedens probatur, primo ex Concilio Lateranensi, & habetur, Extra, de Baptismo, capite Maiores. Secundo, ratione Thomæ in 2.2. quæ. 1. in materia de fide. Quia alias scinderetur unitas Ecclesiae, si non esset unum caput, cui omnes obedire teneantur. Tertio, ex vsu Ecclesiae, quæ ab exordio suo semper sequitur est Papæ sententiam. Quarto, quia ferme omnes haeresici condemnati sunt per solum Papam, licet in nonnullis post secuta sit Conciliorum & Ecclesia sententia.

I I I. Respondeo, primo negari consequentiam. Etsi enim certissimum est, omnes omnino Christianos teneri ad obedientiam praefundam Episcopo Romano, tamen is non esset propterea fidei Christianæ regula. Que in admodum, eti Pontificis summi tanta esset autoritas, ut ei omnes Judæi obtemperarent, tamen is nunquam fuit regula religionis Judææ, sed tantum doctor regula, id est Legis. Sic enim significatum est Aaroni & filii eius, Leuit. cap. 10. Ut doceatis filios Israhel omni legitima mea, que loquutus est Dominus per manum Moysi.

I V. Nec contra quicquam euincit subdita ratio, alias fore ut tota erraret Ecclesia. Quia inde confitetur tantum, nunquam fore, ut Pontifex erret, quod fieri quidem posset, etiam si non esset ipse norma, sed tantum dñm semper adhæreret normæ quæ ei esset præfixa. Exempli gratia, Rex David nunquam legitur errasse in iis rebus, quæ ad cultum Dei pertinenter, quod non ideo factum est, quia esset ipse norma cultus dñm, sed quia à lege Dei nunquam auertissem cor suum. A lege tua, (inq. in Psalm. 119.) non declinavi, custodiui legem tuam, legem tuam non sum oblitus.

V. Secundo, negatur Antecedens. Nunquam enim inter id sibi potuit arrogare Romanus Episcopus, ut ei omnes obtemperare deberent Ecclesie, sed illæ tantum, quarum cura ad eum spectaret, sicut reliquis Episcopis sue obtemperabant. Vnde Cyprianus epist. 55. quæ est ad Cornelium Romanum Episcopum, Singulis Pastoriibus portio gregis est adscripta, quam regat unusquisque & gubernet rationem sui auctiæ Domino redditurus, ut alia preteream infinita testimonia, quibus alibi suis tribueretur locus.

VI. Nec valeat probations antecedentis; Nam caput Maiores quod exstat in Decretalib. titulo de Baptismo, primo non est ex Decretis Synodi aliquius, sed ex Epist. Innocentij ad Arelatensem Archiepiscopum, insolenter iactantis, maiores Ecclesiæ causas, præsertim quæ contingunt articulos fidei, ad Petri sedem esse referendas. Innocentius autem vix meretur responsum, quia nec iudex esse nec testis idoneus in propria causa potest.

VII. Secundo etiam si decretum esset Lateranensis Concilij, nō tamen admitteretur. Tum quia recentius est, nempe celebratum anno millesimo centesimo decimo quinto, tum quia in hoc ipso negotio de autoritate Romani Pontificis, contraria statuit veterib; Concilia. Nam cum Nicæ, Constantiopolis, Chalcedone, ex æquatæ essent Patriarchales sedes, quod alias docebimus, tum Romæ in Laterano reliquis tanto spacio prælata est Romana, ut super eas omnes ordinariæ potestatis dicatur habere principatum, materq; esse & magistra viuorum Chrisci fidelium.

VIII. Atq; hic quidem operæ pretium fuerit considerare Romanorum Episcoporum, vafridiem dicam, an quid durius? Certe ingenium non candidum. Nam cum in Synodo Chalcedoniensi decretum factum esset, quo sedes Constantinopolitana æquabatur Romæ, præferbatur autem Alexandrinæ atq; Antiochenæ, tulit id non moderate Leo I. cuius legati ei decreto pro virib; intercesserant in ipsa Synodo. Et tamen ita veram doloris causam dissimulauit, ut suam non videretur agere, sed Ecclesiarum, nempe Alexandrinæ, & Antiochenæ, quæ preposita sibi Constantinopolitana, è secundo & tertio gradu, ad tertium & quartum relegabantur. Multaque hac occasione dilerebant de superbâ vitâ, de conseruandis canonibus, & simili nonnulla, ut videre licet in eius Epistolis, præcipue 51. ad Anatolium Constantinopolit. & proxima ad Martianum Augustum.

DE CANONE FIDEI.

30

X. Sed eorum omnium oblitus Innocentius 111. p[ri]et[er] viuens, videns quae in hac lateranensi synodo, id est, do[minus] si[ci]l[ia] dum se in amero eximi gaudet, facile patitur hanc eandem iniuriam in se[ci]l[ia] inferri, ut libiciantur Constantiopolitano. Nec clamavit, violari fratre initatem, induc superbiā, canones conculcari. Eu sinceritatem En cando em Romanum!

X. Vere autem dixi Romanum numero exemplum. Non enim eo decreto numeratur inter Patriarchas, ut olim: Nam primitus constitutus Constantiopolitanus, secundus Alexandrinus, Antiochenus ter. us, extra que cum ordinem Romanæ Ecclesie tribuitur, ut dixi, super omnes salias ordinarias protestatus principatus. Cum tamen & in Constantino politano Concilio decreatum esset, ut eius verbis Episcopus post Romanum primatus honestem haberet, & in Chalcedonensi, id ita fuisse interpretatum, ut intelligeretur Constantiopolitanus *τοις τοις θεοις μεταποστολοις, και τοις εν την αγιαντικην οικουσιν την πατριαν*, atque adeo, ut constat ex Leonis Epistola, hic esset ordo Patriarchalium sedium, ut Romana esset, non extra ordinem, & supra omnes, sed inter eas prima: Constantiopolitana secunda: Alexandria III. Antiochena IV. quod Gratianus obseruauit dist. 22. cap. Renouantes. Tam bene suas res agere Romani norunt! Et horum iudicia quisquam existimet esse sincerae esse regulam veritatis?

XI. Thomæ incommode secundo loco numeratum, vere sequeretur, si nulla esset norma, secundum quam omnes Ecclesiæ tenerentur & credere & docere. Sed dum enī certum eam aliquam esse, id est Scripturam sanctam, facile id omne vitari poterit absurdum, quamvis non sit vnuus aliquis interris homo, cuius responsa omnes exspectent, tanquam oracula. Sicut olim Romæ, eti nullus esset vnuus, qui totam Rempub. suo nutu moderaretur, ramen quia erant optime constituta leges, optimè fuit multis seculis administrata.

XII. Tertia confirmatio manifesto falsa est. Constat enim ex antiqua Ecclesiæ historia, sibi Catholicos permisisse sepius suam tueri sententiam aduersus Episcopum Romanum. Sic Polycarpo Anicetus persuadere non potuit ut suum Paschatis obseruandi morem deponeat, non magis certe, quam Aniceto Polycarpus, teste Euseb. hist. lib. 5. Et Irenæus postea cum aliis, Victoris nimiam severitatem compescuit. Sic Athanasius eti excommunicatus a Libero non desit esse Catholicus. Nam excommunicatum fuisse restantur haec Libeni verbis ad Vrscacum & socios, *Cognoscat prudentia vestra Athanasium, qui Alexandrina Ecclesia Episcopos facit, prinsquam ad comitatum sancti Imperatoris perueniensem, secundum literas orientalium Episcoporum, ab Ecclesia Romana communione separatum esse.* Vide apud Baronium anni 357. §. 44.

XIII. De hærescon condemnatione nonnihil egimus capite precedenti. Nunc autem dico, condemnationem intelligi, vel dogmatum improbatum, ipsarumq; personarum excommunicationem, vel lumenum aliquod vilium q; iudicium, cui omnes vbiq; terrarum Catholici subscrivebuntur. Primo modo falsum est id solum fecisse Romanum. Omnes enim id ipsum faciebant Episcopi, cum coniuncti in Synodis tam particularibus, quam universalibus, ut patet infinitis exemplis, tam singuli, ut Alexander Alexandrinus, cum primum Arius prodiit, ut Septimum quandam, & postea Prospenus, cum Photius Biblioth. cap. 54. testatur cōpēcūisse Celestianos siue Pelagianos.

XIV. Posteriore autem modo, sciunt omnes has fuisse Oecumenicorum Conciliorum partes, adeo ut negaret Constantinus Magnus, alio modo cohiberi potuisse Arianismum. Nam cum se testaretur decere, ut conaretur restituere in omnibus Ecclesiis vnam fidem sinceramque charitatem, tunc negauit *την αληθινην επιστημην την λαοτην, ει μη εις των επιστολων ουδεινον των επιστολων την επιστημην την λαοτην*, id posse tuto certoq; ordine constitui, nisi conuenientibus in vnum, vel omnib. vel plurimis Episcopis, disquisitio fieret eorum quem consentanea essent sanctissima religioni. Sic enim ipse loquebatur in Epistola ad Ecclesiæ, quam Eusebius recitat, libro de eius vita tertio.

XV. Et sane quis credit tanta vsum esse autoritatem Roman. Episcopum, qui sciat cum quantolibet labore efficeri non potuisse, ut aut Ioannes Chrysostomus non pelleretur à sua sede, quod cum alijs, ut Photius Biblioth. ca. 98. testatur, his verbis: *Ιανουαριον μηδεποτε ηγετησεν οικουμενον*. Innocentius Romanus multum pro illo sancto laborauit: quamvis frustra. Aut ut Flavianus in Antiocheno non permanenser, quantumlibet acerbiter contendebut per annos viginti continuos, Damaso, Syricio, Anastasio: Itaq; non ratione, sed audacia mera fructus Carranza hæc protulit, non argumenta, sed mendacia.

C A P . V .

De autoritatibus Veterum pro Pontifice Romano.

I. Vp[er]sunt autoritates quadam ex scriptis veterum. Et primo ipsorum Pontificum Romanorum. Habes, inquit Carranza, sexcentas Epistolæ Decretales, Lucij, Felicis, Eusebij, Euaristi, Alexandri, Iulij I.

II. Papæ tantum exercitū! Sed bene est, mera nomina. Nam quem terreat Decretalium epistolarium autoritas, quæ sunt maxima ex parte, purum putum figmentum, eoram hominum, qui portentosissime audaces suo somnia tribuerunt viris olim sanctis? Enimvero nemo est sanus, qui non indigneatur Lucio (ut de hoc agam primo, quem primum ille nominavit) eam tribui Epistolam, quæ est ad Gallias, & Hispanias Episcopos, ex perpetuis constantem centonib. hinc inde male corroborat. In quam totum Ecclesiastici caput 11. cum parte decimi ad Verbum transcribitur, totus item Psalm. 89. excepto tantum primo versu. Et quidem ita ut asteratur scriptus aduersus eos, qui facultates Ecclesiæ rapiunt, fraudulent, vel auferunt. Denique ne omnia colligam, bonus ille vir de dotibus Ecclesiæ sic est sollicitus, quasi iam amplissimas opes Ecclesiæ nomine tum temporis possiderent Episcopi, qui tamen vix seipso possidebant, præ hostium rabie. Et hic scilicet dignus est, cui credamus Ecclesiam Romanam, aut matrem esse omnium Ecclesiarum, aut à tramite Apostolice traditionis nunquam errasse.

III. Quanquam ille ipse pro nobis testimonium diceret luculentum, si quidem vir esset quantius pretij. Nam & cum negat Ecclesiam Romanam discessisse à tramite Apostolice traditionis, ostendit aliquem esse doctrinæ tramitem, quem non a se, sed ab Apostolis designatum, ipsa sequi debeat,

quemque n[on] deferebat, siue hoc fieri possit, siue non, sed tamen si desereret, maleageret. Er rursus cum virtutate Ecclesiam Romanam in exordio normati fidei Apostolice percepisse ab autorib. Apostolis, eo ipso diserte docet aliud esse normam fidei, aliud Ecclesiam Romanam, quod & nos volumus.

IV. Felicis primi tertiam Epistolam, quæ afferit semper dubia & maiora negotia a sancta Romana fede terminum accipere consueisse, quis habeat pro legitima, qui eius dimidiā partem fere ad verbum transcriptam aduerteret, ab ea Lucij, quam modo nominauimus: Sed in ea tamen ipsa illa repetuntur verba de tramite & norma

V. Eusebij tres Epistolæ circumferuntur, in quarum primam translata sunt duo postrema capitula prioris Epistolæ Joannis continuo contextu. In secunda, post exordium de sumptum ex 1. cap. 2. ad Corinth. subiectis pars 5. & 6. totum, interiectisq; pauculis lineis describitur ex Ecclesiastico pars cap. 18. & totum 19. cum fere toto 20. & rursus magna pars 4. ad Ephes. Inter leges magnā partem ca. 14. & 16. cum toto intermedio capite Ecclesiastico. Ad eo centonib. iste delectabatur, vir, si credere fas est, magnus. Quidquid in prima dicit ab initio ad sua vscq; tempora obseruatum fuisse ne à laicis accusarentur Episcopi? Et suader accusationis veritatem diuersis cruciatibus à rigoro tortore exigi? Quasi non sit inventum nouitium Inquisitionis Hispanica. In secunda loquitur de Synodis generalibus, quæ tamen nullæ vñquam coactæ fuerant. Afferit etiam Synodalibus decretis regumq; editis statutum fuisse, ut Episcopis spoliatis omnia redintegrarentur, recitatis editis verbis, quasi ad id vsque temporis aliqui fuisse reges Christiani. Imo vero in legib. seculi cautum haberi, ut qui rem surripit alienam, decuplum restituat, quod tamen annotatio compilatoris ad marginem negat esse in Iure Romano, sed tantum in Lombardico, Scoticō, & Gallico. Vnde quis non agnoscatur scriptorum atatem?

VI. Et tamen is tam locuples testis, scilicet, nihil habet quod Carranza fauatur in hac causa, nisi hoc forte significari, *In sede Apostolica extra maculam semper est Catholicæ seruata religio.* Quod nec verum, si extendatur ad omnia tempora Eusebium sequuta, nec quicquam habet virium, non enim inde conficitur Ecclesiam Romanam esse regulam religionis.

VII. Euaristi prima laudat Africanos, quod sequuti normam prudenter, ad sedem Apostolicam retulerint quasi ad caput, quid deberent de reb. dubiis custodire. Sed ut ingenium noscas authoris, cum clandestinas nuptias damnauit, præcipiens vxorē peti ab iis in quorum est potestate, à parentibus sponsari, legib. dotari, sacerdotaliter benedici, solemniter accipi, lanciuitque aliter non conjugia, sed adulteria, contubernia, stupra, fornicationes potius censeri, tum addit egregiam, ac tanto legislatore valde dignam coronidem: *Nisi, inquit, voluntas propria suffragata fuerit, & vota succurrerint legitima.* Spectatum admissi risum tenetis? Egregiam vero legem, cuius tota vis sit in singulorum voluntate.

VIII. Alexandri primi Epistola 1. cum alia non pauca habet stoliditatis indicia, tum hoc euidentissimum falsitatis, quod quæ de Deitatis unitate & Trinitate disputantur alternativam, omnia sunt ad verbum ex Idacij Clari libro contra Varimadum Arianum: Et constituunt tamen magnam Epistolam partem.

IX. In Julij nomine lusit infactus aliquis, qui audierat eum pro Athanasio securi scripsisse ad Orientales Episcopos, ab eisq; accepisse literas ironicas, quæ quia non exstant, putauit se impune orbi illusurum confictis tribus, prima Iulij ad Orientales, altera Orientalium ad Julianum, tertia rursus Iulij. Ut autem ab vngibus leonem agnoscas, ille Græcos docet Synodi Nieenæ leges appellari Canones, idque non semel. Posuerunt, inquit, *leges, quas sacros Canones appellamus.* Sed & Canones ei Synodo affingit pro arbitrio. Non audiendum Episcopum accusatum nisi in legitima Synodo autoritate Apostolica, id est, Romana, conuocata. Accusatores & accusations, quas seculi leges non admittunt, à Sacerdotali funditus auerti nocumento. Non debere præter sententiam Romani Pontificis vlo modo concilia celebrari. Quid? quod Orientales dicunt à Romana Ecclesia consecrationem honoris accipere? Itaq; hi Carranza testes, nullius omnino sunt momenti.

X. Tappetus ex Cyrillo citabat, *Ecclesia Petri Apostolica, ab omni seditionis heretica circumventione manet immaculata, super omnes prepositos & Episcopos, & primates Ecclesiæ, & populorum, in suis Pontificib. in fide plenissimæ stabilitate inquisibiliter ipsa sola regnat, silentium imponens, & omnium obturans ora hereticorum.* Etrursus, *Vt membra maneamus in capite nostro, in Apostolico throno Romanorum Pontificum, à quo nobrum est querere, quid credere, & quid tenere debeamus, ipsi sum pro omnib. venerantes.* Quoniam eius solius est reprehendere, corriger, statuere, solvere, & ligare, loco ipsius quæ adificauit & elegit, & nulli aliq; suum est plenum, sed ipsi soli dedit.

XI. Ex Hieronymi Epist. 57. quæ est ad Damasum, bonam partem transcrit, sic præfatus, *Orthodoxus ille doctissimusq; Hieronymus, in Oriente prope Antiochiam habitans, ultra tam vasta terrarum mariumq; spatia, apud unam Petri cathedralm, Ecclesia Catholicæ sensum in questionibus Fidei, quas pertrahabat, requirendum censuit.* Et subiectis Symboli ad Damasum explicacionem, cuius auctor (non est enim Hieronymi) si quid non satis caute dixerit, commendari cupit ab eo, si autem approbetur, securum se aduersus obrectatores pronunciat. Rursus Apologia aduersus Rufinum, eiusdem sedis fidem, etiam angelo de ecclesiæ præterri debere docet.

XII. Addit Ambros. confiteri se in omnib. sequi magistrum Romanam Ecclesiam. Sed Cyprianum aperte pronunciare, quod non aliunde hereses sint, aut nisi a schismata, nisi inde quod Sacerdoti Dei non obtemperat, nec unus in Ecclesia ad tempus Sacerdos, & ad tempus iudex Christi vice cogitatur, cui si secundum magisteria diuinæ fraternalis obtemperaret vniuersa, nemo aduersus Sacerdotum Collegium quicquam moueret, & nemo discidio unitatis Christi Ecclesiam scinderet.

XIII. Denique Bernardus Epist. 190. ad Innocent. Papam, Oportet ad veritatem referri Apostolatum pericula, quæ & scandalum emergentia in regno Dei, præsertim quæ de fide contingunt. Dignum namq; arbitror ibi potissimum resarciri diuinæ, ubi non potest sentire fides defectum, hac quippe huius prærogativa sedis.

XIV. Respond. Cyrilli testimonium esse suppositum, neq; reperiit in vllis eius operibus, tantum citari à Papistis, ex Thoma Aquinatis fide, apud quem primum legerunt. Non est autem Thomas omni exceptione maior. Certe ea verba non redolent stylum Cyrilli, aut eius temporis candorem. Ex-

LIBER TERTIVS, CAP. VI.

三

tant in Actis Synodi Ephesinæ multæ Cyrilli epistolæ, tum ad Cœlestinum
tum ad alios, in quibus læpem meminunt sedis Romanæ, & quidem honorifice
tum: sed nihil habent quod accedat ad ista insæ adulationis verba.

XV. Bernardus vixit, vealias dxi, post Romam Episcopij tyrannidem omnino confirmatam, ad luminariumque enectam : atque loquebatur ex sui seculi monibus, propterea nego eius testimonium esse idoneum, magis quam eiuslibet veluntur in hac quidem Controversia.

XVI. Consulunt Damasum Hieronymus. Recte; quid enim prohibet se & Hieronymum Damasius, & Augustinus & alii. Tum aut ipse causam ostendit: non quia volant Papistæ ministrum quod esset Damasus regula Christiana. Fidei sed longe aliam, videlicet, quia se meminisset Romæ baptizatum. *Inde nunc* (inquit) *mea animo postulans cibum*, *vnde olim Christi vestimenta suscepit*. Quæ verba cum Erasmus, rum Marianus Victorius, interpretantur de Baptismo: quia cum temporis solebant recens baptizati indu albis vestibus. Evidenter Erasmus totum locum sic interpretatur in vita Hieronymi. *Id* (inquit, ne inpe Romæ baptizatus fuisse) satis indicat in epistola quadam ad Damasum Papistæ testimoniis scilicet eius verbis fidei velle sequi, in qua Christi vestem accepisset.

XVIII. In expositione Symboli non video quicquam esse ponderis. Cupit à Damaso corrigi, si non satis caute dixerit. Sic solent omnes in quibus est aliquid modestia, hanc gratiam postulare ab iis, quorum nota est vel doctrina, vel paulo eminentior autoritas. Itaque nego consequentiam: nam et si voluerit hic autor à Damaso corrigi, & si approbaretur ab eo, fore se creditit tunc ab obrectatoribus: tamen non erat Damasus, aut summus iudex Con-

XIX. In *Apologia contra Rufinum* nusquam legi fidem Romanam præ-
ferri Angelis: sed tantum non fuisse mutādam, etiam si Angelus aliter annun-
tiaret quam esset prædicatum, *Scito* (inquit) *Romanam fidem, Apostolica voca-*
laudatam, sicut modi præstigiarum non recipere, etiam si Angelus aliter annuntiet
quam semel prædicatum est. Pauli autoritate munitam, non posse mutari. Signi-
ficatur *Romanos* non probaturos eam doctrinam de qua agebat, quia aliter
esset ab *Apostolis* traditum. At hoc indicat *Romanos* habere regulam do-
ctrinæ cui hærcere debereunt, neque ab illa abduci, ne *Angelorum* quidē præ-
textu. Taurum abest, ut ipsi fuerint regula.

XX. De Ambrosio facile negotium; vel leuissime inspecto loco, de Sacramentis lib. 3. c. 1. In omnibus cupio sequi Ecclesiam Romanam. Sed tamen e nos homines sensum habemus: ideo quod alibi rectius seruatur, e nos recte custodiimus. Hinc primo apparet, non fatus sincere locum à Tappero recitatum: tū quod dixit Ambrosium confiteri se sequi Ecclesiam Romanam, quod tamē contra est: significat enim potius se ab ea recedere in eo saltē capite. Tuin quod magistrum addiderit: quæ vox nullæ est apud Ambrosium.

XXI. Ceterum hic ipse locus ostendit Ecclesiam Romanam non esse regulam fidei. Primo, cum significat in aliis Ecclesiis aliquid rectius seruari quod ne fangi quidem potest, si contutus quod Papista contendunt: nam regulam nihil rectius esse potest. Secundo, cum pronunciat se recte facere, cum obseruaret aliud aliquid, quod non haberet Ecclesia Romana. Quis enim audiuit unquam aliquem laudari, cum discederet a lege vel norma? Tertio haec verba, Cupio sequi Ecclesiam Romanam, sed tamen ex nos homines sensum habemus, significant Ambrosio licuisse ut suo sensu, in cense, dissensus que obtruderet Ecclesia Romana: nec teneri ut pocorum more cætam illi, id est, Iesuiticam praestare obedientiam. Quotum igitur illud tam sepe nobis obiectum, Quis indicabit?

Quis iudicabit
XXII° De Cypriano latius erit agendum in Controversia de Oecumenico Pontifice; ideo paucis respondere, Sacerdotem Dei, intelligendum quem liber in sua Ecclesia Episcopum, non autem unum in vniuersito orbe. Conqueritur enim Cyprianus de Felicissimo & Fortunato aduersum se insurgentibus, Romamq; deferentibus calumnias. Hac occasione inter alia locu tractat communem deiis qui insurguntur Sacerdotes Dei. Fuisse vero ineptum, cum defloqueretur, ex currere in eorum audaciam qui vniuersali Episcopo rebelles essent. Quid enim id ad Fortunati & Felicissimi causam? Aut etiam ad Cyprianum Episcopum Carthaginis, & ut maximum, primatem Africæ?

CAP. VI

CAP. VI.
De Episcopis Romanis sceleratis

I. **H**ec erant Papistarum argumenta. Nos contra: Si omnes Episcopi Romani sunt regula fidei: Ergo quidam scelerati essent regula fidei. At posteriorius est absurdum: ergo & pius.

II. Probat assumptum, ex post. ad Cor. c. 6. Nullum est consortium iustitiae cum iniustitia: nulla communio lucis cum tenebris: nullus concordia Christo cito Belial. At, vero nulla sibi potest maior concordia, quam regule cum regulato: conclusionis cum suis principiis; sententiae cum iudice.

III. Item ex Sapientia i. c. *In maleu[m] animam non introib[et] sapientia, nec habitabit in corpore subdit[u] percc[re]as. Spiritus enim Sanctus disciplina effugiet factum, & auferet se à cogitationibus que sunt sine intellectu.* In quem locum Glossa ordinaria ex Rabano, *Frustra sibi blanduntur Philosophi, & Hæretici, & falsi Christiani. Soli enim mundo corde sapientiam Dei possunt accipere.* Lyranus, *Nam introbit sapientia, per superiorum correptionem, nec per diuinam illuminationem.*

IV. Iam si scelerati sapientiam Dei non possunt accipere, quomodo poterunt tradere? & quidem infallibiliter. Tradere autem necesse est, si quidem constituantur pro regula. Rursus, si neque per superiorum correctionem, neque per divinam illuminationem, id est, neque per ordinariam instructionem, neque per extraordinariam inspirationem, capaces sunt sapientiae, quis credit eisdem eiusdem esse supremos iudices?

V. Actor. 8. Petrus Simoni Magno, Non est tibi pars (inquit) neque sors in hoc negotio: cor enim tuum non est rectum in conspectu Dei. Sic enim doctissimus Beza negotiorum veritatem pro sermone: obseruata Hebraicni proprietatis. Est autem sensus perspicuus: Simonem indignum esse, cuius opera distribue-

retur Spiritus Sanctus; imo qui omnino est Christianus; hanc ob causam, quia cor habet peruersum coram Deo. Quidni etiam nos concludamus, eos, qui suis sceleribus testantur suam hypocrisin, hoc est, cordis alienationem a Deo, non esse dignos qui habeantur pro regula veritatis? Nam hoc opus esse Spiritus Sancti, ne ipsi quidem ignorant aduerterentur.

VI. Consequenter autem patet; quia inter Pontifices Romanos multi fuerunt scelerati, ex quorum improba vita plus reddit ad Christianos scandali, quam ex eorum auctoritate & edificationis. Vnde Wernerus Rolleculius in Fasciculo temporum, circa annum nonagesimum in hec verba cogitatur ex clamate, *Heu, heu, Domine Deus, quomodo obscuratum est aurum, mihi atque est color optimus. Qualia contigisse circu huc tempora, etiam in sancta sede Apostolica, quando usque huc tanto zelo cufodisti, legimus scandalum! Quales contentiones & amul- tationes sette, inuidie, ambitiones, intrusiones, persecutiones! O tempus pessimum, in quo defecit sanctus, & diminute sunt veritates a filiis hominum!* Verumtamen post huc tempora fuerunt multis sancti Pape; sed non sic continue, & in tanto numero, sicut in precedentibus. Eia quis conuentus: *qua congregatio quis homo iam securus erit, si sic defecit sanctitas primitiva?* Reete. Non potuit enim vir humani ingenii, non fremere, cum legenti Pontificum Romanorum vitas tot occurrerent monstra scelerum. Monstra (inquam) Nam ipse Genebrardus immanis monachus ad Sylvestrum secundum observationem Chronologia eius temporis Papas monstra fuisse.

VII. Nec frustra. Nam Stephanus sextus tanto odio (inquit Platina) persecutus est Formosi p̄cessoris nomen; imo tanta rabie in eum defecavit, ut habitu Concilio, corpus tumulo detraictum Pontificali habitu spoliatum, induitum; seculari, sepulturæ laicorum mandauerit, abscessis duobus illis digitis, quibus in confecrandis Sacerdotibus vtebatur. Et tamen à Romano Theodoroq; vtroq; Stephani successore, Formosi acta postea confirmantur, Stephanus confunditur. Sed rursum Sergius tertius, illud idem corpus tumulo eductum decollari fecit, & in Tyberim proiici. Ita grauissimo totius Christianismi scandalo (inquit Krantzus Saxoniae lib. 2. c. 32.) Romant Pontifices, velut ebrii, imo furiosi iactabantur.

VIII. Notatu dignum exemplum. Non enim solus peccauit Stephanus: sed cum Concilio. *Iste siquidem* (inquit Baronius ad annum 897.) *vi summa collecto conuenticulo Episcoporum simulq; Presbyterorum Cardinalium sibi similiis, Sergio, Benedicto, atq; Martino, diaconis etiam Ioanne, Paschali alteroq; Ioanne, hominibus perditissimis, violatoribus Pontificie sepulture, Formosi venerandum cadaver effossum, & sepulcro extractum, tanquam viuum hominem ad iudicium adductum, judicari voluit.* Et nobis iam neget Bellarminus Concilium, siue Oecumenicum, siue particolare cum capite suo Romano Pontifice, errare posse: Scilicet, ea est Iesuitarum modestia. Imo vero sic mutuo muli,

IX. Ioannes, duodecimus à plerisq; numeratus, a nonnullis 13. ab Othonne Imperatore Pontificatu priuatus est. Ac fateatur Bellatmij. de Pontif. lib. 2. c. 29. hunc fuisse omnium Pontificum fere determinū. Sed Platina multo fortius, sceleratissimum appellat, vel monstrum potius. Luitprandus Ticinensis hist. lib. 6. eius crimina prolixè exsequitur in Concilio proposita & probata. Quod Missam celebrabit non communicās: diaconum ordinatim in stabulo equorum: Episcopos pretio erarit, & quideam amorum decēm: sacrilegia commiscerit: adulteria passim exercuerit: ex sancto palatio lupanar, & prostitūlum fecerit: mulieres Romā devotionis gratia venientes ad Sanctorum Apostolorum limina, coniugatas, viduas, virgines, vi cōpresserit: cādes multas varie perpetrari: in amorem Diaboli vinum biberit: in ludo alez openi à Ioue, Venere, carterisq; dæmonis petuerit. Quid plura? In ipso adulterij actu perisse tradunt historici. Et hunc accessus erat agnoscere pro norma ac regula veritatis.

XI. Sed quid ad nos, si peccatum non nihil Concilium? Nam ne nos quidem gestorum feriem omnino probemus: excusemus potius, quod in tanta eius monstri tyrannide, coacti sunt ipsi, quoniam tam duro onere premi Ecclesiam dolebant, confugere ad extraordinaria remedia. Sufficentem, quod ne ipse quidem Baronius hoc obiectum sit, et non est auctoritate, aut excusare.

XII. De Gregorio septimo alias Hildebrando, miru quanta sit historico-
rum dissensio. Na, quia in duas partes diuisus erat orbis Christianus, & quidē
animos illimis crudelissimisq; bellis, distractus, accidit, ut quicquaq; Impera-
tori nō essent iniqui, ea de Episcopo Romano scriberet, quā de sceleratissimo
homine scribi potuerūt. Qui aut contra affecti essent, eu & bonū, & sanctū
depinxerunt. Adeo transuersos egit, aut hinc, aut hinc fauoratq; odiū. Quo
facilius fuit Bellarmino multa pro eo dicere aduersus Magdeburgenses.

XIII. Sed Matthæus Paris, qui ytpote Anglus, minus suspectus est quicq; in eius vita, hoc tantum non satis probat, quod Sacerdotes vxoratos ab altari remouerit; morientem asserit aduocatis Cardinalibus , confessum , se valde peccale in cura pastorali, & suadente Diabolo, contra humanum genus, i- ram Dei & eodium concirrâ.

XIV. Sylvestr secundus Necromanticus Diabolo seipsum dederat, vto-
mnia ex voto succederent: inde factus Episcopus Rhemensis, deinde Archie-
pilcopus Rauennatis, demū Romanus Papa. Inquirens à Diabolo didic-
erat se regnaturū donec celebrare: in Hierusalem: delūsus nominis ambigui-
tate. Non enim ciuitatem in Iudea: Diabolus intelligebat, sed facellū quod-
dam in ipsa vrbe Roma, cui id vulgo nomen erat: vbi cum Missam cantaret
aduenientibus Diabolus intellexit sibi decedendum: itaq; peccata confessus,
iussit se post mortē membratum concidi. Hac testantur cuncti veterisores,
Sigebertus, Antoninus, Hermannus Contractus ex editione Vistisi, Kran-
tzius in Metropoli, Fasciculus temporum, Gobelinus, Persona, & alii.

XV. Nihilominus aut si sunt recentiores cornicium oculos configere. Primus Onufrius in additionibus ad Platiram, summarum in Philosophia & Mathematicis doctrinam ei viito datam conqueritur: eius se librum vidisse Geometriae artis. Ammonius, Guillelmum Bibliothecarium, & vetustissimum quandam librum regni Siciliae testati, fuisse insignem Philosophum, & Mathematicum, ex Floriacensi Cenobio monachum, Genebrardus rem ponit in medio, vtraq; recitata sententia. Raphael Volaterranus Comment. urban. lib. 22. mitissime tantum notat demone malum, ab eo fuisse consultum de vita longitudine. Sed Blondus decadis secunda lib. 3. ausus erat asserere nullum fuisse Scriptorem, qui non assereret hunc Pontificem literis moribusq; fuisse ornatus. Sic Papistæ plus minusve genio indulgent.

XVI. At quis nescit sub Philosophia nomine sua scelerata occultare omnes istos occultiorum scientiarum amatores? Quasi nostra ætate non fuerint, Cardanus, Agricola, & Nostradamus. Imo eam ob cauillam olim Christianis Mathematici odio erant. Narrat enim Socr. lib. 2. c. 6. Eusebii Emblema obiectum fuisse, quod disciplinam Mathematicam exercisset. De Guillelmo, & libro Siciliæ testibus ab Onufrio laudatu, ut ignotus nihil dicam. Ammonius legi, asserentem fuisse Monachum, sed nullo nominato cenobio Philosophiam nomine designantem: sed nihil præterea de eius laudibus agentem. Itaque nulla satis iusta causa est contradicendi omnibus historicis.

XVII. Bonifacius 8. post fraude destitutum, relegatumq; prædecessorem Cœlestinum quintum, in tantam arrogantiam se erexit, ut dominū se diceret totius mundi tauri in spiritualibus, quam temporalibus. Imperatoribus, Regibus, Principibus, nationibus, populis terrorum potius, quam religionem iniicere satagebat: dare regna & auferre, pellere homines ac reducere pro arbitrio animi conabatur: aurum vndeque conquisitum, plus quam dici potest, traxit. Denique clero & populis superbe, & contumeliose præfuit. Iubileū instituens, primo die ostentauit se inditum Pontificibus, altero vero imператорis, & regis ornamenti. Intravit ut vulpes, regnauit ut leo, mortuus est ut canis. Ipse Papyrius Masso, alias indulgentissimus in hoc hominum genus, testatur eū Pontifica autoritate in perniciē Christianorum abusum esse.

XVIII. Postulm alios nominare: ut Benedictum decimum tertium, quem neque pondus, neq; mensuram in Ecclesia Ecclesiæq; subiectis feruare, olim fœueris fime conquerebatur Carolus sextus Callixtus rex, edito in eam rem publicato ad annum Domini millesimum quadringentesimum sextum. Sed mihi ultimus esto Alexander sextus: qui in Cardinalium discidio electus, illud probauit verum antiquum dictum: *3 dīz̄as in 140 m̄s, x̄x̄ & id x̄x̄ n̄s.* Quanquam vix electum dico, qui præcenti pecunia Papatum mercatus sit: neque id clam, sed omni bus consciens. Vir obsecratis moribus: iu quo nihil sincerum, nullus pudor, nulla veritas, nulla fides, nulla religio: imo inexplicabilis avaritia: omnes modestiae lines excedens ambitio, crudelitas plus quam barbaria, perfidia plus quam punica. His enim cum coloribus pingit nobilis historicus Guicciardinus, hist. lib. 1. sed & Onufrius in eius vita.

XIX. Quid in cœlum dicam, an taceam? quale vix inquam auditum inter Ethnicos.

Lucretia nomine, sed re

Thais: Pontificis filia, nupta, nura,
Acute & Satyricæ Sannazarius egregius poeta,
Ergo te semper cupiet Lucretia, Sextus?

O fatum diri nominis! Hic pater est.

Alludens ad Sextum Tarquinium Superbi filium violatorem Lucretiæ illius præfice, & Alexandrum Sextum, in propria nata infangentem. Seuerius idem in Epitaphio,

*Orbem rapinis, fero, & igne funditus
Vastauit, hausti, crux.
Humana iuria, nec minus cœlestia,
Ipsa que sustulit Deos.
Ut se, licet licet (heu scelus) patri
Nata sinum permisgere.
Nec exsecrandis abstinere nuptiis
Timore sublati semel.
In nube, Nerones, vel Caligulas nomina
Turpes vel Heliozabalos.*

XX. Hæc sunt Vaticana numina: hæc religionis Romanæ columnæ: hæc Ecclesia Papistice fundamenta. Imo vero hi Controversiarum omnium iudices: hi denique Fidei Canones. Proh Dei atque hominum fidem! adeo esse dementatos homines, ut id fieri credant? *ω τις οὐδείς!* *ω τις οὐδείς!*

XXI. Existimo vero responsuros, non obstante has morum lordes sineceritati Fidei. Sed hoc non potest non esse trinolum. Non enim agimus de sinceritate Fidei, id est, doctrinæ Christianæ in sepius considerata: nam quis negat Deum esse veracem etiam si omnis homo sit mendax? Sed agimus de eorum sinceritate, qui eam Fidem docent. Regula autem suam oīma autoritatem amittit, si vel tantillum deuinat à recto.

XXII. Vnde Augustinus, ne officiosum quidem mendacium admitti voluit in Scriptaram Sanctam. Cum enim Hieronymus ita exponeret locum illum Epistole ad Galatas, vbi se Paulus dicit restitisse Petro in faciem, quia esset condemnandus, ut assereret composite Paulum finxit, nō quod sic se res haberet, sed quod hoc officioso mendacio, crederet suum institutum promouendum. Augustinus valde repugnat: *Misi videtur (inquit) exitiosissime credi aliquod in litoris Sandis esse mendacium. Admisso enim semel in tantum autoritatis fastigium officioso aliquo mendacio, nulla illorum librorum particula remanebit, quia non videntur quae videbuntur, vel ad mores difficilis, vel ad Fidem incredibilis, eadem perniciössima regula ad mentientis autoris consilium officiumque referatur.* Errurus, Cognoscis fluctuantur autoritatem Scripturarum diuinarum, ut in eis, quod vult quisque credat, si semel fuerit persuasum, aliqua illos viros, per quos nobis hac ministrata sunt in Scripturis suis officiose potuisse mentiri. Hæc Augustinus Epistola octaua.

XXIII. Et tamen officiosum mendacium in moribus erat, non in Fide, siue doctrina. Patet ergo mentem Augustini hanc esse, Regulam Fidei non posse autoritatem suam retinere, si in ea reperitur error aliquis, non tantum contra Fidem, sed etiam contra bonos mores. Quare cū Romani Pontifices à nobis enumerati non alicuius officiosi mendacij, sed immantium scelerum rei sunt, quamvis probarentur nihil hereticum credidisse, tamen esse non possunt regula Fidei. Nisi forte aliquis adeo sit ineptus, ut dicat regulam posse sua autoritate carere.

I. Omnis regula Fidei est auctoritatis. At Episcopi Romani non sunt auctoritatis: Ergo non sunt regula Fidei. Maior est extra Controversiam: est enim naturali luce cognitum, omnem regulam in suo semper statu debere perseverare: cum alias nihil furorum sit certo constitutum: nihil in Fide ratum fixumque. Restat ergo probanda minor: quod fit variis exemplis, unde patet, vel metu, vel spe, vel ambitione, vel avaritia, vel odio, vel alijs passionibus varie agitos fuisse Romanos Pontifices, & que ac ceteros homines, & quidem in rebus quæ ad Fidem pertinent.

II. Primus occurrit Marcellinus, quem Ethnico ritu Demonii sacrificans certum est, siue auro proposito persuasum: siue metu suppliciorum coactum. Quod confessus est ipse in Synodo Sinuesiana centum octoginta Episcoporum: vbi etiam vel sponte vel coactus depositum Pontificatum. Sed Bellarminus negat hunc quicquam docuisse contra Fidem. Esto, (inquam). Sed quantum ab eo abfuit? Aut quis propterea neget concussum fuisse? Aut quis securus sit, non progressuros ulterius alios, si vel similes, vel maiores intenter cruciatus?

III. Dixi esse certum de Marcellino: nec negabat Bellarminus; scribendo Controversias. Verum idem recognoscendo, *Non videtur (inquit) id esse omnino certum.* Cur autem? Nempe, quia Augustinus libro de vnico baptismi. c. 16. scribat, id obiectum fuisse à Donatistis, sed minime probatum: addatque Marcellinum innocentem fuisse. Item, quia nec Eusebius, neque alij veteres eius rei meminerint. Imo Theodoretus laudet Marcellinum, qui sese in persecutione præclarissime gesserit.

IV. Imo aut hoc certum est, aut apud Papistas nihil certi. Testes. Primo Synodus Sinuesiana; quæ extat tom. I. Conciliorum, & teste Baronio, in antiqua collectione Cresconij. Deinde Latinorum quotquot scripsere vidas Pontificum Romanorum. Anastasius, *Quo tempore fuit persecutio magna, ut intra triginta dies, septendecim millia hominum promiscui sexus per diuersas pronicias martyrio coronarentur Christiani. De quare, & ipse Marcellinus ad sacrificium ductus est, ut thurificaret: quod fecit.* Luitprandus, *Tunc & ipse Marcellinus compulsus demonibus sacrificavit.* Item Albo; mutuatus etiam vocabula Anastasij. Platina, *Marcellinus Pontifex, ad sacrificia gentium ductus, cum minis instant carnifex, ut thura ditis exhiberet, metu perterritus, Deos alienos adoravit.* Papirius Masso; & quidem zelo quodam Papistico quasi in ecstasim raptus, *Quid te Marcelline, accusant ī, qui abigei appellantur, & reum faciunt maiestatis diuinis? Ex quibus verbis agnosce virum gloriae Pontificum adeo fauente, ut huic aliquid obici criminis ægrè ferret.* Quid ergo? Negatne factum? Imo, *Metu quidem perterritus, non quouis, sed qui in constantem virum cadere potuisset (at non in regulam Fidei inquam ego) inter carnifices positus multitudinem Deorum adorasti.* Quid Chronica dicam, Mariani Scotti, Marii Poloni, & recentiorum? Baronius ipse, et si nonnullo contradicendi desiderio titillatus, tamē testatur anno 302. n. 95. hæc huius immolationis acta extare veneranda antiquitate adeo signata, & veteribus testata monumentis, ac tabulis Ecclesiasticis consignata, plurimorumq; testificationibus confirmata, ut ab his desciscere stultum, & tot testibus obniti temerarium existimari possit: & in 2. editione Annalium, anno sequenti, ex professo impugnat argumenta, quibus labefactari videbantur Synodi Sinuesianæ acta, ut multum interesse necesse fuerit inter huius Cardinalis, & Bellarmini Cardinalis *ἀντίστροφης φροντίδας.* Nam ille se fatetur primo inclinasse in partem eorum qui eiusmodi actis auctoritatem labefactarēt: sed postea veritatis amore mutasse. Hic autem, quum primo factum concederet, secundo putauit consultius negare, an etiam veritatis amore?

V. Iam vero quæ habet argumenta, sunt non satis grauia. Primo de Marcellino apud Theodoreto in Historia, miror si quicquam legerit: quod ego nō potuerim inuenire. Sed qui potest? cum Theodoreto Historiam suā inchoet non nisi ab Ario, multis annis post Marcellinum? De Eusebio, aut omnino Græcis nihil mirū; qui Marcellum nullum nominantes, Marcellino sunt cōtentū: sine dubio hunc putantes illum esse. Graue nomen Augustini: sed in testimonio pondus nullum. Non n. innocentem pronunciat, quasi re bene perspecta cogitaq;: sed tantum deficientibus aduersariorum probationibus. Ipse loquatur, *Marcellinus, & presbyteri eius, Melchades, Marcellus, & Sylvester traditionis codicem diuinorum, & thurificationis ab eo criminis arguntur.* Hæc accusatio est: audi purgationem. Sed numquid ideo est coniunctur, aut coniucti aliqua documentorum firmitate monstrantur? Ipse sceleratos & sacrilegos fuisse dicit: ego innocentes fuisse respondere. Quid labore probare defensionem, cum ille nec tenuiter probare conatus sit accusationem suam? Si villa humanitas in rebus humanis, puto nos iustius posse reprehēdi, si ignotos homines quos criminantur inimici, nec eorum crimen villa testificatione demonstrant, nocentes potius, quam innocentes crediderimus. Quia si forte se aliter veritas habet, ipsi certe humanitati debitum redditur: quum homo de homine nihil mali temere suscipatur. Enī tibi testimoniū: dignū scilicet, quod Bellarmino mente verterit.

VI. Secundum exemplum est illustre, Libenii, cuius primo actu mira fuit aduersus Arianos constantias, prout describitur à Theodoreto in Historia Ecclesiastica, lib. 2. c. 16. quem iam minis, iam pollicitationibus, frustra tamen Imperator sollicitabat, ut subscriberet Athanasij condemnationi. Et Theodoreto quidem dignum iudicauit & meritò eius cum Imperatore dialogū, quem ad verbum transferibet, hoc prefigo elogio: *ἴων Λιβενός οὐ πάντας τὸν αὐτὸν αἰδοῖος παρέστη καὶ τὸν αὐτὸν αἰδοῖον λόγον οὐτικόντοτε σώζει, τοιούτοις αἰδοῖοις βούλομαι τὴν αὐγαραφήν. ἀνάγεστη τὸν τοῦ πάντας φιλοθέτων γενίν, οὐκ ικανοῖς τοῦ θρησκευτικοῦ διεγέρειν τοὺς ζελούς τῆς θεοποίησις.* Ego Libenij celeberrimi viri in veritate asserenda libertatem, sed & sermones quibus laude dignos, quibus apud Constantium usus est, huic operi accensere volo: sunt enim descripti à viris eo tempore Dei amantibus, ut qui sint ad accendos excitandoque eos qui Dei amore mouentur, aptissimi. Et sane non potest quicquam legi constantius, imo ne magnificentius quidem. Ergo abiit in exilium: constitutusque est in eius locum Felix.

VII. Iam vero miremur, imo doleamus humani sortem ingenij. Magnus ille vir, tandem vel rædio fractus exilij, vel inuidia in Felicem motus; siue ipsius oblitus; consensit hereticis, subscriptis eorum confessioni: & restituitur in pristinū locū. Vnde Hilarius in libro aduersus Cōstantinum, *O te miserū, qui nescio, an virū maiore impietate releganteris, an remiseris!* Athanasij ad solita-

solutriam vitam agentes. *Liberus exilium suum, ut dicitur, exponit, & verius mortis minas subscriptet.*

VIII. Non dubio dispuo utrum fuerit haereticus: tantum dico, siue haereticus fuerit, siue non fuerit, tamen vi etiam eius fuisse constantiam incommodis exilio, & terrore mortis. Et hunc aliquis obtiudat pro Canone Fidei? Et hunc aliquis contendat esse summum iudicem omnium Controversiarum? Perierat ergo Fides Catholica. Nam ille profecto subscribens, siue ficte, siue ex animo, nihil enim intereat, sententiam pro Arianis ferebat. Sed absit ut vniuersi hominum, & quidem infirmissimi, arbitrio stare credamus vel cedere veritatem Dei.

IX. Eo tempore Felix Secundus, dum manebat in exilio Liberius, in sedem intruditur a Constantino Imperatore, Vifacioque & Valente Episcopis Arianis: in cuius rei gratiam ille deinceps Arianis communicavit, imo Arianos etiam ordinavit: quod aegre ferentes Romani Catholici eius communionem deseruerunt; quamvis alias non haeretici. Viderisne, in eo potentiores fuisse ambitionem Pontificatusque amorem, ipso Fidei zelo: cui tamen in primis studere oportebat? Nam si quis per alium facit, per se ipsum facere videtur, satis ille Ariananam haeresim docebat, qui Episcopos consecratabat eam docentes. Itaque nihil mirum, si ab aliquibus Felix Arianus est dictus.

X. Pighius cap. 8. lib. 4. Hierarchy Ecclesiastica, hunc Felicem non purgat: sed negat huiusmodum in Romanorum Pontificum serie. Primum enim Felicem sub Probo Imperatore fuisse, secundum sub Zenone. Hunc autem, quem Libero in exilium acto praeceps Romana Ecclesia, quicunque adscribat Romanorum Episcoporum catalogo, hunc ignorantiam suam prodere. Sed facile apparet Pighium voluisse nodum secare, cui soluendo se feliciter imparem. Nam contradicunt ei omnes; non tantum recentiores, Baronius, Genebrardus, Papyrius Masso: sed etiam antiquiores Pighio, quo sicut videre contigit: nec Bellarminus contradicit.

XI. Sed audiamus mirum acumen; quo impense delectatus est Episcopus Claromontanus Rupefocaldus: uterque quasi cum pueri clamitant in faba se reperiisse, nescio quod Romanae sedi in primis honorificum. Nimirum durante Liberij exilio, non fuisse Felicem verum & legitimum Pontificem; quia duo simul esse non poterant. Post biennium vero, lapsus Liberio esse a clero Romano abrogatam dignitatem, & Felicem cœpisse esse verum Pontificem. Nam habebatur Liberius pro Arianis, ob pacem cum Arianis. Felicem autem iam verum Papam, a Deo inspiratum esse, cœpisseque haereticos persequi, quibus ante fauerat. Magnum (inquit) sedis priuilegium: ut quamdiu in ea Liberius fuit, firmus in Fide persistit: cum primum autem Felix cœpit in ea legitime sedere, eandem sit tutatus. Etrusus post Felicis obitum, Liberius sedi simul, & cœstantiae pristine sit redditus.

XII. At haec crepita sunt, præterea nihil. Dicite quælo; quando Liberius desierit Episcopos esse. Non opinor, antequam a Clero fuerit destitutus. Erat igitur ante defititionem legitimus Pontifex. At defititione facta est ob lapsum illum in haeresim. Ergo necesse est lapsus esse in haeresim tum cum legitimus erat Pontifex. Ut Marcellinus sacrificauit etiam cum adhuc esset Romanus Episcopus, qua dignitate eam ob causam priuatus est. Frustra ergo laborarunt magna illa ingenia conseruando eius sedis honori: & illis accedit quod est in Proverbio, *αἱρετοὶ θνωνεοί*.

XIII. Secundo abrogatam Liberio dignitatem a Clero, unde didicerunt? *Hoc* (inquit Bellarminus) *indicas Hieronymus in Chronico, cum ait permultos ex Romano Clero peirasse, & ad Felicem accessisse.* Ergo (inquam) mera conjectura, tantum hoc nititur mysterium: & quia Bellarmino placuit paucula verba in eum sensum deriuare: nobis vnum reliquum erit *αἱρετοὶ θνωνεοί*? At si defititus est Liberius, oportet actionem fuisse solemnem. Hieronymus autem non ita refert, sed significat permultos, id est, proprio motu non vniuersali consilio, Clericos ad Felicem defecisse: & quidem contra iurisandum; per iuriisque reos. Egregiam vero abrogationis solemnitatem.

XIV. Ad haec, quam inconsideratum nobis Clerum depingunt? Abdicant Liberium: quam ob causam? An quia erat haereticus? Minime gentium: sed quia pacem fecerat cum haereticis. Liberius autem quid? Nonne hoc ipsum ei virtus vertebatur? At sciebant esse Catholicum. Imo haereses suspectum habebant, neque cum eo communicabant. Deinde Liberium nonne oportuit prius auditum, quam abdicatum? Sic vndiq; fabula perfliuit.

XV. De Vigilio habemus Baronij siue testimonium, siue confessionem. Maxima eius temporibus controversia erat de tribus capitibus, id est, damnatione Theodori Mopsuesteni, Theodorei, & Ibae, in quam Iustinianus Imperator Edictum vulgauerat, obstante Vigilio. Itaq; Vigilius Imperator ad se accersit & inflectit, ut sibi consentiret. *Vigilius Papa Constantinopolis profectionem magnum intulisse Catholicæ Ecclesie damnum, declarant eueta: que significarunt quam prudentissime egerint prædecessores Romani Pontifices, ut Sanctus Leo & alii, qui vocati sive ab orthodoxis, sive Imperatoribus, nunquam passi sunt ab ipsa fixa Romæ sede diuelli.* Obfuisse haud modicum usurerum repetitur Pontificum ab Urbe profectio ad Comitatum, quum Imperatorum siue blanditiis, siue minis, contrariis hisce ex aduerso pugnantibus ventis, exposita sive noctis pericolo Petri nauicula, cuius clauum immobilius sedens Romanus Pontifex tuius teneat. Sic Baronius anno 546. Abi & Vigilius dico regulam Ecclesiæ.

XVI. Paschalis secundus, ab Henrico quarto Imperatore, proutio captus, cum Cardinalibus, detinetur in monte Sora loco excuso, munitissimoq; sub arcta custodia, Romaniq; interea, qui hanc ob causam irati arma sumperant, acriter oppugnantur. Tum Papa, qui ante laicas inuestituras, ut vocabant, constanter denegarat, siue fractus carceris incommodis, siue (ut ait Platina) incommodis, precibusq; ciuium motus, in Episcopatu confirmauit eos omnes quos Imperator designauerat. Imo concessit, ut a laicis Episcoporum confirmaretur electio.

XVII. Ast Iuo Carnotensis tunc nefanda quedam permissa fuisse non dubitat dicere, Epistola 235. Ioannes vero Lugdunensis Archiepiscopus ad eundem scribens Iuonem, aut haeresim appellat, aut aliquid haeresi proximum. *Licet* (inquit) extiores inuestituras per laicos factas non satis proprie haeresis nomine censeamus, sentire tamen ac defendere fieri debere, indubitate haeresis est.

XVIII. Sed frustra testes conuoco, cum habeam confitentem reum. Ipse enim Paschalis in Concilio factum suum damnauit; ut prolixo refert Kran-

tius Saxonia lib. 5. c. 38. In eo igitur Concilio varia fuerunt iudicia. Bruno Signinus Episcopus dixit, *Gratias Aliisimo Deo, quod papam audiuimus propriore damnam priuilegium, quod prauitatem, & haeresim continebat.* Ioannes Caerianus moleste ferens haereses Pontificem accusari, dixit, *Scriptum illud non rectum erat, sed haereticum non fuit.* Tandem Patchalis cum sedis sua firmitatem laudasset, *Ego (inquit) priuilegium quod in tentoriis a nobis extortum est, quia Papa Gregorius septimi seculi contradicit, dum omnem ille inuenititur ad Ecclesiastum de Lycia manu interdict, ego quoque condemnabo.*

XIX. En tibi igitur Pontices non sua potestatis: en tibi coactos sua auctoritate comprobare, imo vero actis publicis confirmare, quod postea coheredem, & retractent. Quod si vel contra Fidem, id est, haereticum, ut non nulli putabant, vel certe heretorum, & contra bonos mores. Et hos esse regulam, Canonem, normam Veritatis, id est credendorum, faciendorumque?

XX. Benedictus duodecimus legatis Ludouici Bauari Imperatoris postulantis absolutionem ab excommunicatione, respondit fauere se Ludouico: & quasi flens conquetus est, non posse absoluere Imperatorem, metu regis Francie, Bonifacij exemplo territum. Postmodum vero concordia inita inter Ludouicum & Regem, quum Imperator rursus postularet reconciliacionem fauente eodem Rege, respondit Papa, *Nunquid Ludouicum ad arbitrium Regis Francie, nunc haereticum, nunc Christianum habere deberet.* Et quidem dilata absolutio est, Benedicto ad nutum Regis simulante se id nolle, quod volebat. Vide Paralipomena ad Vifergensem.

XXI. Non omissit Paulum tertium, non ita pridem patrum nostrorum memoria, sedem Romanam obtinentem. Henricus Rex Angliae dissolui postulabat matrimonium a se contractum cum Catharina Austriaca; cuius iudicium quæcumq; tandem causa fuerit, siue nouus ardor in Annam Boleniam: siue quod pretendebatur incestum, nihil ad rem. Controuersia defertur ad Episcopum Romanum Clementem 7. qui *obstrictus officio* (inquit Iouius lib. 35.) *neque Henricum, neque Cæsarem offendere definitat.* Hoc mortuo ad Paulum lis delata, hunc habuit exitum; ut in gratiam Cæsaris Henricus Catharinam perinde atq; impie repudiare diceretur. Ita constat Pontificem non sincere, sed vel gratia, vel odio præjudicio ius dicere. Eat nunc aliquis, atque eis suam salutem committat.

XXII. His ipsis diebus excitata est Tragedia Veneta, insigne huius rei documentum. Excommunicat Venetos Paulus quintus ob quædam capita, in quibus derogari ab eo Senatu iuri Ecclesiastico contendebat: & scriptis libris Baronius, Bellarminus, alioq; eius excommunicationis causam disputant acerrime. Magnis inde animis classicum canitur: arma expediuntur vndiq; Galli, Hispani, iam parant se: multis magnisque boni illius Christianorum Patris orationibus exciti. Dices extrema quæcumq; experturum Pontificem, potius quam de suo iure cederet, vel tantillum. *Quid fit? nascitur ridiculus mus.* Tandem enim pax sanctificatur: atque ea ipsa capita, tam noxia scilicet, Ecclesiastice iurisdictioni Venetis permittuntur. Et Paulus quintus norma Ecclesiæ? Is qui aut tam inconsiderate litem mouit: aut tam fœde iura Ecclesiæ contumelie postea passus est?

XXIII. Nam quod solent dicere, errare posse Pontificem in facto; at non in iure, ridicula est euasio. Primo, quia regulam oportet, aut ad factum non deuenire; id enim officium est iudicis, & eius qui *κακά ἐκάστα* discernit: aut ne in facto quidem errare. Nam quum haereses, & longe plures sint, nec minus animæ noxiæ, quænam esse potest conscientia tranquillitas iis, qui se, suamque conscientiam Pontificium arbitrio committunt, & quidem absque prouocatione? Deinde meminerint Iesuite se Scripturam hoc argumento oppugnasse, quod de singularibus non iudicet. Cur nos non æque Pontificem, quia de singularibus bene non iudicet? Tertio, videant, utrum Veneta Controuersia de facto fuerint, an potius de iure. Imo & illa de Imperatore excommunicando & absoluendo.

C A P. VIII.

An Episcopi Romani confirmarint haeresim.

I. Villa regula fidei potest docere aut confirmare haeresim. At Romani Pontices docuerunt aut confirmarunt haereses. Ergo Romani Pontices non sunt regula fidei. Major per se pater. Minor probatur, tum rationibus & auctoritatibus; tum exemplis Eleutheri, Liberij, Anastasi secundi, Honorii, Iohanni 22. de quibus prolixior erit disputatio, ob aduersariorum strophas, sua Ecclesiæ capita quois modo purgare conantur.

II. Primo igitur doceo Romanos Pontices posse in haeresim incidere, tribus argumentis. Vnu est ex Nilo de primatu Papæ Romani lib. 2. Διατάξιος Πάπας Κύριος, φιλοχορωτας; κεντρός καὶ τοῦ αὐλαῖς απεγνώσθη τοῖς Φιλίππαις, οὗ τὸ τέλον αὐτοῦ εἴη, εἰ μὴ δὲ κανείστω κατίτων, εἰπάτων, εἰς τὸν λιγύην εἰς τὸ φατεροῦ γῆ κατεῖ. Οὐ πολλὰ τοῦτο συνεδέεται τοῦ πατέρου, αὐτῷ διεργάτῃ αὐτοῦ πόλει τοῦ αὐλαῖς, εἰδίτηται τῇ τοῦ πατέρου γῆ τοῦ πατέρου. Argumenti vis haec est: Si Papa potest obnoxius esse mendacio, avaritia, superbia, reliquisque peccatis: Ergo & haeresi. Probatur antecedens ipsa aduersariorum confessione, qui id nunquam negare aūsint. Probatur etiam experientia, cuius exempla tristissima aliquot enumerauius c. 6.

III. Consequenti vero probatur. τὸν οὐ μακάριον Φησί Παῦλος τιμόνιον γεράφω, ιχνοποιούσιν, Θεοὺς οὐ παύλον, τοὺς μὲν λιγύητοις, καὶ τοὺς πίστιν ιουαναγόντας δέ τοι τοῦ σωτηρίου τοῦ Ιησοῦ τοῖς δέξιοις καὶ τοῖς πίστιν αδινήσιοι; Quicunque repellunt bonam conscientiam, ij possunt excidere à fide. At Romani Episcopi repellunt bonam conscientiam. Ergo possunt à fide excidere.

IV. Rursus probatur ex 1. c. ad Titum. Αὐτὸν δὲ τοῦτο τὸ πιστόν τιμαζόντας, τὸν εἰδοτὸν θεούς, Φησίν οὐ παύλον, τοὺς μὲν λιγύητοις μολογώντας, τοὺς δὲ τρεψαντας αρνούντας. πάτερ οὐ τρεψαντας τοὺς Πάπας αρνεῖσθαι Θεόν, λόγους δὲ θαυμάς; Quicunque factis Deum abnegat, is etiam verbis protestum abnegare. At Papæ factis Deum abnegant: ut paulo ante nobis Sanazarius de Alexandro Sexto,

Humana iura, nec minus celestia.

Ipsosque suscepit Deos.

Ergo verbis etiam Pontices Romani Deum possunt abnegare; incidere que in haeresim.

V. Bellarminus negat consequentiam. & ad primum argumentū fatetur inde

DE CANONE FIDEI.

34

nde recte colligi Papam posse ex natura sua incidere in heresim: non tamen potest singulariter. Verum auctoritate, quam Christus oratione sua illi imprimavit. Sed petit principium, superponens auctoritatem illam singularem, quam Papae nunquam Deus promisit: quia de re actum est paulo ante. Et si promisisset, tu illa tam pertineret ad haec celera, quam ad ipsam professionem fidei.

VI. Chrysostomus homil. 5. in 1. ad Tim. *τιμονίῳ βασιλεῖ τοῦ θεοῦ τοῦ πατρὸς τοῦ φρεσκοῦ τοῦ μετόπτερον βασιλεὺς τοῦ τούτου τοῦ φυχῆς, ὃν Φενδήπητον τοῦ πατρὸς εἶναι. Καὶ νῦν εἰστι δεσποτα, δογμα εἴη σιμile efficitur. Ac videoas plurimos in profundūm solorū precipites iussi, disuertisse q̄d ad Ethnici sm̄. Ne enim metu futurorum crucientur, persuadere sibi coenantur falsa esse nostra omnia. Thomas de Vio: *Male applicando scientiam incurritus error in fide, & sic paulatim perditur fides.* Hilarius in Fragmentis. *Hoc ita sapere, ut cum incrementa vitorum decrementa in amore Dei fecerunt, veniam depravata scientia studium increaserat.**

VII. Ad secundam probationem, negat Apostolum eo loco intelligere qualibet mala opera; sed tantum qua procedunt ab infidelitate, quia loquuntur de Iudeis non sincere conuersis ad fidem. At talia opera Papā nec facere, nec facere posse. Sed fallitur: nā Apostolus loquitur generalius, *Factis negant* (inquit), *qui sunt abominandi, & rebellis, & ad omne opus bonū reprobi.* Quasi diceret: *Qui cuncte abominandū est & rebellis, & ad omne opus bonū reprobus, is factis negat Deum.* Cui nos maiori addimus assumptionem nostram: *At Pontifices quidam abominandū sunt, & rebellis, & ad omne opus bonū reprobi.* Ergo factis negant Deum.

VIII. Non esse vero tantum de factis qua procedunt ab infidelitate, verum, probatur ex non dissimili loco, 1. ad Timoth. 5. *Si quis suis & maxime domesticis non prouidet, fidem abnegavit, & est infidelis deterior.* Hic enim excipiā non potest, agi de Iudeis non sincere conuersis. Fides enim Iudeorum non docebat suos negligere. Itaque lensus est, eum, qui malis operibus studet, etiam si alias pronteat Christum; re vera tamen esse infidelem. Cum ergo illud de non paucis Pontificibus dici possit, hoc cur negeatur, nulla est ratio: sed mera pertinacia.

IX. Secundum argumentum: *Qui cuncte deponi potest, cum est à fide deuīus, idem non dicendus est infallibilis.* At Papa deponi potest, cum est à fide deuīus. Ergo non dicendus est in fide infallibilis. Antecedens patet ex multis locis variorum auctōrum, qui cum de auctoritate Romani Episcopi loquuntur, exceptiū hunc (*ut vulgo loquitur*) casum, si incident in heresim: quod frustra, uno inepte facerent, si certum esset numquam labi posse in heresim. Neque enim soler casus potest impossibilis, nisi ab iis forte qui carent sensu communī.

X. Augustinus ad Generosum epist. 165. post enumeratam Pontificum Romanorum seriem, *In illum ordinem Episcoporum, qui dicitur ab ipso Petro usque ad Anastasium, qui nunc eandem Cathedram sedet, etiam si quisquam traditor per illa tempora subrep̄isset, nihil prædicaret Ecclesia & innocentibus Christianis.* Diversus est etiam canon S. Papa, in Decretis Gratiani distin. 40. qui etiā Papam impudentissime adulterat, tamen non potuit hunc casum non excipere. *Huius (inquit) culpas istie redargueret præsumit mortaliū nullus: quia cunctos ipse indicatur, à nemine est indicatus: nisi deprehendatur à fide deuīus.* Nec Bellarminus negat multis canonibus idem statutum.

XI. Post hos canones ea tritissima erat Papistarum sententia, ut docet Iohannes de Turrecremata in summa de Ecclesia lib. 2. c. 93. ipse non aliter sentiens, *Eandem (inquit) sententiam sequuntur alijs clarissimi & præcipue in Theologica facultate magistri.* Tum nominantur Albertus, Thomas, Alexander de Ales, Bonaventura, Petrus de Tarentina, Innocentius quintus, Ulricus, Richardus de Altavilla, Petrus de Palude, Herueus, Augustinus de Anchona, Alexander de Alpidio. *Qui omnes (inquit) apertissime tradunt & attestantur Romanum Pontificem verum & indubitatum, extra casum heresies stricte sumptu, nullum in terris iudicem habere superiorē.*

XII. Bellarminus respondet dupliciter. Primo, istos omnes loqui de errore Pontificis personali, non iudicari. Nam Pontifex si possit esse hereticus, solum erit, negando aliquam veritatem antea definitam: non autem potest esse hereticus, dum ipse aliquid noui definit: tunc enim non sentit contra aliquid definitum ab Ecclesia. Illi autem loquuntur expresse de heresi. igitur non loquuntur de errore iudiciali, sed personali.

XIII. Secundo, negat illos velle dicere, Pontificem etiam ut priuatam personam posse errare; sed tantum non posse Pontificem iudicari: *Quia tamē non est omnino certum, an possit necne esse hereticus; ideo ad maiorem cautelam, addunt conditionem, nisi sit hereticus.*

XIV. Sed prior responso valde est absurdum. Primum ad Controversiam præsentem non interest inter errorem personalem, & iudiciale: Nam mendacium illud officium, à quo tantopere horrebat Augustinus, non erat error iudicialis; non enim definiebat aliquid; sed narrabat tantum. Ergo erat personalis. Et tamen negabat Augustinus suam Scripturam constare posse auctoritatem in definiendis Controversiis, sicut illud ipsum admitteretur mendacium. Similiter & nos Episcopum Romanum: si concedatur esse posse hereticum, ut particularis est persona, negamus satis habere auctoritatis, ut sit regula fidei.

XV. Secundo negro illos siue Canones, siue auctores distinguere errorem personalem à iudiciali; & hanc non distinctionem sed distractionem importune à Iesuita ex cogitatam dico. Nam etiam Ioo Carnotensis, cum excusat Pascalem secundum, ita loquitur epistola ducentesima trigesima quintagesima interpretando dictum Christi de Scribis & Phariseis, sedentibus in Cathedra Moses, *Vulnus hæc sententia, præcepta præsidentium ad Cathedram pertinente obediens impleri, etiam si tales sint, quales erant Pharisei: non eis factiosa conspiratione à suis sedibus remoueri.* Si vero ex præcipiant, que sint contra doctrinam Euangeli am vel Apostolicam, ibi non esse eis obediendum exemplo docemur Pauli Apostoli. Utroque enim membro præceptorum meminit.

XVI. Est autem inepta ad hanc fulcendum distinctionem ratio; quam sic in formam redigo: Omnis Pontifex hereticus negat aliquam veritatem antea definitam. At nullus Pontifex aliquid noui definiens, aliquam negat veritatem antea definitam. Ergo nullus Pontifex aliquid noui definiens, est hereticus. Deinde: At hi canones loquuntur de Pontifice heretico. Ergo non loquuntur de Pontifice aliquid noui definiens. Ideoque nec de eius errore iudicali. Hæc vero scatent ineptis, ut serio mirer adeo sui Bellarminum potuisse obliuisci.

XVII. Primo, si haec veræ sunt conclusiones, sp̄ortet nihil esse iudiciale nisi cum noui aliquid definitur. At hoc est falsissimum. Iudiciale enim dicuntur non habita ratione eius rei quæ definitur, sed rationis secundum quam definitur. Nam si præcipitanter, nec re cognita, aut absque legitima auctoritate, procedit, tum nihil fit iudiciale: fin autem leges seruentur, non potest negari esse decretum aliquid iudiciale. Alias, quotiescumque de eadem re secundo vel tertio habetur cognitio, nihil est iudiciale. *Quod tamen, contra est: nam tū in Conciliis: tū à Decretalibus infiniti canones leguntur similes.*

XVIII. Exempli gratia. Synodus Nicæna cum ordinem sanciret, sedum Patriarchalium; nihil noui se decernere testatur. *τὰ αρχαὶ ἐν κορνί.* Antiqua (inquit) consuetudines obtineant, canon. 6. Et Trullensis c. 36. *Ἄστινθρον τῷ ωρῷ τῷ γενέτερον πεντηκοπάγιον πατέρα τῷ τῇ θεοφυλάκτῳ τοῦ τηγανίου βαπτιστῶν σωτήρα τὸν τὸν εἰσαποστολού τοῦ τοῦ Καλαγδονίου σαρποδιτῶν γομοφεντῆτα, οὐ γούδα, Renonantes ea qua constituta fuerant à centum quinquaginta patribus sanctis in hanc regiam urbem coactis, & à sexagesi triginta Chalcedone congregatis, definitus.* Erat tamen utraque definitio iudicialis. Ergo aliquid est iudiciale, quo nihil noui definitur.

XIX. Secundo negatur assumptio. Nam quoties definitur ut aliquid creditur, quod antea nunquam fuit creditum in Ecclesia, tum vere aliquid noui definitur. Quod si nihil noui definitum impugnaret aliquam veritatem olim definitam: tum sequeretur nihil posse definiri credendum, quod nonnumquam antea sit creditum, quod impugnet aliquam veritatem olim definitam. Et sic excusarentur omnes heretici. Exempli gratia, ante Arium, nunquam definitum fuerat Filiū esse minorem Patrem: & tamen cum primum definitū est, impugnauit sine dubio antiquam veritatem, quæ docet Filium esse in diuinis æqualē Patri. Quinertia omnibus hereticis semper obiecta fuit nouitas.

XX. In secundā r̄spōsione, primum illud accipio, quod dat, nondum satis constare, aut certum esse, Episcopum Romanum non posse esse hereticum. Vnde necessario concludit non esse regulam Fidei: Nam si (vt diximus initio) hereticus est ut homo, certe non poterit orthodoxus esse ut Pontifex: alias ita excusarentur omnes Episcopi, non est enim magis in Romano distinctione aut separatum officium à priuata persona, quam in alio quolibet.

XXI. Secundo falso est eos non credidisse Episcopum Romanum, ut priuatam personam, in heresim cadere posse. Nam fieri non potest, ut sit hereticus quatenus Episcopus, quin sit hereticus quatenus homo. At illi agnoverunt esse posse hereticū quatenus Episcopus est, hoc est fungens suo munere, ut in præcedenti responsione obseruatum est. Ergo illud etiā agnoverūt.

XXII. Et confirmatur primum ex Iohanne de Turrecremata: qui in summa de Ecclesia lib. 4. p. 2. c. 18. & seq. hunc casum coniuncte tractat tam de Episcopo Romano, quam de alijs Episcopis. *Duximus hic disputandum, an prælatus Ecclesiasticus siue sit Papa, siue quicunque alius inferior prælatus, siue hæreticus per innoxia sic ipso facto, iure & potestate prælati priuatus.* Et concludit affirmatiū. Cum igitur eodem sensu disputauerit de vtroque, & verē crediderit minores quos appellat prælatos incidere posse in heresim: profecto necesse est eum credidisse hoc ipsum de Papa.

XXIII. Tertium argumentum, est ex autoritate non paucorum qui Episcopum Romanum hereticum esse posse diserte pronunciauerunt, quia tamen omnes Papistæ fuerunt. Lyranus in 16. Matthæi, *Multi Principes, & summi Pontifices, & alij inferiores inueniuntur apostataſſe à Fide.* Carthusianus in festo Sancti Hilarij, *Nec verba Hieronymi possunt sic sumi, quod omnes summi Pontifices fuerunt, & erant (lego erunt) verē Catholicī, quia huius oppositum in multis legitim locis.*

XXIV. Æneas Sylvius de Gestis Basiliensis Concilij lib. 1. *De Romanis Pontificibus liceret exempla admodum multa referre si tempus sineret, quoniam aut heretici, aut alijs imbuti viiiis sunt reperti.* Nec nos fugit Marcellinum iussi Cesareo, idolis iurisficasse: alium vero, quod maius & horribilis est, Diabolicus fraude Roman. Pontificatum ascendisse. Culanus Concord. lib. 1. c. 14. *Tā in successionē directā in linea rectā Pontificum Romanorum quam collateralium, certi Pontifices in heresim ceciderunt.*

XXV. Adrianus Florentius, in ordine Episcoporum Romanorum eius nominis sextus, de Sacramento Confirmationis art. 3. ad finem. *Dico, quod si per Ecclesiam Romanam intelligatur caput eius, puta Pontifex, certum est quod posset errare, etiam in iis quæ tangunt Fidem, heresim per suam determinationem aut decretalem afferendo: plures enim fuerunt Pontifices Romani heretici. Iacobus Almain de auctoritate Eccles. c. 10. *Papa potest errare, errore iudicali, de errore personali omnibus notum est.* Atque hanc propositionem prolixè probat.*

XXVI. Alphonsus de Castro contra heresim lib. 1. c. 2. *Papa in Fide errare potest, ut melius sentientes tenent etiam ex his qui Papalui plurimum fauent: inter quos est Innocentius eius nominis quartus Pontifex in capitulo primo de summa Trinitate. Idem c. 4. *Omnis homo errare potest in Fide, etiam si Papa sit.* Et paulo post, *Quod autem alij di unit, qui errauerit in Fide obstinante, iam non esse Papam, ac per hoc affirmant Papam non posse esse hereticum, est in re seria veroe veile iocari.* Ad hunc enim modum quis posset citra impudentiam afferere, nullum fidelem posse in Fide errare: nam cum hereticus fuerit, iam definitus est fidelis. Et iterum, *Non credo aliquem esse adeo impudentem Papam afferentem, ut ei tribuere hoc velit, ut nec errare, aut interpretatione Sacrarum literarum allucinari posset.* Nam cum constet plures eorum adeo illiteratos esse, ut Grammaticam penitus ignorant, qui sit ut lacras literas interpretari possint?*

XXVII. Cartanza Controuersia quarta tractans questionem de Autoritate Concilij supra Papam; cum negaret nullum esse criminis casum, in quo Ecclesiae vniuersalis pastor iudicari, aut deponi posset ab vlo Episcoporum Concilio, *Casum tamen (inquit) heresim omnes excipiunt.* Et post, *Quod autem Papa hereticus esse posset, nemo est qui ambigat.* Deinde, postquam prolixè tractasset eorum sententiam & argumenta, qui contra afferunt esse non posse hereticum, tandem, *Hæc solutio non inuoluitur tantis difficultatibus, atq; alij præcedentes: sed utinam tam vera esset, quam est facilis & pia.* Non ausim affirmare, nec est vero simile nullum Episcopum aliquem Romanum Fide errasse. *Causa l. 6. c. vlt. Non est negandum, quin summus Pontifex hereticus esse posset, cuius rei exemplum unum item & alterum forsan proferetur.* Driedo de dogmatib. lib. 4. c. 3. *Quamvis propter promissiones Salvatoris sit firma fide credendum, Petrum non defecisse finaliter à fide, hoc tamen non oportet sic credere de successorib. Petri, qui neq; in fide sunt confirmati, ut Petrus, neq; tales habuerunt promissiones à Christo, qui dixit, *Sedebitis super sedes duodecim.* Neq; videtur vla esse Scriptura, qua cogamur credere vniuersalis Ecclesię Pontificem nō fieri unquā hereticū.*

CAP.

C A P. IX.

De Eleutherio Papa.

I. VEnio ad exempla: id est, ad experientiam; quam vulgo magistrum dicunt stultorum: ut Papistas oporteat esse etiam infra stultos, qui ne certis quidem euueniuntur admoneri posse suos Papas esse homines. Quem admodum autem Bellarminus lib. 4. de Pontifice c. 3. probat ceteras fides Patriarchales defecisse: quia in eis fuderint haeretici: ut Constantiopolis Macedonius, Nestorius, Sergius, Alexandriæ, Georgius, Lucius, Diocorus, Syrus: Antiochiae, Paulus Samosatenus, Petrus Gnapheus, Macharius: Hierosolymis, Eutychius, Irenæus, Hilarius, Ioannes. Sic nobis eodem iure liebit Romanæ sedi obiicere, Eleutherum, Iulium, Liberum, Felicem, Anastasium, Honorium, Ioannem 22. De quibus tamen, quia repugnant aduersarii, longior erit instituta disputatio. Scripsierunt de eis Papistæ, Bellarminus lib. 4. de Pontifice, Gretserus Apologia eiusdem libri; Baronius in Annalibus suis locis, Sanderus in Monarchia, Pighius c. 8. lib. 4. Hierarchia Ecclesiastica, Cotonus Institution. lib. 2. c. 13.

II. Eleutherum videamus. Quanquam Bellarminus mault Zephyrimum: sed melius iudicium Pameli & Iunii, quanquam vter fuicit, parum interlit. Tertullianus contra Praxeam, statim initio, Idem Praxeam, tunc Episcopum Romanum agnoscetem iam Prophetias Montani, Priscæ, Maximillæ, & ex ea agnitione pacem Ecclesie Asiae, & Phrygia inferentem, falsa de ipsis Prophetis, & Ecclesie eorum adseuerant, & processorum eius autoritates defendendo, cogit, & literas pacis renovare iam emissas, & a proposito recipiendorum charismatum concessoru. Ita duo negotia Diaboli Praxeam Roma procurauit, Prophetam expulit, & haeresim intulit: Paracletum fugauit, & Patrem crucifixit. Ad quæ verba Beatus Rhenanus annotauerat, Episcopus Romanus montanizat.

III. Bellarminus responderet, primo non esse omnino fidem habendam Tertulliano in hac parte: Ratio prima: quia esset Montanista: altera, quia paulo ante, Artemon falso iactauerat, Victorem secum sentire, teste Eusebio hist. lib. 5. c. 27. Tertia: quia nec Eusebius, nec ullus alius notauit hunc errorem in Pontifice Romano. Secundo, responderet, credibile esse Zephyrinum à Montanistis peruersum fuisse, doctrinam Montani non esse diuersam à doctrina Romanæ Ecclesie, & ideo voluisse eis pacem dare: non quod approbat erore: sed quod existimaret falso accusatum Montanistas.

IV. Sed ego multo minus fidem habendam Bellarmino qui sit Papista: & quidem adeo pertinaciter, ut omnino decreuerit nihil agnosceret, quo vel tantillum derogeretur Paparum auctoritatem: sique paraus fidem negare omnibus etiam manifestissimis, antiquissimis que & locupletissimis testibus: ne Conciliis quidem cedere potius quam non singulos Papas longe ultra humanitatis sortem euhere: Montanistam fatemur tuisse Tertullianum: atque ob hac causam maiorem illi fidem habendam hac parte: quia tanto certius scire potuit ea quæ in ea haereti gesta fuerunt. Tum autem Tertullianus, iis viuebat temporibus: & quidem forte Roma erat: Ialtem si Eleutherius is Papa fuit, non Zephyrinus: vt v. iere est apud Pamelium in Tertulliani vita.

V. Nam de Artemone quid dicam? Næ sui semper similis Bellarminus. Sic paulo post assereret acta Concilii sexti esse falsata: quia in quinto nonnulli quaterniones reprehensi fraudulentri inserti. Sic alius quipiam in Iesuita Schola doctus asseret, Solem singulis mensibus Zodiacum percurrende: quia etiæ Luna percurrat. Et testudines velocissimas esse: quia & lepores. Et quid non quilibet quidlibet ex quolibet? Imo vide iudicij ἀρωματια. Quum hac parte negant fidem habendam Tertulliano, tum vero hunc ipsum locum diligenter annotant, ut Papæ auctoritatem in immensum extollant. Sic enim Rhenanus annotauerat, Attende summam Romani Pontificis auctoritatem, etiam illis temporibus, dum aliquid aut recipit aut dammatur. Et Pamelius, qui alias videtur natus ad Rhenanum traducendum: hanc annotationem omissem noluit: quæ tamen nihil habet virium: quum sit ex ignoracione eorum temporum: quibus quilibet Episcopus, poterat cui liber pacem dare, nimurum admisso in communionem suam: suam, inquam, non etiam aliorum omnium: itaque pacem dare dicebarunt, sui respectu. Sed ad rem redeo. Si hac in parte Tertullianus fidem non meretur, quomodo potest utilis esse tanta auctoritati stabilenda? Aut si utilis tanta auctoritati stabilenda; quomodo hac parte fidem non meretur? Nisi forte illud non omnino, insidiosum est; & significat, fidem habendam Tertulliano, quatenus est Romanis commodis commodus: non habendam vero, quatenus eisdem est incommodus. Egregie. Sic puto olim non nemo dixit, τοις άρωμασι επιμένεις απότιτος.

VI. Ad secundum respondeo; meras esse Bellarmini conjecturas, & diuinationes: quam facile sit nobis contempnere: quam illi communisci. Maxime cum refutentur ex ipsis Tertullianis verbis. Nam is disertè dixit, Agnoscetem iam Prophetias: Quid hoc est autem, nisi iam approbantem, admittentem, recipientem? Atqui si putas Montani doctrinam consonam doctrina Romana; hæc autem non admisisset Prophetias Montani, Priscæ, & Maximillæ: tunc nihil ineptius, quam dicere, eum agnosceret eas Prophetias.

VII. Instat Gretserus: illud approbare, non esse Tertullianum: sed esse glossema, imperitum vel potius odij in Pontifices. Imo hæc ipsa instantia; mere est imperitum commentum; vel potius cœcilius obedientiæ, quam Iesuita Romanis Pontificibus iurarunt. Nam primo quis nescit; hanc ei verbo significationem esse? Cicero pro Milone: Cum tota Italia facti illius gloriam libenter agnoscet. Imo ipse de se ipso Tertullianus paulo post: Nos quidem postea agnitio Paracleti atque defensio disiunxit à Psychicis. Quis non videt Agnitio pro approbatione sumi? Ergo ne idem sensus negetur cum de Romano Papa agitur, ubi illud ipsum agnitio vocabulum usurpat. Agnoscetem (inquit) iam Prophetias Montani. Et post, Et ex ea agnitione pacem Ecclesie Asiae & Phrygia inferentem. Quanquam conjecturis nihil opus: quum ipse Tertullianus sit disertus. Non enim dixit duntaxat; agnoscetem iam Prophetias Pontificem: sed etiam Praxeam, tum cum dissuaserit eam pacem, Prophetiam expulisse Roma: paracletumque fugauisse. Quomodo expulisse, fugauisse, si non iam admittebantur?

VIII. Præterea, ut demus ita impositum Pontifici; quæ hæc malum tanta est socioria? Adeo male esse Ecclesiæ consutum; ut Regula fidei tam facile

decipliatur? Et quidem in rebus tanti momenti; & quæ fidem ipsam pessimam possunt? Non enim in eo tantum erat momentum, quod pax dabatur Cataphrytibus: et si non debent facile haeretici admitti in pacem Ecclesie: sed longe maximum, quod Prophetæ admittebantur: paracletus excipiebatur: id est, ipsi haeretici una cum suis haeresibus introducebantur in Ecclesiam. Atque hæc socioria, eo indignior, quo crebrior. Nam & in Acacio postea similiter peccasse dicit Baronius Analtasium: & in Ariensis Liberium Bellarminus.

IX. Imo Gretserus; Non negamus, quin Pontifex falsis relationibus in errorem circa aliquod particolare factum induci queat. Et Bellarminus addit exemplum Constantini, cui Arius confessionem obtulit tanto artificio, ut à Catholicis putaretur Catholicus.

X. Esto vero ita, inquam: Et Romam Pontificibus possit fraus fieri. Nec aliter in Zephyrino, siue Eleutherio, siue postea Anastasio, & Libero, non minus quam in Constantino, deseuamus sortem humani ingenij. Sed primo, concedendum id humanæ infirmitati: non tamen propterea huiusmodi hominaciones, in quorum aures tam facile mendacia fœse insinuant; constituti sunt, Canon fidei. Nec vero Constantinus ille verè magnus eo fœse vim quam iactauit titulo.

XI. Quanquam longe Constantino imprudentius fœse Zephyrinus fœsit. Nam idem a quo haec habet historiā Rufinus lib. hist. 10. c. 17. negat hoc astu quicquam promouisse Arium. Miratus quidem est Imperator, (inquit) & putauit unam eandemque in ipsis & Concl. illi dudum gesti expositione sententiā contineri: tamen in nullo relaxat animi vigorum: sed rursus eum ad Concilium remittit examen. Et paulo post, Ab his quidem, qui primo cœptis eius fauientes, cum simulatione subscripterant, facile receptus est. Cum vero Alexandriæ perrexisset, ibi omne eius frustratur inceptum. Viden exitum felicem prudentissimi consilii? Sed audi apostolus. Quoniam quidem dolis apud ignorantes locutus est: scientibus vero dolam intendere, non aliud est, quærisam mouere. Quid ergo moueratne risum Zephynno Eleutherove paracletus Montani? Imo locum habuerant Prophetas. Et hunc peritum quis dicat? Et hunc Canonem Fidei quisquam asserat? In quo ille tanto peccauit grauius, quanto certius omninem illi excusationis ansam ablatam. Non enim leui rumusculo, nullaque habita cognitione Montani paracletus damnatus fuerat. Lege Pamelium in vita Tertulliani: intelliges non solum Romæ, & in Galliis Episcopos: sed etiam in Asia, sacerdotum numero, & multis in locis in unum conuenientes, prophetiam illam saltam explorasse, detestabilem ostendisse, ac Montanistas communione priusesse.

C A P. X.

De Liberio Romano Episcopo.

I. Liberius cum pro veritate Catholica primum, proq; Athanasio animo fissime obstutus est Ariensis, ipsiq; adeo Constantio Imperatori, deportatur in exilium. In exilio fuit triennium, suffecto in eius locum Felice 2. qui se si minus Arianius, at certè Ariensis exhibuit valde amicum. Interca Liberius tū fractus longi tædo exilij, tum vietus quotundam suasionibus, consensit Imperatori: communicavit Ariensis horumque subscriptis confessioni, & Romanam reversus est.

II. Hieronymus in Catalogo in Fortunatiano, Fortunatianus in hoc habet de se stabilitis, quod Liberium Romana urbis Episcopum, profide ad exilium pergentem primus sollicitauit ac fregit, & ad subscriptionem haereses compulit. In Chronico, Liberius tandem vietus exilij, & in haereticam prauitatem subscriptens Romanam quævis viator intravit. Gobelinus Cosmodromij c. 21. aetatis 6. hec eadem Hieronymi descripti verba. Lyranus in Zachariæ 11. Potest etiam exponi de Liberio Papa, qui dicitur pastor stultus, eo quod fuit finaliter Ariensis. Platina, Constantius Liberium ab exilio revocat, qui Imperatoris beneficio motus cum haereticis in rebus omnibus, ut quidam volunt, feniens, illud tamen cum Caliblicis tenebat, haereticos ad fidem redentes non esse baptizandos.

III. Liberium tamen defendant Pighius Hierarchæ lib. 4. c. 8. Nicolaus Sanderus de Monarchia visibili lib. 7. Bellarminus de Pontifice lib. 4. cap. 9. Gretserus Apologiae 2. lib. 4. cap. 9. Baronius Annalium tom 3. Et primo eius tempora trifariam distribuunt: vi primum sic ab inito Pontificatu ad exilium usque: secundum in ipso reditum ab exilio; tertium post redditum ab exilio. Et primo tertioq; tempore fuisse orthodoxum pliūmq; pro certo statuunt: in secundo qualis fuerit dubium relinquent. Et quia de primo tempore satis constat; de tertio sic colligunt.

IV. Primo, Socrate lib. 4. c. 11. testari Liberium noltuisse Macedonianos ad Ecclesiæ recipere, nisi aperte haeresim detestarentur. Secundo, post mortem habuit sanctum. Apud Ambrosium de Virginibus lib. 3. Epiphanius haeresi 75. Basilium epist. 74. Siricium Epistola ad Himericum.

V. Respondeo, distinctionem temporum mihi non displicere. Etsi autem de tertio tempore possit etiam dubitari, cum Sozomeni vnicum sit testimonium, reliqui autem omnes prorsus riteant, quid tum fecerit Liberius: vix omnisi Latini, qui huic impense furent: tamen non existimo absurdum esse, si concedatur tandem ad mitem redire: quod aliis accedit plurimis, qui eadem tempestate vi abducti fuerant ad Ariensis partes: maxime vero mortuo iam pridem Constantio, cui suam Liberius restitutionem debuit. Næ hæc, quæ de Macedonianis narrantur, acciderunt Valentinius & Valente imperantibus, post mortem non tantum Constantij, sed etiam Iuliani, & Leoniani successorum.

VI. Sed in ea sanctitate quid sit momenti, intelligent ab exemplo simili, qui omnia mirantur in Episcopo Romano. Apud Baronium anno 499. Faustus Reginensis describitur §. 30. instar equonis, qui miscens aquam vino non iustificabitur: Et §. 37. nouis dogmatibus §. 33. pro quo non posset aliqua in eius defensionem vel excusationem apologeti elaborari, quem constet in uniuerso orbe Catholico impugnatum. Deniq; §. 42. Qui cum eins fallaci detecta essent, quibus conatus est ruerellere Pelagianas scrobes in lapsum simplicium, abalienauit a se animos episcoporum, atq; decepsit inglorius: quem miramus, inquit, ab aliquibus impudenter fave in scripsi sanctum. Hæc cū ille omnia de Fausto scripsisset, tamen in appendice tomī decimi ad hunc annum atque hunc §. agnouit esse Sanctum appellatum, & cultum in Ecclesia Reginensi, erecto etiam templo; idque Christiano orbe spectante, Ecclesia Romana tacentे, nemine penitus

peccatis contradicente. Cur quo non excusatibus Fausti peccatum, & exca-
tabitur Liberi.

VII. Sed videamus quid in excusationem medijs temporis adferri potuerit. Primo Pighius post fecitatum congressum Libertij eum Constantio, Viades, Christiane Leetor, inquit, quales haereticos nobis Romanos Pontifices obiciant, hoc est, glorioissimum Christi confessorem, & qui invictus permanit veritatis athleta, eompos victoriae. Hieronymi autem testimonium audet falsi accusare, quod exstat in Chronicis, nempe subditium, & ab aliquo, seu dolo, seu ignorantia infartum.

VIII. Sed hæc numia est aut ignorantia, aut impudentia. Hieonymiani Chronicus fidem eleuat frustra. Primo, quia contra omnium codicium fidem. Secundo contra omnes testes. Eum vero, si hoc loco tantum legeretur: posset non nihil inesse suspecti. Sed nullus autor, saltem Latinus, historiam, annalesve, aut Chronicum scriptis Ecclesiæ; qui non huius metinuerit Liberia- na perfidie: nec nulli Greci notarunt. Athanasius, Sozomenus. Quid His- larium nostrum dico, tam confidenter hanec ob causam anathema sapientis de- nunciantem Liberio? Vtinam vero statim post congressum Constantij, ani- man reddidisset: tuni vero nos etiam illum glorioissimum confessorem, in- uitatum veritatis athletam, & compotem Victoriae non iniuiti prædicaremus, sed qui ab eo actus totam eius vitam metitur; idem ille Meletium neget tan- dem Schismaticum fuisse: & Osum delirum senem: & Origenem haereticum; & Tertullianum Montanistam: & Nicolaum archihæreticum. Nam isto- rum omnium initia non minus fuere quam Liberij pia, sancta, & magni zeli.

IX. Bellarminus Liberij lapsum primo conatur in dubium vocare. Nam Sulpitium, Socratem, Sozomenum, & Nicephorum, indicate ait semper e- undem fuisse, nec vñquam de fidei constatia remississe. Et si aliquin propter Athanasij, Hilatij, Hieronymi autoritatem, rem vt certam & exploratam narrantium, propter etiam manuscriptas ipsius Liberij literas, quæ affiruantur in Vaticana Bibliotheca, veriore agnoscat eorum sententiam, qui hæ- fi subscriptissile dicunt.

X. Sed ego in his cogit candorem desiderare. Nemo est enim ex laudatis autoribus, qui id significet, quod Bellarminus ait. Sulpitius testatur Liberium, paulo post exilium, restitutum ob Romanas seditiones. Socrates haud aliter, *Liberius non multo post ab exilio reuocatus, sedem Episcopatus propterea recuperavit, quod populus Romanus seditione constata Felicem eiecerat.* At neuter aut asserit constantiam, aut negat lapsum. Sozomenus & Nicephorus non asserunt constantiam, & indicant lapsum. Nicephorus quidem lib. 9. c. 35. refert solicitatum à Romanis Imperatorem promisisse Libero redditum, *Sicut eandem cum Episcopis suis concederet sententiam:* qua conjectura est non tenuis coarsissime Liberium, quandoquidem redditum impertrauerit.

XI. Sozomenus autem cap. 15. Græci Codicis lib. 4. disserit significat cōfessisse. Παρεγένεται δέ (inquit) συναντούσι. Διβίσετο. Christophorus sonus veritatis, Cōstantius ut consentiat. Malè. Nam ἡ θρησκεία non est conari: sed potius efficiere, perficere: rem (inquam) ad exitum perducere. Exempla. In Edicto Iustiniani de Fide, Πάτερα της εκκλησίας καὶ θρησκευτῶν αὐτὸν πρεξεῖς: quum de Iba sermo esset, quem Synodus Chalcedonensis, compulit (Sic enim Latine in eodem Edicto) contraria sua Epistola peragere. Plutarchus in Aristide, T. 2. Υπέβολος ἴσχυρας διδύμης παρεγένετο. Franciscus Barbarus veritatis: Egerunt ut Hyperbolus hoc exiliū genere plecteretur. Et vero non fuit iniunctum duntaxat, sed etiam eventu impletum. Melissæ cap. 50. τὸν γραπτὸν εἴδε τὸν κορυφαῖς τὸν δέκατον, εἰς τὸν πατέρα τὸν ἀγρίου τὸν σοφίας αὐτὸν πατέρα τοῦ οὐρανοῦ, τὸν δέκατον τὸν διάβολον; Peritum ne indigentia quidem deicit, effidente sium in alium Virtutem, ac sapientiam, efficiente teque, ut longe sit illius superior. Demosthenes Epitaphio: οὐαὶ τῷ μετεντυρεῖ γε τῷ αὐτοῦ πεπονισθείσῃ. Quanto hoc libenter & liberalius curauit. Dionysius Halicarnassus Antiquitat. 1. ibidem: εὐταξοὶ εἰς ιαχεῖαν τοῦτο ταχεόν παρεγένετο. Gentem ex minima effecerunt lapsū temporis ut euaderet in maximam. Heliodotus Æthiopicum 1. 1. τοῦ πατέρος δοκιμώς φορος τοῦ Ειρηνή τοῦ ζεύς εἰστει τοῦ θεοῦ τοῦ ιωνοῦ; Fortunam repente timore gladius ē manibus, ut elaberetur, effecit. Nec ita multo post. Τοῦ μανδρᾶτον πατέρος, απανταχοῦ τοῦ θεοῦ τοῦ ιωνοῦ τοῦ θεοῦ, Vuartskeuiscus veritatis, Quod non amplius expectatur, efficit ut ad omnem sensum doloris agri animi occalescant. Diodorus Siculus lib. 16. δοκιμή τοι τοῦ επονοῦ πόλης εργατικοῦ παρεγένετο. Alexander cum vidaret post Darii mortem milites suos de redditu cogitare, habita oratione, Eos paratores reddidit ad reliquam expeditionem. Quid plura? Chrysostomus hom. contra Anomæos: Αἴτιος τοι τοῦ πατέρος θεοῦ τοῦ ιωνοῦ τοῦ θεοῦ τοῦ ιωνοῦ παρεγένετο, Lapis lapidem tarentumque scintillas exiliare fecit. Idem homilia in Sanctum Païcha, Euntes A δὲ τοῦ θεοῦ τοῦ ιωνοῦ παρεγένετο. Eua ut Adam prauraricaretur effecerat; sic enim reddidit Petrus Pantinus Tiletanus, Homilia in Gen. 36. παρεγένετο οὐρανός καὶ τὸ πατέρα τοῦ ιωνοῦ, Effecit ut pater comes fieret itineris, dc Abraham loquitur; qui non tantum conatus est, sed etiam effecit ut Thare pater secum iter susciperet.

XIII. Sed iam factum ipsum quomodo excusetur, attendo: nam factum esse aliquid, non satis dignum Christiana pietate, constat. Quicquid igitur id sit, tamen negant hereticum fuisse. Quomodo autem? Quia peccarit tantum a tu externo. Quod probant ex Athanasio ad solitariam vitam agentes, dicunt: Liberum inuitum, & coactum vi tormentorum, fecisse quod fecerat; nec censendam eius sententiam, quam minae & terrores extorserant: sed eam quam protulit, cum liberos haberet affectus.

XIV. Rursus hæretum docuisse negant: Duo enim mala tantum cōfamili-
fisse: unum, quod subictriperit in damnationem Athanasij: alterum, quod
cum hæreticis communicarit. In neutro autem fidem exp̄ressiō violasse. Non
in p̄mto: quia etiā hæretici persequerentur Athanasium cauſa fidei; tamē
non cauſam fidei, sed criminā citēa mores p̄tēxebant. propter crimina au-
tem Liberius consensit in eius damnationem, non propter fidem. Non etiam
in altero: quia cum hæreticis communicauit, quod Catholicos se fingērent;
scribit enim in suis Epistolis, se communicasse cum Episcopis Orientalibus,
quia inuenit eorum fidem congruere cum Catholica, & alienam esse ab A-
rianā perfidia.

XV. Sed contra primum; et si solo externo actū peccauerit, tamen quia erat Liberius non simpliciter Christianus, sed Episcopus, & quidem Romanus, inde confirmatur argumentum nostrum: Semper enim fidei negotium infirmatum est. Quod patet inde, quia Arianis eo actū satisfactum est: qui se inde futuros speratunt superiores, εἰ τὸ Αἰγαῖον περισσότερον μεχανεῖται. Si Libertum electere possumus, nemo est quem non expugnemus. Apud Athanasium ad solitariam vitam agentes. Pater disertius in iephis Liberij Epistola ad Orientales apud Baronium: Statuta omnium vestrum à me cum sede Apostolica suscipienda sunt. Quæ verba alio referti non possunt, quam ad negotium fidei. Quem modum autem Papam quantumvis hypocritam, Papistæ credunt virilem esse Ecclesiæ, si definit actū saltem externo ea, quæ sunt iusta & sancta; sic omnino quamvis Liberius in mente reconditam feruarit veritatem, nihilominus hæresin promouit, cum actū illo externo subscriptis hæreticæ confessioni. Ac proinde peccauit in regulæ naturam.

XVI. Secundo ipse Liberius negat se actu tantum externo subscriptissile. Verba sunt eius hæc, ex epist. ad Orientales apud Baronium, *Fidem veram & Catholicam, qua Sirmij à pluribus fratribus, & coepiscopis nostris tractata, & exposita, & suscepta est, ego libenti animo suscepit in nullo contradicens.* Rursus in altera ad Vrsacium, Valentem, & Germinium, antesignanos Arianorum, *Non aliqua necessitate compulsus, teste Deo dico, sed pro bono pacis & concordia, qua martyrio præponitur, his literis conuenio vos, Domini mei charissimi.* Quid audiimus testem Deum inuocatum & negamus quicquam agi ex interno motu? Iterum, *Me autem cum omnibus vobis Episcopis Ecclesie Catholicæ pacem habere, his literis meis aequo & simplici animo scire debetis.* Audiu' tu, æquum & simplicem animum? Ergo non solo actu externo. Et suis nos volunt lesuque conjecturis maiorem habere fidem, quam ipsis Liberij disertis verbis? Tam sunt æquitatis amantes!

XVII. Audio libenter Athanasium culpam reiicientem in Arianorum sequitiam. At primum ea non purgatio est, sed tantum humana atque amica excusatio. Solemus enim amicorum errores vel ex imprudentia, vel ex vi illata, eleuare: nemo tamen inquam hac tem tenui excusatione habitus est innocens. Et sane id nihil est aliud quam iudicij corruptelam excusatione alieni arbitrij descendere, ut verbis vrat Hilarii in fragmentis. Itaque nego sequi, si vixtus incommodis exili (nulla enim alia fuerunt) subscriptis, ideo exteriorum tantum actu peccasse. Deinde haec generalis est excusatio, τὸ δὲ εἰ βασικόν τὸ δέ τοι ἐδέχεται γνωμήν τηνούρα, τοῦτα δὲ τὸ Φθινοπών, ἀλλα τὸ πασχεῖν τοι εἰς βίβλην μάτα, Quia enim per tormenta contra priorem sententiam fiunt, et iam non perterritorum, sed torquentium voluntates sunt. Expecto igitur ut alios plurimos, qui similiter fracti subscripterunt, asserant, actu exteriorum duntaxat peccasse. Quod si est absurdum, quid attinet in Liberio tam aperie prodere τοι ὁ γεωργὸς μὴν ψίχει? Certe olim Origenem Epiphanius restatur in iustum sacrificasse. Et tamen διό της ἐκκλησίας ἐξεργάσει.

XIX. Verum non praetexi fidem id damnatione Athanafij, sed tantum criminis, merum est mendacium. Itaque Bzouius Pontificis Romani capite secundo testatur consensisse in Athanafij damnationem, haeresis etsi non labore, tamen suspicione laborantem. Et sane contrarium constat ex Dialego Liberij cum Constantio, apud Theodoretum historiæ libro secundo, capitulo decimo sexto: vbi non tantum saepius vocatur Athanasius impius, quod forte ad mores referri possit: sed etiam Eusebius Eunuchs dixit, *Athanafius à fide Catholica alienus in Concilio Niceno declaratus est.* Et Liberius p[ro]p[ter]e, *Esto quod ego solus sim: non tamen propterea causa fidei sit inferior.* At certe (inquit) Gretserus, ut non nunquam fides accelerato conatu praetexta erit, raro id factum est, & obiter, & oblique, & quasi per cuniculos, vt esset

Vt esset verum (inquam) tamen Liberius has artes non ignorabat, ideo debuit cauere. Sed profecto maluit dissimulare.

XIX. Secundo, Arianis communicasse, quia Catholicos se fingebant, mera est impostura. Nam fingere se Catholicum is dicitur, qui sua fide dissimulata, Catholicam simular, cui tamen non credit. At isti eam, quae vera Catholicica erat, odio habebant, suam esse iactabant Catholicam, hoc est, agnoscendam pro Catholicis, altera repudiata. Quomodo semper factum, vt se haeretici nunquam haereticos dicentes, sed Catholicos. Imo in collatione Carthaginensi Donatista tertio quoque verbo suu hoc nomen esse protestabantur. Et Liberius tam fuit vel hypocrita, vel corrupti iudicij, ut appellari Episcopos Ecclesiae Catholicae, Arianos.

XX. Nec verum est, cum in literis profiterit, inuenisse eorum fidem congruere cum Catholicis: sed potius testari, se credere eorum fidem esse Catholicam. Sancta (inquit ad Orientales scribens) fides vestra Deo, cognita est hominibus bona voluntatis. Haec vero verba significant, non deprehendere Liberium fidem eam, quam profitebantur Orientales, congruere cum ea fide, quam iam ante orthodoxi profiterentur: sed potius, hanc eorum fidei confessionem, quamvis alia esset ea, quae orthodoxorum esse pridem solebat, tamen a se veram esse credi.

XXI. Quid enim? Nonne constat, subscriptisse formulæ fidei apud Sirmium edita? Ipse Liberius ad Orientales, Dominus meus & frater communis Demophilus, dignatus est pro sua benevolentia fidem veram & Catholicam exponere, que Sirmii a pluribus fratribus & episcopis nostris tractata, & exposita, & suscepta est: hanc ego libenter animo suscepit in nullo contradicens. Sozomenus asserit subscriptisse formulæ in Encycliis Antiochiae conscriptæ, oblatæ à Basilio, Eustathio, & Eleusio, praetextenibus, quodammodo in episcopis. Et ipsorum conari haeresin quandam stabilire. Quid? quod idem Sozomenus asserit, coactum ab Imperatore, ut confiteretur filium non esse Patri substancialē? id est, omnes oportet non esse patrem.

XXII. Respondent, eas confessiones, et si non habeant vocabulum ὁμοιούσιον, tamen esse Catholicas, ac sic exponi ab Hilario in libro de Synodis. Imo ipsum Liberium non modo non subscriptisse confessioni Arianæ, sed etiam suam edidisse, in qua aperte excommunicat eos qui filium Patri suum in substanciali, & in alijs rebus omnibus esse negabant. Idq; ea de causa, quia Arianis falsum rumorem sparserant, Liberium docere cœpisse, filium non esse patri substancialē.

XXIII. Sed haec tantum apta sunt, ut imponant ijs, quibus est inconcognita proflua historia Ecclesiastica. Doctiores Bellarmini ridebunt audaciam. Nam Antiochiam quidem conuenerunt Episcopi nonaginta septem, ταῦτα φάσιν ωρό (inquit Sozomenus libro tertio, capite quinto) αἱ ἀφίσησι τῆς νεώτερης εἰπολογίας. οὐ γάρ διδοῦσιν οὐδὲ πατέρα τὸν ιησοῦν Νικαῖα δοξανταρι, πρετextu quidem conferande recens constructæ Ecclesiæ: sed reuera, sicut euensis declarauit, ut decreta Concilij Nicenæ abrogarentur: id est ut verbis utrū Nicophori libro nono, capite quinto, ad professionem & ὁμοιούσιον aperte abolendam & decreta Nicena immutanda. Ethi autem verum sit, ita temperatam eam formulam, ut nihil exprimeret manifestè impium, tamen magnum id fuit versutissimum que artificium, nempe, ut alia aīq; alia subinde mutatione pedetent in gurgitem Arianorum homines delaberentur, ut recte Nicephorus obseruauit.

XXIV. Quid ad Sirmensem formulam spectat, id habet se in hunc modum: Photinus Sirmiensis Episcopus docebat filium Dei non esse ab æterno, sed ex Maria sumptuisse originem. Hac occasione Constantius auctoribus quibusdam Episcopis Arianis Concilium cogit, in quo præter Photini condemnationem, tres fidei formulae sunt editæ. Prima Græca, reliqua Latinæ. Græca οὐτε ὁμοιούσιον, οὐτε ὁμοιούσιον τὸν πατέρα, neq; eiusdem, neq; similis essentia filium dixit, sed illos qui dicerent eum sine principio esse, aut essentiam Dei dilatatam illum procreasse, aut eum οὐτε τίχας, οὐτε μή τι μητέ τι πατέρα τι πατέρα, componi, & non supponi patri condonauit.

XXV. Ex Latinis vero prior, tū de substantia, tum vtrū filius Patricius substancialis, aut substantia similis sit, differere vetuit. Quin potius præcepit, ut omnes Patrem confiterentur esse filio maiorem, honore, dignitate, deitate, ipsoque Patris nomine: filiumque ei subditum cum omnibus ceteris creaturis. Sed haec postea non tam reuocata est quam abolita tanquam temerè & imprudenter composita.

XXVI. Supereft altera Latina. Hæc vero, τὰ μὴ ἄλλα αὐτοὺς φέρεται τῇ Διγονοῖ τοῖς ἄλλοις, & cetera quidē reliquis sensu cōcordant: ὅτε της ὑπότασσος ὄντως στολὴ, substantia nomen sustulit; hac redditæ causa, τὸ γένος οὐτε τὸς τίς ὅτε ἡ τοποθεσία τοῦ πατέρα, Substantia vero nomen quod à Patribus incertius possum est in formula fidei, vulgo incognitum, scandalum attulit, quia non exstet in Scripturis, placuit anferre, οὐτε πατέρα οὐτε μηδέ πατέρα οὐτε τίς: neq; ullam substantiam mentionem fieri. Hæc ex Sozomeni libro quarto.

XXVII. Exspecto, ut videam aduersarios ex ijs tribus formulis aliquam eligentes, cui subscriptisse velint Liberium. Quanquam quid opus est? Nam Hilarius in fragmentis eam disertè notat fuisse Arianam perfidiam: propterea que Liberio confidentissime bis, terque anathema dicit, Anathema tibi à me dictum Liberis, & sociis tuis. Iterum tibi anathema, & tertio, prævaricator Liberi. Quid disertius expectamus? aut quid calumniari iam possunt refutare?

XXVIII. Quid tum igitur, si in libro de Synodis idem Hilarius confessionem aliquam Sirmensem conatur ostendere non esse haereticam? Cum constet eam, cui subscriptis Liberius, fuisse impiam, ipso teste Hilarius, id est, eiusmodi, ut in bonam partem nemo eam posset interpretari? Vnde facile coniucere possumus, ei potius subscriptisse formulæ, quam ipse Hilarius in eodem libro de Synodis toties detestatur: tum Gallos laudans, qui missam proximè ipsi ex Sirmensi oppido infidelis fidei impietatem non suscepissent: & tursus, quod prorumpente a Sirmio haereticis condemnassent. Etterio, Meministi (inquit) in ea ipsa scripta proxime apud Sirmium blasphemias; id tentatum adulatorium fuisse, ut dum pater unus & solus omnium Deus predicatur, Deus esse filius negaretur: & dum de hominio, & hominio taceri decernitur, id decretum esse, ut aut ex nibilo ut creatura, aut ex alia essentia, ut consequentia creaturarum, & non ex Deo Patre Deus filius natus confirmaretur.

Tom. I.

XXIX. Iam quod attinet exhibitam ab ipso Liberio confessionem fidei, bis peccauit Bellarminus, primum mendacio, eoque duplice. Et cum negat subscriptisse confessioni Arianæ, quod contra esse iam vidimus: & cum asserit eam confessionem, ideo exhibitam, quia Ariani rumorem sparserant, Liberium docere cœpisse, filium non esse Patri substancialē. Non sic enim Sozomenus. Sed duplē calumniam indicat Eudoxij, iactantis, ὃς οὐτε Λαζαρεῖς οὐτε οὐρανοῖς αἰνεῖται, οὐδὲ οὐρανοῖς τῷ τοῦ οὐρανοῦ ζητᾷ, id est, non tantum explosisse, sed, quod omnibus erat Ariani communem, sed etiam asseruisse omnino dissimilem esse Filium Patri, quod ex ijs paucis profitebantur.

XXX. Secundo peccat, dissimulans nondum esse Catholicam confessionem, quæ assereret filium patri esse τὸν οὐρανὸν οὐρανοῖς, secundum substancialē, & omnia similem. Nam ut luculentiter explicat Nicetas in Thesauro capitibus duodecimo & decimotertio, paulo post Arium scissi sunt eius lectatores in duas partes. Et omnes quidem τὸ οὐρανόν οὐτούς impugnabant: sed nonnulli τὸ οὐρανόν οὐτούς substituebant: dicti οὐρανοῖς semianiani: οὐτούς siū essentiae nomine ita tui dogmatis absurditatē contegentes: ut tamen non naturalem, sed imaginariam quādam similitudinem significarent. Alij autem maiore impudentia, neq; οὐρανοῖς, neque, οὐρανοῖς, sed tantum οὐρανοῖς dicebant, eodem proflus modo, quo imagines archetypis suis similes esse dicuntur: & ex his erat Eudoxius ille autor calumnias. Liberius igitur se illis adiungebat: qui paulo minus à Catholicis distabant: sed Catholicam tamen confessionem non edidit.

C A P. XI.

De Anastasio heretico.

I. Sequitur Anastasius secundus: qui à clericis Romanis vitatus dicitur. Sapud Grianum distinctione. Quia Photino Thessalonicensi diacono communicaret: communicabat autem Photinus Acacio in haeresi defuncto: dicitur etiam diuino nutu percutitus, quia Acacium ipsum reuocare conarentur. Fasciculus temporum, iſe Anastasius primo bonus fuit: sed postea seductus est ab Acacio, & communicauit ei, & ob hoc cleris separatis se ab eo. Et quod voluit restituere Acacium occulte, licet non potuit, diuino iudicio percutitus est interficita eijcendo. Et hic videtur secundus infamis Papa de toto catalogo Pontificum usq; huic, quia primus seilicet Liberius fauebat Ariani, iſe Nestorianis, utrobiq; concurrente vesania Imperatorum. Consentient Anastasius, Bibliothecarius, Luitprandus Ticinenis, Albo Floriacensis, Platina, Nauclerus, atque alij.

II. Contra tantum historicorum consensum nihil ausus est Papyrius Masso: sed leuiter perstrinxit Dantem Hetruscum excellenti ingenio poetam, qui ob hoc factum, hunc beatum, scilicet, Pontificem apud inferos collocauit: quod tamen fieri debuisse non credit. Diuina enim clementia (inquit) humanis sceleribus preponderare existimanda est. At hæc culpæ confessio est. Nam indulgentia, quem liberat, norat.

III. Baronius cuius in historia miris labore extollunt cuncti, utinā sinceritatem etiam nos probare possemus? primo, quia Festus eius legatus, qui erat pollicitus se effecturum, ut Anastasius Zenonis concordia subscriberet, eum mortuum redux inuenit, inde satis probari putat Anastasi integratatem. Deinde si contra quis contendat, iuber admirari Dei prouidentiam erga Romanam Ecclesiam, quæ titubantem Apostolicæ sedis præsidentem ex humanis ante subduxerit, quam quod meditabatur, impleret.

IV. Sed haec nihil sunt. Nam constat ex reliquis ab Anastasio clerum se subduxisse. Ergo (inquam) ante mortem, id est, ante reditum Festi, iam ostendit Pontificem, quid haberet in animo. Quinetiam inde facile est coniucere, non temere Festum visq; esse proiectum, ut de Anastasio tam facile polliceretur: sed quia iam eius animum perfectum haberet, quidni etiam mandaraſ saltem secreta?

V. De prouidentia autem Dei, nihil attinet nunc disputare. Solet ille sanè sua Ecclesia variè prouidere: nec negem aliquos aliquando maturè subductos, à quibus magna erat pestis expectanda. Sed hæc via non est ordinaria: imo nec perpetua: non est enim subductus Liberius, aut Honorius, aut Ioannes, aut alij. Et quia id nunquam Deus est pollicitus, ideo & nos opare debemus, magis quam sperare: interea non valde certi de Romanorum Pontificum sinceritate. Ego sanè ne ipsam quidem Scripturam Sacram agnoscere pro Canone Fidei, si fides integra manere non posset, nisi Scriptura abolita. Et hi nos volunt Papistum tanquam pecora subiçere, quibus saluis necesse sit fidem periclitari? O vesania! Ego, cum apud Vrbergensem legi Urbanum illum tertium, quem Turbanum nonnulli maluerent, in odium Imperatoris voluisse turbare Ecclesiam, que iam panisper quietem accepere, sed nūni Dei percutiū interisse, putauit neminem sanctum non dicturum, perniciosum eum Papam fuisse paci Ecclesie.

VI. Sed Bellarminus longè audacior, Accusationem diuidit in tria capita. Primo, quod sine Concilio Episcoporum, Presbyterorum & Clericorum totius Ecclesie, communicari Photino. Secundo, quod voluerit occidere reuocare Acacium, quem damnauerant Felix, & Gelasius, prædecessores. Tertio, quod approbauerit baptismata, & ordines collatos ab Acacio.

VII. Ad primum respondet, fortasse esse mendacium. Sed vt non sit, tamen licuisse summo Pontifici sine concilio absoluere excommunicatum: maximè (inquit) Gretserus resipiscerent. Tum vero (inquit idem Gretserus,) si quis cum haeretico communicet, hoc est, literas ad illum scribat, ab eoque recipiat: cum eo agar, loquatur, cibum, potumque sumat, illiusve opem in realiua perficienda implore, non propterea est haereticus. Illud secundum de reuocatione, est falsissimum: quia constat Acacium mortuum tempore Felicis, à quo tertius fuit Anastasius: & hæc Bellatino consciunt, Pighius, Correctoresq; Decreti. Illud postremum de Baptismo & ordinibus proderet Gratiani ignorantia. Esten. certum apud Catholicos, & Baptismis & ordinationem haereticorum esse rata: quando ordinator vere est Episcopus, saltem quantum ad characterem.

DD

VIII. Ag

VIII. At in primo, quid aliud ostendit quam immare contradicenti cacoethes? Siccine vero viri graues solent omnium historicorum consensum eleuare, sicut conuelere! Nullo arguento, nulla conjectura? At nos oportet non quid Loyolitico spiritui non tam diuinare placet, quam optare sed quid probati possit, attendere. Certe longe Bellarmini conjecturis huius praeualebit auctoritas veterum historicorum.

IX. Sed licuit absoluere absque concilio, Respondeo, primum non tantum absoluisse absque concilio, sed etiam absque consistorio: id est, ex proprio tantum capite, non adhibitis in consilium, ne suis quidem Presbyteris aut clericis. At ipsi Papistae, cum pro auctoritate pronunciaturus est Papa, tum volunt adhiberi multa solennia: ac vix, credo omitti Consistuum.

X. Secundo, verè non licet Episcopo Romano, quenquam publico iudicio damnatum, proprio priuatoque motu absoluere: sic enim apud Epiphanium in Marcionitis, negabat cleruſ Romanuſ à le absolui posſe Mar- cionem & eu n̄ ſimilem. ¶ neq; absque venia patris, à quo erat excom- municatus: καὶ διεδιέθη (inquietabant) iαντονίου τοῦ καλοῦ οὐλατερεύο- nec poſſumus venire contra bonum collegam noſtrum. Similiter apud Krätzium Saxoniz lib. 5. cap. 39. Pontifex Imperatori absolutionem postulanti, re- ſpondit, Se, qui in eum excommunicationis ſententiam non tulifet, non illam poſſe ſubfoliere, niſi ex arbitrio Patrium, qui Synodo interfuſſent. Nam, quod re- huiſcentem Photinum Gretetus fingit, verè fingit: & habet à ſuo cerebro: Ita merito ridetur. Multo illud magis, cum communicare Photino, in- terpretatur, literas mittere, & accipere, cum eo loqui, cibum, potumq; ca- pere. Enimvero longe aliud Catholicorum communio significat: quod vel tyrones norunt.

XI. Reuocationem si sicut intelligas, ut significet viuentis Acatij in Episcopatus thronum restitutionem, ut interpretatur Andradius, faterer falso asseri. Sed non est ita. Post mortem enim reuocare Anastasius Acacium voluit, hoc est, eius memoriam nomenq; ab infamia liberare, & ut loquebantur, diptychis restituere, ut fieret eius in precibus Catholicorum commemoratio, quod factum in Ioan. Chrysostomo post eius obitum in exilio. Glossator Gratiani. Post mortem Acatij Anastasius Papa communicauit Photino, sine Concilio clericorum, Et occulte voluit reuocare Acacium defunctum in heresi, ut orationes pro eo in Ecclesia fierent. Recte. Erat enim huius verbi in ea re vsus, ut reuocari dicerentur, qui post mortem restitueretur bone famae, irrita facta damnatione. Iustinianus Edictio de Fide, δεσμὸς τοῦ ἀνοικοτόνου λεγοτάνων μη δένται αὐταῖς επίσημοι μηδεποτε τεσσάροι τεσσάροι οἰκεῖαι αποβίται τελευτώντων, ιδει μηδε τεσσάροι αἰδίκας καταπέμπεται τοις πατέροις μηδεποτε αἰακάλιθοις, οὐτε συμβίσσοις, καὶ οὐτε πλάνη τῷ σεστίῳ τῷ μερόντι πιστούς φυγούσι· Καὶ μηδεποτε λειψόν, οὐτε τῆς καθολικῆς εἰκασίας μηδεποτε αἰακάληθοις, καὶ εἰ τοις Φλαμίνοις τῷ τεσσάροις μετρητῷ αὐτῷ Καρτεσίων πολέων γενοφεγγούσι, οὐδεποτε πλόος εἰς Κοζή καταπέμπεται, δικαιοίοις μηδεποτε αἰακάληθοις, οὐτε τοις δεσμοῖς πλέον Λιοντίῳ, καὶ τοῖς Χαλκηδονίοις οὐτε ποτέ. Quantum autem ad insipientiam dicentium, non oportere anathematizari post mortem eos, qui in sua impietate mortui sunt: oportebat nec eos, qui iniuste condemnati sunt Patres post mortem reuocari, quale contigit in Ioanne sancte recordationis Episcopo Constantinopolitana ciuitatis, ab universali Ecclesia post mortem reuocato, & in Flaviano sancte memoriae & ipso Episcopo Constantinopolitana ciuitatis, iusti quidem in vita condemnato, iuste autem post mortem reuocato, tam à sancta memoria Papa Leone, quam à sancta Chalcedonensi Synodo. In Concilio Constantinopolitano sub Mena, Actione quinta, Relatio est facta Ioanni Oecumenico. In ea postulatur, Τί σεισοί μημη Εὐφρατον καὶ Μακεδονίαν εἰς ἀπόδεσσαν εἰς ἐξοχία τετελευτηρίος δικαιῶν καθονικῶν αἰακάληθον, διπλῶν τοις καθαλύθοις τοῖς αὐτοῖς Κυρίῳ αἵνι πονηταῖδων ιττῶν δελεπτωσθέντος. Vi sancta memoria Euphemius & Macedonius expulsi, & in exilio mortui, iuste & canonice reuocentur, & inseruantur Catalogo predecessorum Archipiscoporum in Domino ibidem quiescentium: καὶ θηραί δε τοις οἰκείοις διπτύχοις ταῦτας κατεστρέψεις, & ponantur in sacris diptychis eorum nomina.

XII. At(inquit Bellarminus)exstat Epistola Anastasij ad Imperatorem, in qua petit nomen Acacij taceri: quandoquidem à Felice prædecessore fuisse et condemnatus. Respondeo eam Epistolam scriptam esse statim ab initio Pontificatu, quod Baronius obseruauit, imo difertè exprimitur primis eius Epistolæ verbis, *Exordium Pontificatus mei, primitus oblati populus pace, pronuncio.* At fasciculus temporum asserebat Anastasium primo fuisse bonum, postea vero seductum. Itaque haec purgatio nulla est.

XIII. Quanquam ea ipsa Epistola Acacij damnationem satis frigidè tuerit: nam et si processus dicat, ex facinoribus certis, & zelo diuinis: tame multa mitiora quā mereatur hæresiarchæ cōdemnatio. Primo habet & Felicem damnatorem, & Acacium damnatum, ibi esse afferit, vbi neuter poslit sui meriti perdere dignitatem: itaque de ijs non esse iudicandum, Ne de his nobis presumamus iudicium, de quibus nemo potest melius vel verius iudicare quam Deus: ne sebi in hoc quipiam temerarios ausus usurpet, Et propter hoc pax & unitas Ecclesia dissipetur. Deinde, vix audet ab errore vacuum dicere iudicium latum, Non superbia (inquit) vel elatione sedis Apostolica in Acacij talem processisse sententiam, sed facinoribus certis (quantum nos extra illud iudicium, quod solum falli non potest, estimamus) zelo magis diuinitatis extortam. Animaduertit hanc molliitatem Baronius: & non purgauit quidem, sed excusare couatus est, prætextu quorundam, qui bona conscientia A-
cacium defenderent.

XIV. In postremo capite, non tam Gratiani ignorantiam, quam suam Bellarminus incogitantium prodidit. Nam baptis̄mata quidem Acacij, nullo loco Grazianus dixit esse irrita, sed tantum ordinationes: quas factas ab haereticis, qui ab Ecclesiâ communione sunt separati, pro legitimi-

gnoscit Ecclesia: & ridet eos qui post depositum
nam, characterem nescio quem fingunt reman-
te. Itaque nihil proficeri potest, quo Ana-
stasius sufficienter pur-

De Honorio heretico.

11. Inde factum, ut in septima Synodo, quæ est Nicena 1. actione vlt. nominentur Arius, Eunomius, Macedonius, Apollinarius, Nestorius, Euthyches, Dioscorus, Sergius, Honorius, improbe tentientes. Et in actione 6. Epiphanius contra acta Synodi Cōstantinopolitanæ tom 2. *Vniuersales his & Sacras Synodos*, (quæ nempe post Ephesinam) & quæ illas præcesserunt, & Sergius Constantinopolitanus, Cyrus Alexandrinus, & Honorius Romanus antistites, & omnes illi qui Monothelite dicuntur, receperunt: veruntamen ut, heretici à Catholica Ecclesia damnati sunt, quod nona quædam dogmata per suæ hereses in Ecclesiam effuderint. Sed & Leo Romanus eius nominis secundus, Epistola ad Constantinum Augustum inserta act. 8. Synodi 6. *Anathematisamus noui erroris inuentores, id est, Theodorum Faranitanum Episcopum, Cyrum Alexandrinum, Sergium Pyrrhum, Paulum, Petrum Constantinopolitanam Ecclesiæ successores, magis quam presules, necnon & Honorium, qui hanc Apostolicam Ecclesiam non Apostolice traditionis doctrina lustrauit, sed prophana traditione immaculatam fidem subuertere conatus est.* Nicophorus Cōstantinopolitanus ad Leonem Romanum, sellus etiam in carmine de septem Synodis, eundem cum reliquis annumerat, qui Incarnati verbi negabant duas naturas: unam quandam dicentes esse compositionem, & actionem unam.

III. Quin etiam Canus lib. 6. c. vlt. cum incidisset in Pighium, qui vt Honorium tueretur, sextæ generalis Synodi exemplaria falsarios corru-
pisse, multis coniecturis suadere nifus est, & Epistolam Honorij vitiatam
fuisse, Synodus autem deceptam. Canus (inquam) hanc audaciam mini-
mè probans, purgari posse non credit Honorium. Honorium (inquit) quo-
modo ab errore vindicabit? Quom hareticum fuisse, tradit Psellus in carmine de
septem Synodis: Tharasius ad summos Sacerdotes Antiochie, Alexandria, san-
cta urbis, ut septima Synodo, actione tertia scriptum est: Theodorus cum Synodo
sua Hierosolymitana in confessione Fidei, qua habetur eadem actione tertia: Epi-
phanius respondens hereticis in conspectu concilii eiusdem actione 6. tomo 2. ro-
ta demum ipsa septima Synodus actione ultima, & in epistola ad omnes Sacer-
dotes & clericos, Adrianus quoq[ue] Romanus Pontifex, in actione quinta Synodi
vita sua generalis. Denique his testibus adjicit Agathonem, qui in Epistola
ad Concilium sextum Honorium anathematizat suum prædecessorem
successor. Bedan de natura rerum c. 67. Sed & Franciscus Torrensis li-
brum ex professo edidit contra Pighium de actis sextæ Synodi, ybi prolixè
de damnatione Honorij.

IV. Sanderi alias audacissimi magnos fregit spiritus hic tantus tam
rum autorum consensus: itaque factum non iniciatur: sed primo negat pro-
pterea Romanam Ecclesiam errorem docuisse, aut Honorium ipsum haer-
esin confirmasse ut Papam, sed duntaxat ut hominem. Deinde negat id do-
gma de duabus Christi voluntatibus fuisse adhuc in aliquo Ecclesiæ con-
fessu expresse definitum.

V. Respōdeo ad primum, Ecclesiam Romanam inutiliter nominati: quia nobis quāstio sit de capite eius Ecclesiæ, hoc est Papa, cui subest Ro- mana Ecclesia. De homine etiam & Papa alias diximus: nunc iterum, distinctionem esse ridiculam: quoniam ea sint duo non re, sed ratione tan- tum distincta: functiones enim Papæ, non sunt nisi hominis: nec potest esse hæreticus homo, & idem Papa, quin sit hæreticus Papa, vt non po- test esse obtusum ferrum, quod idem sit gladius, quin sit obtusus gladi- us, et si ratione non minus distinguuntur ferrum & gladius, quam homo & Papa.

V I. Ad secundum respondeo , primo si legitima sit exculatio à nondum definito dogmate, tum eam pertinere ad Sergium Constantiopoitanum, & què ac ad Honorium : nam vterque tum mortuus erat , cum in Synodo sexta condemnatus est. Si igitur nemo est haereticus nisi qui impingit in dogma iam ante definitum : Et dogma istud de duabus Christi voluntatibus nondum erat definitum, cum Honorius ad Sergium scriberet, aut Sergius ad Honorium : tum certè necesse est Sergium & què ab heresi purgari cum Honorio , aut si Sergius damnatur(quod certè non ægre ferunt Papistæ , nam Bellarminus hoc arguento probabat Cœstantinopolitanam sedem defecisse à fide , quod in ea sedissent Macedonius , Nestorius , Sergius haereticus , lib. 4.c.3 , de Pontifice) necesse erit etiam Honorium dampnari.

VII. Deinde, nego nunquam ante id tempus definitum id dogma fuisse. Est enim definitum, primo in Scripturis Sanctis, quarum infinitis testimonijs conciūti sunt Monotheliti: deinde eadem opera, qua damnatis sunt Eutychiani confundentes naturas, eadem & isti vnam asserentes voluntatem. Nam reuera, isti eorum sunt rātum ~~ελεγχούμ~~ & surculi.

VIII. Sed haec leuis est Sanderi velitatio. Iam sequitur stataria pugnacum Bellarmino & Baronio: qui in hoc laborant, ut docent Honosum fuisse Catholicum, ac alienum ab Haeresi Monothelitica: triplici
conatu

conatu. Nam primo Bellarminus Honorij literas, quæ inseruntur actis eius Synodi, fortasse conflictas esse ait ab hereticis. Atque hoc non temere dici, quia in quinta Synodo insertas esse ficticias epistolas Vigilij Romanij, & Mennæ Constantinopolitani deprehensum sit in hac ipsa sexta Synodo. Quid ergo mirum, si idem factum in ipsa sexta? Secundo, cum Bellarminus, tum Baronius tomo 8. ad annum excentesimum trigesimum tertium, dilputat in ijs Ep. itolis nullum contineri errorem: & profert argumenta varia, postea examinanda. Tertio varios testes producunt.

IX. Sed illud, nihil aliud quam audaciam sonat. Quidni enim similiter de omnibus dici possit? Quidni similiter Graecisum Sergium excusent? Egregium vero argumentum, quia falsata sunt acta quinta Synodi. At ne nos quidem ita concludamus de omnibus decretalibus, quamvis constet magnum numerum earum inepte & impudenter suppositum. Et in Augustini operibus Sermones ad fratres in Eremo vulgo leguntur, quorum auctorem grauissimè, vt meretur, anno trecentesimo octogesimo secundo, §. 26. Baronius, tanquam impostorem perstringit. Qui sicut ob eam causam sibi omnia permittat opera Augustini calumnari?

X. Secundo ipsa Synodus actione duodecima testatur, collata esse rescripta cum exemplarib. authenticis, quæ producta sunt ex Patriarchio regiae vrbis, & constitisse exemplaria, id est, nullo loco apparuisse vitata, aut falsata. Enimvero non has tantum literas supposititas esse oportet, sed & multa per totum Synodi corpus falsata: vt sapientius fecisse videatur Pighius, qui Synodum funditus conueltere conatus est: sic enim aliquando loquentur audacissima peccata esse tutissima.

XI. Tertio, Maximus in disputatione contra Pyrrhum Constantinopolitanum, quem ipse citat Bellarminus, agnoscit has epistolas esse scriptas a Secretario Honorij nomine επίσκοπος Οιωνίας. Et conatur commode interpretari. Quidigitur attinet tergiuerari? Hoc vero nihil aliud est, quæ quod olim Cicero dicebat optimas causas ingenij calunia ludificari: quod Carneades solebat. Itaq; Gretserus agnoscit non esse necessarium, siue apodicticum argumentum: sed tantum eiusmodi, vt doceat non esse inauditum Acta Synodalia à falsariis corrumphi. Quod mihi quidem sit verisimile: itaq; non repugnet. Sed quid hoc ad Honorij Apologiam: Nam ipse etiam Gretserus, dupliciter, siebat, defendi potest Honorius: primo si dicas Epistolas illas duas esse confitcas. Secundo, fuisse Honorium dánatum ex malâ informatione. Tum vtramq; defensionis rationem tenet Bellarminus. Tu nunc hæc collige, & apud te reputa, vtrum possit defendi Honorius, si dicas non esse inauditum, falsaria acta Conciliorum. Ego quidem non magis putem, quam fainosum latronem, si dicas non esse inauditum, testes pecunia corrumphi. Enimvero Prætor diceret, docendum hos testes fuisse subornatos Ita & quilibet fanus dixerit Bellarmino, docendū hæc huius Concilij acta esse corrupta. Id si non facit, cachinos referet.

XII. Iam dñe ipsa videamus. In ijs igitur Epistolis nihil hereticū contineri contendunt nonnullis argumentis. Primo, quia confiterunt duas in Christo voluntates & operationes: & solum prohibet nomina vniuersi & duarum voluntatum, quæ tunc erant inaudita: atq; hoc prudentissime. Prius patet ex his Epistola verbis, *Vtrāq; naturas in uno Christo, unitate naturali copulatas cum alterius cōmūnione operantes, atq; operatrices confiteri debemus.* Et diuinum quidem quæ Dei sunt, operantem, & humanam, quæ carnis sunt, ex sequentem, non diuisit, neq; confusa, aut convertibiliter Dei naturam in hominem nec humanam in Deum conuersam edocentes, sed naturarum differentias integras confitentes. Quæ confessio catholicissima est, & Monothelitarum heresim penitus destruet.

XIII. Prudentissimo a. consilio prohibita esse nomina vniuersi vel duarum operationum probatur: quia tum primum orta contentione inter Cyrum Alexandrinum, & Sophronium Hierosolymitanum, meruebat Honorius, ne, quod postea evenerit, in graue schisma euaderet. Itaq; videns sine his vobis posse fidem esse faluum, voluit vtramq; opinionem conciliare, & prouidere ne vniuersus voluntatis confessione, Eutychianismus suscitaretur: aut Nestorianismus, si du o assenserentur.

XIV. Respondet inuerso ordine: de Honorij consilio priori loco: Etiā si alias recte sensisset, tamen hoc fuisse pessimum consilium. Nam & olim Arianiani, quum viderent odiosum esse suum, consenserunt, vt simul cū ὄμοισσοι aboleretur: quod orthodoxi nunquam concesserunt. Videbant n. per cuniculos id Arianos tentare, quod vi aperta non poterant perficere, vt abolito nomine, sensim res ipsa veniret in desuetudinem. Et sane, nunquam ea fuit legitima constituenda vnitatis in Ecclesia ratio, quum veritas diffundatur, quantumlibet eius confessione offendantur heretici.

XV. Propterea in Concilio Romano sub Martino I. cuius meminerunt & Magdeburg. Centuria 7. & Baronius tom. 8. typus Imperatoris Constantini, in quo prohibebatur, ne quis siue vnam, siue duas in Christo diceret voluntates, & operationes, rejecit actione quarta, dicentibus Patribus, illum typum sanè bonum intentum habere, sed virtutem intentui contrariam. Nā differentes & alterationes pro causa fidei cobioere, omnibus timenibus Deum esse desiderabile: sed non esse utile orthodoxorum Patrum dogmata & verba cum mala destruere, hoc est, vera & falsa dogmata simul damnare: sed oportere vera probari, & falsa & impia sola reprobari & damnari.

XVI. Gretserus negat eandem rationē est: *εἰσαγόντες δυάρων, δυάρωνq; voluntatum: notat differentias hæc capita: τὸ διαφορικόν fuisse probatum a Concilio Niceno, traditumq; Catholicis pro clypeo aduersus Arianos. Tum Catholicos haud ignorasse fallaciter agere Arianos, nec tā de voce quam de re ipsa. At duas voluntates neq; vnam adhuc Synodum sanctiisse, neq; Monothelismum in apertum eripisse, sed tantum inter Episcopos disputatum: sperasque Honorium contentionem posse componi.*

XVII. Sed hæc frustra. Primo, quia duas voluntates erant traditæ iā olim ab ipsa Scripturæ, cuius longè maior autoritas quam vlli Synodi. Nec posuit τὸ διαφορικόν esse pro clypeo Catholicis, nisi quatenus significavit rem ipsam, quæ aliter nō debuit credi. At qui eadem ratio duarum voluntatum. Non dum eripisse Monothelismum, quid ad rem? Aut quid interest, si armis abiectis statim in eunte prælio, an vero post diutius continuatum certamē? Nam & utriusque victoria amittitur. Tum autem quid obtinent, nisi Honorij fuisse impropiam prudenter, quam effectus frustratus sit? Quod, opinor, non admodum est pro dignitate regule.

Tom. I.

XVIII. Sed rursus in ipso Constantini typo, literisque Honorij differentiam multam Gretserus obseruat. Primum enim in eo simpliciter & grauibus pœnis propofitis interdicti, ne quis in posterum disputaret de vna in Christo voluntate, aut vna operatione, aut duab. voluntatibus, duabusue operationibus. Secundo, id factum, postquam ea heresis longe lateq; esset diffusa. Tertio non actum de modo loquendi, resalua, sed cum phrasi res ipsa eliminata.

XIX. Sed ego non video quid ranti sit discriminis inter eum qui vetet disputare de duabus voluntatibus, & eum qui duas dicendas neget. Imo iste meo iudicio grauius peccat, qui rem ipsam tollit, quum ille tantum contentiones videatur inhibere. De secundo, & iam dixi, & nunc addo, principijs potius fuisse obstandum, ac tuum libere veritatem profitendam cum primulum labefactaretur. Nec tanè vlla vñquam ratio fuit curandi vlera dissimulando. Ideo neq; vñquam antea, neq; vñquam postea in vlo fuisse. Adde ne tum quidē. Apparet n. Catholicis non placuisse medium istud consilium sed tantum hereticis. Constantino, inquam, Imperatori, & Paulo Constantiopolitanu, nec ijs sine dubio solis: Conciliorum autem iudicio ea potior fuit sententia, quæ dissimulationem in re tanta non probabat.

XX. Ad tertium dico: eum, qui inhibeat duas dici voluntates, non a gere de modo loquendi resalua. Doceo his rationibus. Primo, ea nulla est phrasis affectata, sed de medio petita: atque adeo tantæ simplicitatis, vt vix possit vllis alijs verbis non affectatis, non obscuris, & improprijs eadem res significari: atque adeo nunquam factum. Cum igitur in huiusmodi rebus, non tantum cordis fides postuletur, sed etiam oris confessio exigatur: qui prohibebat dici duas voluntates, si forte rem tollebat funditus: certè rei tollendæ magnum præiudicium afferebat. Secundo, quæcumque rationes redundunt, quare non sint dicenda duæ voluntates, ea non de phrasib. agunt sed de re per phrasin significata, Arianorum cautor erat prudens, qui τὸ διαφορικόν oppugnare singebant, quia vocabulum est alienum à Scriptura: neque à patribus usurpatum: nam eo acumine poterant persuadere se rem in medio relinquere, vocabulum duxerat odiisse. Sed, qui negabat propter ea usurpandum, quia filius οὐτε ἐστὶ οὐτε πάτερ, & minor Patre, omnino is rem ipsam eo vocabulo significatam iudicatus est improbare. Tertio, qui prohibuit duas dici voluntates, & rem tamen fartam rectam voluit, debuit aliam phrasin eius loco substituere, ad idem significandum usurpandum: at Honorius nullam substituit.

XXI. Iam dico, re vera epistolas Honorij esse hereticas, id est prorsus contingeret heres Monothelitarum, nec posse legitimè excusari. Et primo ea verba, quæ excerptis Bellarminus, eo tantum faciunt, vt sciamus tantum Iesuitam, vel nescire, vel non meminisse, quis sit status causa Monothelitæ. Etsi n. verum sit his concessis necessario ruere eā heresin, quæ vnam tantum in Christo voluntatem ponat, quia ex antecedente necessario non potest consequens non legitimè concludi: nihilominus Monothelite vtrumq; assertebant, nimirum & esse duas in Christo naturas proprietatibus distinctas, nam viderant Eutychem damnatum eo quod id negat, & nō esse tamen duas voluntates, & επιστολές earum naturarum, fed vñcam. Haud a litter, quam hodie Papista, et si concedant Christi corpus esse verè corpus humanum, vnde necesse est esse finitum, ideoq; in vno tantum loco, tamen pertinaciter assertur, simul esse in pluribus atque adeo infinitis hostijs, alitaribus, armarijs, stomachis.

XXII. Sic Zonaras in Heraclio testatur cum ab Imperatore accusaretur Patriarcha Iacobitarum, quod noller obtemperare Concilio Chalcedonensi, & confiteri duarum naturarum unionem absq; confusione, eum respondisse se probare id Concilium, & credere duas naturas vñtas, nolle tamē confiteri duas voluntates. Damas, in lib. de Hæresib. Duas naturas, vñq; per sonam in Christo illi quidem predicant, sed vñam voluntatem, vñamq; actionem in eodem ponunt. Harmenopolus, εἰς Σεπτέμβριον Επίπλον μιαν Σεπτέμβριον in Χριστού Δεκαπάτην Φεβρουαρίου Σεργίου & Pyrrhus vñcam dixerunt voluntatem & operationem Christi constantis ex duabus naturis.

XXIII. Non sequitur ergo non fuisse Monothelitam Honorium, quia distinctionem naturarum in Christo voluit conseruare. Nā confusio pertinet ad Eutychianismum, Monothelite a hunc odio habebant, & putabant tamen se posse non absurdè vñcam voluntatem profiteri: & id à Leone Sergius didicisse assertebant scribens ad Honorium, *Hoc namq; nos Leo inscribit, manifeste perhibens: Agit enim vtrāq; forma cū alterius communione quod proprium habet.* Viden' vt verba usurpabant protus Orthodoxa? Viden' vt Leonis tomum probabant, quo velut extincta est Eutychetis heres? Viden' vt vtrāq; formam continentur, hoc est, duas naturas distinctas? Viden' vt vtrāq; suas concedant proprietates? Viden' vt vtrāq; sua sibi propria agere concedant? Hæc omnia quis neget esse Catholicissima? Vbi igitur veneū? In communione. Quam n. Catholici referabant ad επιστολήν εὐστού, Sergius interpretabatur de vna voluntate. Vt, exempli gratia, mortuus sit Christus, carne, nō a deitate: & sic vtrāq; forma agente, quod proprium habebat, sed nō ita vt caro, hoc est αὐθόνος, aliquam haberet voluntatem moriendi propriè, & per se, sed tantum personaliter suam. Inde erat hereticus Sergius: inde etiam Honorius. Inde patet illud quod tantopere Gretserus vrget, de duabus naturis propria operantibus, esse inutile: quia id ipsus Sergius, quem non diffundunt hereticum, profirebatur. Ita vt dicēdum fuerit Honorio, non illud tantum eas naturas propria operantes: sed addendum & volentes. Quando quidem heretici, qui concedebant operantes, volentes negabant.

XXIV. Iam hereticas esse eas literas doceo, primo ab exemplo: quia in Concilio Romano sub Martino Papa typus Constantini Imperatoris, qui nihil aliud agebat, quam vprohiberet nominari, aut vnam aut duas siue voluntates, siue operationes, damnatur, eiusque sententia declaratur impia, ut que omnes sanctorum Parrum definitiones, & erroris contraheticos tollat. Et verba sunt ex actione prima. Sed hæc disertiora ex canonib. Martini 2. Conciliorum tom. canone 18. qui damnavit τὸ διαφορικόν Heraclij, & addidit cum ea, *imp̄issimum typum factum ex fusione Pauli, à Serenissimo p̄fice p̄ Constantino Imperatore contra Catholicam Ecclesiam,* vtpote duarum naturarum voluntatibus & operationes diuinam & humanam, quæ à sanctis Patribus in ipso Christo Deo vero, & Salvatore nostro p̄e predicatorib. cum una voluntate & operatione, quæ ab hereticis impie in ea dogmatizantur, simul denegare, & simul tacere promulgantem: & propterea cum sanctis pairib. & sceleratos hereticos ab DD 2 omni

omni querela & condemnatione iniuste absoluere definiens, in interemptionem
Catholicæ Ecclesiæ definitionum & regularum. At hoc ipsum efficiebat literæ
Honori: Ergo vel simul cum typo condemnandæ impietatis: vel simul cum
ijs typus abolendus.

XXV. Rursus hæreticas esse doceo, ex ipsis verbis. Et primo, quod afferat & quæ duas voluntates, atque unam, non inueniri in scripturis. Non enim schismatum aut constitutionum metus, sola Honorio præexitur eius interdicti causa, sed etiam hæc quod nihil definitum esset, non tantum ab Ecclesia, ne à me Bellarminus præcedentes Synodos requirat, sed ne quidé à Scripturis: quo fretus afferit, si qua fortassis co spectantia reperiatur in scriptis patrum, ea non esse torquenda ad dogmata Ecclesiastica. Recito ipsa verba. *Et si forte quadam balbutientes (ut ita dicam) nisi sunt proferentes expōnere, non oportet ad dogmata hæc Ecclesiastica retorquerre, quæ nèg. Synodales apices super hoc examinantes, nèg. autoritates canonica vīsa sunt explanasse, ut unam vel duas energias aliquis præsumat Christi Dei prædicare, quas nèg. Euāgelica, nèg. Apostolica litera, nèg. Synodalis examinatio super his habita vīsa sunt terminasse: nisi fortassis (sicut prefati sumus) quidam aliqua babuendo docuerunt.* Et paulo post questionem irrider tanquam Theologis indignam, relinquendamq; Grammaticis, qui solent parvulis exquisita deriuando nomina vendicare: ita deridens eos qui ex operibus diuinitatis & humanitatis deriuabant geminas operationes.

XCVI. Secundo, quia eludit locos Scripturae, quib. astruuntur duæ voluntates. Et si quidem scriptum est (inquit) Nō veni facere voluntatem meā, sed eius qui misit me Pater. Et non quod ego volo sed quod tu vis Pater. & alia huiusmodi non sunt hac diuersa voluntatis, sed dispensationis humanitatis assumptæ. Ita n. propter nos dicta sunt, quib. dedit exemplū, ut assequamur vestigia eius, prius magister discipulos imbuens, ut n̄n suam unusquisq; nostrum, sed potius Domini in omnib. preferat voluntatem. Respondet his verbis obiectio Catholicon ex ijs locis inferentium humanitati Christi suam esse propriam & distincta à diuinitate voluntatem, secundū quam ea essent dicta. Ille igitur assertebat ea non vere dicta, sed per dispensationem tantum, hoc est, artificiole, & vt loquebatur Hieron. de mendacio Pauli obſistentis Petru. (sic n. putabat) officiole. Gretserus nugatur sensum esse non habuisse Christum contrarias voluntates humanas inter se pugnantes: sed ita loquutum ac si haberet ut doceret nos mortificare propriam voluntatem. Sed qui miratur peruerſitatem nostram, n̄z is suam impudentiam traducit. Nam primo in tota ea Epistolane vnu quidem locus est, qui indicit sermonem esse de voluntatibus humanis, sed de voluntaribus in Christo. Deinde quorsum inductæ essent voluntates humanæ, de quibus tum nemo contendebat? Nam Sergius n̄ poterat ferre duas in Christo: & hic erat status quæſtionis. Dixerit Sergius, Vnde & vnam voluntatem Domini nostri Iesu Christi intelligimus, ne contrarie- tam aut differentiam voluntatum vni eidemq; persona Domini nostri Iesu Christi applicemus.

XXVII. Tertio hæc diserra sunt, *Vnde & unam voluntatem fatemur Domini nostri Iesu Christi*: quæ pura pura sunt heretica: nam Catholicum dogma est, duas confiteri voluntates in Christo, pro numero naturarū, duæq; energias sive operationes in uno eodemque apotelefinante.

XXVIII. At hæc verba contendunt aduersarij dicta non de persona, sed de natura humana: ut voluerit Honorius, nō fuisse in Christo homine duas pugnantes voluntates, vnam carnis, alteram Spiritus, sed vnam tantum, nimurum Spiritus. Ethoc probat tribus argumentis.

XXIX. Primum argumentum, ex ratione quam reddit Honorius: quia à diuinitate assumpta est nostri natura, non culpa: illa profecto, quæ ante peccatum creata est, non quæ est post præuationem vitiata: quæ ratio nulla est, si adferatur ad probandum in Christo Deo, & homine vnam tantum esse voluntatem. Deinde, quia ad locos, *Non veni facere voluntatem meam: Non quod ego volo sed quod tu*, responder ea non esse diuerſæ voluntatis, sed dispensationis: hoc est non habuisse Christum contrarias voluntates ita ut opus illi fuerit, vnam vincere, ac mortificare.

XXX. Secundum argumentum à testimonio Maximi, qui vixit Honoriū tempore, Is in Dialogo, introducit Pyrrhum hæreticum proferentem pro se testimonium Honorij: cīq; respondet ex testimonio Secretarij ipsius Honorij adhuc superstitis, *αὐτὸς τὸν Κατεύθυνον τὸν γράμματον βασιλίᾳ εἰς τηγανόποιο παῖδι*, I p. 18. *Ἐγώ τοι ἀγιοῖς πάτέρων γέραφαν ἔφη.* ὅπ. ἐν Σεληνιακῷ φημὶ ἐν τῷ κυνικῷ, ἡ τοῦ θεού τοῦ αὐτοῦ τῇ τῆς αἰθραπότητος σὲλλᾳ μάρμαντος τοῦ αὐτοῦ πετρῶν. Σεργεῖον τὸ γεράψινον τοῦ λειψάνου λείψιον τοῦ Χριστοῦ εἰσαντια, αντεργάτη ψαλτὴν τοῦ Χριστοῦ δύο θελήματα εἴσαντα σὺν τῷ σταράρχῳ, φημι, τῷ πατέρι τοῦ οὐρανοῦ. Scriptus ad sanctū Constantiniū Imperatorem ex persona Io. Papae: *Vna volūtate diximus esse in Christo, non diuinitatis & humanitatis, sed solius humanitatis. Nam cum Sergius scriptisset, quosdam dicere duas esse in Christo voluntates contrariae, re scriptus, Curistum non habere duas voluntates contrarias, nimirum carnis, & Spiritus.*

XXXI. Tertium argumentum: cum in tota Epistola Honorius contēdat, non esse dicendam vnam nec duas voluntates, quomodo ipse sui oblitus ram aperte vnam fateretur? Non igitur vnam esse dixit: Dei & hominis, sed vnam solum hominis.

XXXII. Sed contra, verum est ea verba ab Honorio dicta non de humilitate sola, sed de Deitate & humanitate, id est tota persona. Nam particula *Vnde*, ostendit ea verba pendere, imo deduci a præcedentib. Præcedunt a. i. sta immediate. Imo vero hic est contextus: præstat n totum describere *Profecto diuinitas nec crucifigi potuit, nec passiones humanas experiri vel perpeti: sed propter ineffabilem coniunctionem humana diuinamq; naturam, idcirco & ubiq; Deus dicitur pati, & humanitas ex caelo cum diuinitate descendisse. Vnde & una voluntate fatemur Domini nostri Iesu Christi.* His tria obseruanda sunt primū, quod nomen Domini nostri Iesu Christi, non alteram significet naturam, sed tota personam constantē ex utraq; natura, itaq; verba non possunt aliud significare, quam in ea persona, vnam esse voluntatē. Secundū, quod et si certū sit nominata personam, tamē nusquā exprimat alteram naturam, ad ea verba coercenda. Tertiū, quod ipsa sc̄ies ostendit Honorio tum temporis cum hæc dicere, ob oculos fuisse ipsam arctissimam naturam cōiunctionē. Vnde satis apparet, similiter ut reliquos Monothelitas, cōclusisse vnicam esse voluntatē, quia vna sit ducrū naturarū persona. Addo, si tantū negaret in Christo esse contrarias voluntates, ridicule faceret, discedēs aqua stione Nā hoc nō cōtrouertebatur inter Catholicos & Monothelitas. Nā quod Gref.

dicit, voluisse inter alia ostendere, quid Christus assumpsisset, quid non falsum esse videbunt, quicumque eam legent Epistolam: quæ tota occupatur in disputatione de duabus voluntatibus? Tum vero hæc dicta sunt non disputando, ybi potuerunt varia colligi argumenta: sed definiendo hanc ipsam questionem, quæ erat præ manibus.

XXXIII. Ad primum argumentum Bellarmini respondeo, hoc ipsum esse Monothelitarum argumentum, nimis ~~et~~ contrarietate voluntatum. Existimabant enim necessario sequi, poni contrarias, si ponerentur plures. Sic enim Sergius ad Honorium contra Sophronium, *Insuper & consequens ei est predicare duas voluntates contrarietas circa intuitum habentes, sā quam Deo verbo salutarem volente adimpleri passionem: humanitate vero eius obstante eius voluntati, & resistente, & perinde duo contraria volentes introduci, quod impium est. Impossibile quippe est, in uno eodemq[ue] subiacēti duas simul & erga hoc ipsum contrarias subsistere voluntates.* Nam salutare Deum gerentium Patrum doctrina oper& pretium instruit, quod nunquam intellectualiter animata Domini caro separari & ex appetitu proprio contrario mutari vnitib[us] secundum subsistentiam Dei verbi naturalem suum motum efficit, sed quandoque qualcum quantum ipse Deus verbum volebat. Tantum igitur abest ut sit hæc excusatio Honorij, ut potius argumentum sit eius perfidias. Nam etiam explicans locos Scripturæ à Catholicis obiectos, negavit esse diuersæ voluntatis, non dixit inquam, non esse contraria, sed diuersæ.

XXXIV. Testimonium Secretarij facile eleuatur. Poruit n. ille, cum videret, haeresin illam improbatam, excusare quae sine ipse scriperat, ut plerumq; Secretarij solent, sive a magistri dictantis ore excepere. Sed magis credendum est ipsi literarum contextui. Gretserus contra obseruat disputationem Maximi factam annis fere triginta quinq; ante Synodum, in quo Honorius damnatus. Quid tum inquam: At non profecto ante eam haeresin improbatam, quod sufficit. Nā in ea ipsa disputatione statim initio Pyrrhus conqueritur se suosq; a Maximo traductos pro haeticis παντελοχοις Διδασκαλοις ναυας, ιηγελκι τισιλην ψι διδες ήμιν. Quod tantum abest, ut neget Maximus, ut potius eos dicat, αδειην τη Χριστιανων δογμα. Quis neget hanc legitimam fuisse visum Secretario causam excusandi Honorij?

XXXV. Ad tertium respondeo, Arianos concedentes, ut neque *ōsōs*
ōsōs dicteretur, neq; *ōsōs* *ōsōs*, tamen hoc posterius re ipsa tenuisse. Porro hoc
ipsum siue vitium, siue quid aliud placet appellare, reperiri in *castra*, He-
raclij Imperatoris. Nam cum prius dixisset, *Nullo modo concedentes ex omni-
bus vna vel duas dicere, siue docere operationes in dinina Domini incarnatione: ad
extremum concludit in haec verba, Vnde sanctos Patres in omnibus & in hot-
sequentes, vnam voluntatem Domini nostri Iesu Christi verissimi Dei confite-
mur. Est autem haec *ōsōs* damnata a Martino primo, & impensis nomi-
nata, factaque aduersus orthodoxam fidem.*

X XXVI¹. Ergo Honorij literæ nihil quam hæresin spirant. Examinemus ergo testes à Bellarmino laudatos. Primus est Agatho, qui Epistola prima ad Imperatorem, quæ lecta est in Concilio, Actione 4. testatur Ecclesiā Romanam a tramite Apostolica traditionis nunquam errasse, nec hæreticis auctoritatibus depravantur succubuisse: imo, ut ab exordio fidei Christianæ percepit ab auctoribus suis Apostolorum Christi principibus, illibatam fine tenus permanere: & tuos prædecessores semper confirmasse fratres suos. Secundus est Nicolaus ad Michaelem, qui de Romanis Pontificibus ait, *Hoc enim nec tenuis saltus rumor afferit, aliquando cum prava sentientibus sapere, quanto minus concertare?* Tertio: in Concilio Romano sub Martino primo ante sextam Synodum, de hac ipsa Monothelitarum causa habito, damnati sunt quidem nominatim Sergius, Cyrus, Pyrrhus & Paulus: at Honorij nulla mentio facta.

XXXVII. Respondeo primo, Agathonis eas literas prius fuisse scriptas quam de Honoriū iudicatum:mo, quam eius literæ essent prolatæ ex Patriarchio Constantinopolitano, & examinatae. Potuisse igitur Agathonem verisimiliter ignorare, aut certè etiam dissimulare. Vnde Torrentis libro de sexta, septima & octaua Synodis, *In his quidem literis, quia fortasse nondum quicquam certi de Honoriū sensu prater rumorem non bonum haberetur, ut in quem ante id tempus minime esset inquisitum, nihil in eum nominatim scriptum est.*

paness. XXXVIII. Neque mouent me Gretleti extatici clamores. Quid hoc dissimulare, inquit, aliud fuisse quam turpiter mentiri? Esto vero, inquam. Fac me dixisse Agathonem turpiter mentitum: quid tum postea? An tanti erat vnius homuncionis persona, ut non ausim, non debeam Scapham scapham dicere? Quanquam nihil est necesse: & debet mihi permittere Gretlerus, ut antiquorum peccata modesto velamine obducam. Ille exageret quantum voler, & clamores tragicos tollat: ac me cere mea modestia non penitebit. Quis autem nescit, exceptis his bipedibus, alienis humanitatis, non nihil esse discriminis inter dissimulare & mentiri: & mentiri turpiter? Tum autem huic dissimulationi cur tam haeret mordicus, ut vetustissimum ne attingat quidem? Non enim crudeliter dixeram dissimulasse, sed aut ignorasse, aut dissimulasse.

XXXIX. Porro has Agathouis literas fuisse quidem lectas, probatas etiam Patribus in ea Synodo: sed secundum quid: hoc est, quatenus definiabant negotium fidei, quod erat præ manibus. Nam actione s. sic Imperator proponit, *Edicat Georgius sanctissimus Episcopus huius à Deo conseruande nostræ cœnitatis, & Macarius venerabilis Archiepiscopus Antiochiae, & ei subiacens Synodus, si conuenit eis sensus suggestionum directiarum ab Agathone sanctissimo Papa Rom. & eius Synodo.* Tum reliqui omnes Episcopi ordinis dixerunt se probare quicquid in eis suggestionibus erat aduersus Monothelitas Si quas igitur ille laudes suæ sedis adscripsit ~~in~~ ^{ad} ~~scriptis~~, de eo Patries tum ne cogitarunt quidem Itaque importunum si eas vrgere tanquam à Concilio disertè approbatas.

XL. Secundo respondeo, ipsum Agathonem, primo per legatos, postea scriptis literis consensisse Actis Synodi: ac proinde Honorij damnationi, æque ac Sergij, Pauli, aliorum: eoque facto derogasse suis præcedentibus literis: ut sit earum deinceps inutile testimonium. Quid? Nihilne hic ponderis erit testimonio Leonis successoris? Post vero Agathonem Leo Pontifex (totidem verba leges Torrensis libro de tribus Synodis) in ea Epistola, quam ad Constantimum misit, quæ Conciliū sextum confirmavit, enumerans eorū quos anathematisat. Et Honorij, ait, qui hanc Apostolicam Ecclesiam non apostolica traditione iustrauit, sed profana traditione immorulata am fidem subvertit.

conatus est, & omnes qui in suo errore defuncti sunt, similiter anathematizamus & execramur. Perpende quæso diligenter. Non nominat Agatho inter damnatos Honotium, at nō eximit tamen. Sed post eum Leo, nominariam damnatis annumerat & diris infectatur: ille ante rem cognitam, hic postiudicatum. Quis locus tergiueret landi?

XLI. Tertio, resp. laudes Agathonis pertinere ad Ecclesiam Romanam: nō esse autem idem Honorium & Ecclesiam Romanam. Itaq; respodisse iam pro me Sanderum: Etsi Honorius hunc errorem docuisset, tamen id crimen non attingeret eam Ecclesiam, tamen potuisse ab Honorio eum errorum doceri. Itaque peccare Gretserum, qui in expiabile scelus afferat, dicere nullum Romanorum Pontificum: nquam à vero deflexisse, & tamen certo seire Honorium in Monothelitarum hæresin incidisse. Neque enim Agathonem esse loquutum de Romanis Pontificibus: sed de Ecclesia: pro qua Pontifices substituere Gretsero sola persuasit Sophistice: quæ neminem debet à vero abducere.

XLII. Nicolaus nullo modo excusari potest ab insigni mendacio: aut saltem craffa rerum præteritum ignoracione: qui ne tenui quidem aspersos rumore dicat vñquam Romanos Pontifices. Vixit iste annis paulo minus centum post Synodum septimam, in qua Bellarminus ipse fateretur Honorium inter hæreticos nominatum: nec queritur acta fuisse falsata. At is certe nō tenuis rumor dici debet, sed graue præjudicium: etiam si alioquin res ipsa posset negari. Adde Leonis, quas diximus diras. Et tuhunc ne tenuem quidem rumor dixeris? Quid si Liberii historiam repetamus? An fuerit ne tenuis quidem rumor, quem confirmabat grauissimum virorum locuples testimonium, Athanasi, Hieronymi, Hilarii? Cum igitur tam sit confidenter mentitus, sive ignorans præterita, sive adulatus suæ sedi: videt omnes quam parum sit eius autoritatib; tribuendum.

XLIII. Sed hæc nimur fuit Romanorum Episcoporum pertinacia, ut in sua sede nunquam voluerint errores agnosceret, ne quidem iuxta & deprehensos. Lepida est in eam rem historia Paschalis apud Urspergensem an. 1110. Is priuilegium à se Imperator concessum de inuestituris condemnabat, tanquam continens hæresin. Hic Bruno quidam subridens, & ut appareat, subtiliter dicax, Si priuilegium illud hæresin continebat, qui illud fecit, hæreticus fuit. At hæc, patientia Domini Papa horrendo hæresis nomine pullata, expergefacta est: & Fratres & Domini mei audite: Ecclesia ista nunquam habuit hæresin: imo hic omnes hæreses conuassata sunt. Audin' tu? Et ministerium mulieris adulteræ, quæ tergens os iuvum dicit, Non sum operata malum. Proverb. 30.

XLIV. Synodus Romana, cui apud Bellarminum postremus testimoniij locus est, celebrata est annis minimum triginta ante sextam: conuante Martino Episcopos sua dictio. Fuit ergo particularis: tum Romæ: & absentibus Græcis, maximè Constantinopolitanis. Potuerunt igitur, & post annos triginta alia in notitiam venire, quæ tunc latebant, & Romæ dissimulari Romanorum Pontificum crimina. Quare nihil haec tenus prolatum est, quo appareat Honorus immerito damnatus hæreses.

C A P. XIII.

De Ioanne xx 1. hæretico.

I. Ioannes vigesimus secundus à Sanctis post hanc vitam Deum videri lante diem iudicij: ac proinde beatitudine donari negauit eorum animas. Testes, Adrianus Florentius in quartum Sententiarum de Sacramento confirmationis art. 3. Ioannes Gerson sermone de Paschate in 4. to. Alphonsus de Castro contra hæreses, lib. 3. de Beatitudine hæresi 6. Petrus Auratus parad. 11. Bellarminus ipse de Pontifice Romano lib. 4. cap. 14. & de Ecclesia triumphante lib. 1. c. 1. Robertus Gaguinus lib. 8 ad finem Christianus Massilius in Chronic. libr. 18. Gobelinus, qui codem vixit tempore, Cosimodromij atque sexta, c. 76. Auentinus annualum lib. 7. Hunc Ioannem temere atque male de beatitudine, atque felicitate humana sensisse reperio. Nullam penitentiam animam mortaliū, donec ī reuincerent, atque immortaliitate donati post excidium demum orbis forent, & eisdem in curiam recipi predicauit. Legi ego Epistolam quæ extat Theologorum eiusdem temporis, maximè Parisiorum, qui illum hæreses nota inuirunt, atque ut respiccat, commonefaciunt.

II. Habetimus igitur hic paulo & quiore Bellarminum. Sed quantum oportet esse Costeri impudentiam afferentis in & uirchirido, in tanto Pontificum numero; qui beato Petro successerunt, ne vnum quidem vsq; ad Gregorium decimum tertium, esse inuentum, qui hæresin docuerit, aut in errorem sit lapsus? Et Iesuitarum aliquis conscientia post hac habeat fidem? Imo illa bruta sunt Papæ mancipia: vixque Deum credant esse, nisi ille annuerit.

III. Quid igitur Bellarminus? Peccatum, quod negare non potest, quantum potest extenuat. Primo, quod id senserit, quando adhuc sentire licebat sine periculo hæresis, quia nulla præcesserat Ecclesia definitio. Secundo, quia voluerit quidem questionem definire: sed dum adhuc in præparacione & consultationibus versaretur, mortuus sit, teste Benedicto XII. eius successore, in Bulla, quam recitat Alphonsus de Castro. Tertio, quia pridie ante mortem sententiam suam, teste Ioanne Villano, partim declararit testatus & nunquam questionem definire in animo habuisse, sed solum differere ad veritatem inuestigandam: partim reuocari, addens se existimare probabilem esse eam sententiam, quæ afferat, beatos frui visione diuina, etiam ante diem iudicij: & hanc sententiam se amplecti, nisi aliquando aliud Ecclesia definierit, cuius definitioni suas omnes sententias libentissime esset subiecturus.

IV. At quillud non queritur, quam grauiter, aut quam leuiter peccavit Ioannes, sed vrum peccavit in fide. Nam quicunque peccat in fide, is fieri non potest ut sit regula fidei. At Ioannem peccasse constat, sive resipuerit, sive non resipuerit. Imo se resipuit, tum ipsum etiam iudicem habemus proprij peccati, & ut dicunt, confidentem reum. Quid igitur obstat, quo minus negemus Ioannem fuisse regulam fidei? Et quia aut nulli Episcopi

Tom. I.

Romani, aut omnes sunt regula, etiam in vniuersum negemus vnum Episcopum Romanum esse regulam fidei?

V. Imo ex verbis Bellarmini constabit, nō supremum quidem esse iudicem controværiarum: Nam auctor Bellarminus illum morientem declarasse se veriore sententiam amplecti, nisi aliter videatur Ecclesia. Ergo creditur, aliud posse Ecclesiam iudicare aliud vero ipsum. Et add. dit. se Ecclesia in iudicio suum subiugere. Ergo & hoc agnouit, suo iudicio superius est Ecclesia iudicium. Suum, ergo sane non regulam.

VI. Quid autem illud est, sic sensisse loannem cum licebat sentire, absq; vlo hæreses petiçulo? Saltem Massilius diserte, Papa Joannes p[ro]d[ic]ans erorem, Seuerinus Binus, Erroneam aliquando sententiam de animabus certò loco ante diem iudicij detinens, ille sustinuit. Genebrardus, Errorem Lastantij & Irenai de receptaculis animarum usq; ad resurrectionem tenuit & publice predicauit. Quid hodie facta est Christianitas, vt errorem in fide neget esse hæresin: imo esse pronuntiet absq; hæreses petiçulo? At cur tandem facta est hæresis, si non tantum erat non hæresis: sed etiam absque hæreses petiçulo?

VII. Enimuero hæresin dicimus, vel in doctrina, vel in persona. Hæresin doctrinæ esse, quando id ipsum, quod proponitur, est cōtra fidem Catholicam & orthodoxam. Hæresis personæ, cum quis hæresin doctrinæ proponens, appellatur hæreticus. Quid ergo sibi vult Bellarminus? An aliquando licuisse sic sentire absq; petiçulo hæreses doctrinæ est, tum non fuisse falsa eam doctrinam? Atqui hoc ineptum est. Nihil est enim in fide Christiana aliquando falsum, quod non semper sit falsum: aut aliquando verum, quod non semper sit verum. Est a. hæresis (inquit Ioannes de Turcremata in summa de Ecclesia lib. 4. pat. 2. c. 1.) opinio vel assertio falsa, sive dogma falsum catholicæ veritati contrarium, in eo qui Christianam fidem professus est. Quamvis hoc paulo fortasse coactius: Nam etiam in non Christianis hæreses nominarunt Epiphanius, & Philaltrius, sed nunc nihil ad rem.

VIII. Sin autem intelligit absq; petiçulo hæreses personæ, hoc est, vt propterea non posset quis hæreticus appellari. Primo hoc nihil ad rem. Quia in fallibilis dicatur quis, nō tantum necesse est nunquam esse hæreticum sed etiam nunquam incidere in dogma falsum, aut opinionem erroneam. Nam quia hæresis est in intellectu, vi subiecto (sicut probat Ioan. de Turcremata eodem libro & parte, c. 4.) ergo quicunque incidit in hæresin, habet intellectum virtutum quoad fidem. Quis autem non sanum habens intellectum, possit esse regulæ fidei?

IX. Secundo, est falsum. Nam hæreticus multis modis dicitur, vt idem docet c. 11. inter alios autem hic est, vt significet eum, qui sentit contra sacræ scripturam, sive contra ea quæ necessaria & formalis consequentia ex ea elicuntur sive qui scripturam sanctam male interpretatur. Errursum eum, qui aduersus quodcumq; genus veritatis Catholicæ opinionem suam peruersam atq; prauam pertinaciter defendit. Ergo si fuerit paratus corrigi Ioannes, non fuerit quidem ille hæreticus posterior modo, hoc est, pertinax. Sed altero modo, sine dubio fuit hæreticus: nisi negent Iesuitæ, sensisse contra ea, quæ necessario sequuntur ex Scriptura.

X. Sed nulla præcesserat Ecclesia definitio, inquit. Hoc rursus quid significet quæro: An nondum fuisse in Ecclesia traditum animas vñras Deum ante resurrectionem. An vero in nullo Concilio eam quæstionem adhuc definitam? Prius illud negatur, Nulla est enim Catholicæ fidei veritas, quæ non sit ab initio tradita, & constituta: itaq; aut negandum est, eam esse catholicam veritatem, aut ab initio esse traditam fatendum. Non est enim fides temporum, sed Euangeliorum, vt recte Hilarius ad Constantinum.

XI. Et sanè id docuit Scriptura. Christus Luc. 23. Hodie mecum eris in paradiſo. Paulus ad Philip. 1. Desiderans migrare, & esse cum Christo. Et post. ad Corinth. 5. Scientes nos aduersas esse in corpore, peregre absimus à Domino. Considerimus a. & probamus potius migrare à corpore, & ad Dominum ire habitatum. Steph. Act. 7. Domine Iesu, suscipe spiritum meum.

XII. Docuerunt etiam Patres. Cyprianus libro de mortalitate, Nobis quoq; ipsi minimis & extremis quoties reuelatum est, quam frequenter atq; manifeste de Dei dignatione preceptum est, ut contestaveris assidue, & publice prædicarem, fratres nostros non esse lugendos, accersione dominica de seculo liberatos, cū sciamus non eos amitti, sed præmitti, recedentes procedere, ut proficentes, ut nauigantes solent: desiderari eos debere non plangi, nec accipiendas esse hic atra vesperis, quando illi ibi indumenta alba iam assumperint, occasionem dandam non esse gentibus, ut nos merito ac iure reprehendant, quod quos vivere apud Deum dicimus, ut extinximus, & perditos lugeamus.

XIII. Non omnes colligam, addam duntaxat Augustinum in Ioan. tract. 49. Requiem, quæ continuo post mortem datur, si ea dignus est, tunc accipit quisq; cum moritur. Prioris accepert Patriarchæ: videte ex quo requiescunt. Posterioris Prophetæ, recentius Apostoli, mut. & recentiores sancti martyres, quotidie boni fideles. Et in libro de dogmatibus Ecclesiasticis (quem tamen Génadio Massiliensi Sanderus tribuit, c. 79. certe non est Augustini) Post ascensionem Domini in cœlos, omnium sanctorum animæ cum Christo sunt, & excedentes de corpore ad Christum vadunt, exspectantes resurrectionem corporis sui.

X. V. Fuit ergo & Scripturarum auctoritate ab initio definitum, & auctoritate Patrum traditum in Ecclesia, animas sanctorum statim à morte esse beatas, & cum Deo, ac Christo. Ioannes igitur, & contra Scripturam docuit, & contra traditiones patrum, contra dogmata Ecclesiastica. Et alius dicat, non docuiste hæresin?

XV. Quod si alterum eligant effūsium, & negent ab vlo Concilio definitum respondere non minus fuisse hæreticum. Nam, ne tum quidem, quū Arius cōspit negare Trinitatis qualitatem, vñrum præcesserat vii ius Concilij decretum: & tamen statim damnatus est ab Alexandro, Alexandriæ Episcopo, ut hæreticus. Nondum etiam Concilium Ephesinum sua decreta ediderat, cum Nestorius negans Mariam θεότοκον, à Cyrillo de hæresi reprehensus est, negante cum eo vñrum communicare debere, imo à Celestino excommunicationis minas audiuit, nisi intra decem dies resipiseret. Quid? nonne infinita sunt minutiores hæreses, ob quas nunquam vñrum congregatum est Concilium? Imo vero, cum ante Nicenam nulla vñquam Synodus cogi potuerit vñuersalis, hoc est, trecentis post Christum anno,

DD 3 multi

multi tamen pro hæreticis sunt & habiti & damnati. Neque ullus unquam inuenitus, qui eos hoc prætextu excusat, quod nulla adhuc esset Ecclesiæ publica aut solennis definitio. Sed & in Monothelitarum negotio luculentissimum mihi est exemplum. Disputauit Maximus contra Pyrrhū annis circiter triginta quinque antequam in Concilio Romano damnaretur Monothelite, & tamen eos in hæreticis posuit. Vnde fit certum, qui duas voluntates in Christo negavit, hæreticum fuisse, etiam ante Concilij determinationem.

XVI. Nec vero recordatus est Bellarminus, mendacem memorem esse oportere. Nam lib. 1. de Ecclesia triumphante c. 2. vt probet ex Ecclesiæ testimoniis animas sanctorum frui Dei visione, profert, ab Alphonso de Castro monitus, Innocentium tertium, qui id dicitur verbis docuerat, Extra de Presbytero non baptizato, capite *Apostolicam*. Fuit autem Innocentius decimus nonus in ordine Pontificum ante Ioannem hunc, de quo agimus, inter alio annorum circiter centum.

XVII. Sed non potuit definire: hoc enim secundo Bellarminus dixit. En rursus, inquam, ut in Anastasio *de eis deinceps*, totiesque expectandum nobis miraculum aliquod, quod Romanus aliquis Pontificulus nouo percitus astro, non nihil somniauerit aduersus fidem, alias perierit veritatis regula. Imo quanta hæc est, quam certa veritatis regula, qua confracta eti opus sit, ne nos a recto abducatur? Nouum autem conclusionis genus. Morte præuentus est, antequam opinionem suam definiuerit. Ergo non fuit hæreticus. Imo inquam, negatur consequentia: & contra potius: morte præuentus est, antequam meliora edocetus & ergo mortuus hæreticus.

XVIII. Præterea neminem habet autorem præter Benedictum duodecimum Ioan. successorem. Atq. i. hic scipsum satis suspectum reddit, cum in hac ipsa extrauagante. Ioannem constituit tanquam iudicem, non vero tanquam partem, ita que describit, quasi in scholis tantum versata quæstionem inter eos quos vulgo Theologos appellabant, ipsum autem Ioan. quasi spectatorem. Cum tamen reliqui, hunc illi soli errorem tribuant. Quia nimis est adulatio, nec satis digna homine sincero. Estigitur verisimile, cum iam tum hoc morbo laborasse, cui omnes obnoxii sunt nostri leuita: nempe quantum posset extenuaret defectus suæ sedis, quam initio valde extollit.

XIX. Reuocasse sententiam in articulo mortis facile patior, & serio velim esse verum. Quid tum vero? An nobis enim Pontifices Iesuitæ volunt esse regulam veritatis, eo tantum momento, quo expirant? Imo toto autoritatis curriculo. Quare hæc stropha causam non iuuat. Neque enim tolerandum Axioma; Quicumq; in mortis articulo errorem suum reuocat, is ut sit regula veritatis. Imo regule officium est, nunquam errorem reuocare: hoc est, nunquam errare.

XX. Quinetiam sincere reuocasse, non possum in animum inducere, cum considero declarationem esse mendacem. Quis enim persuadeat eum vel micam habere sineceritatis, qui iam expirat, & coram Dei tribunali positus, mentitur? Mentitur autem, cum se protestatur nunquam in animo habuisse, contrarium definire. Nam Adrianus Florentius ipse etiam Romanus Episcopus, contra assertit, *Nouissime fertur de Ioanne* 22. quod publice docuit, declarauit, & ab omnibus tenerim mandauit, quod anima purgata ante finale iudicium non habent stolam: quæ est clara & facialis visio Dei: & Vniverstatem Parisensem ad hoc induxit, dicitur, quod nemo in ea poterat gradum in Theologia adipisci, nisi primus hunc errorem pestiferum iurasset se defensurum, & perpetuo ei adhaeretur.

XXI. Potest tamen eius audaciam fregisse Ecclesiæ Gallicanæ constantiam, quæ se illi iussu Philippi Valesij Regis opposuit, & quidem seuerissime. Gerson Sermon in festo Paschæ, *Apparet falsitas doctrine Papæ Ioannis vicesimi secundi* sic legit Bellarminus: nam in meo codice est vigesimi) quæ dannata est cum sono buccinarum vel tubarum coram rege Philippo auiculo tuo, per Theologos Parrhœsienses de Virgine beata, & credidit potius Theologus Parrhœsiensis, quam Curiæ. Gaguinus lib. 8. *Ioannes vicesimus secundus Pontifex Romanus de divina contemplatione atq; visione temere sentire atq; prædicare ausus est: aduersantibus illi Catholicis viris, quibus in primis Philippus adiutor fuit. Christianus Massæus Chronicorum lib. 18. Misit Parisium duos alterum Dominicanum, alterum Franciscanum, qui eandem heres prædicarent, Pontifice resistit: quidam Thomas prædicator Anglus, quem propterea Papa in carcere misit. Rex autem conuocauit Concilium ad palatium suum in Vintiana Sylva: qui omnes contra Pontificem subscribebant. Statim rex legationem misit Ioanni, petens ut & se corrigere, & Thomam dimitteret: illi vincitum absoltus. Gobelinus eiusdem temporis author ætate sexta, c. 71. Ipse postquam senex effactus est, desipuit, prædicans, animas separatas à corporibus non videlicet diuinam visione faciali ante diem iudicij. Contra quod Thomas Vualeius de ordine prædicatorum, se exponens poricolo propter fidem Catholicam, publice prædicauit: ita quod propter hoc Papa misit cum in carcere: & ibidem fame ericiatus est, sed tandem liberatus magno cum honore. Papa etiam anno vigesimo Ludouicie regis in extremis constitutus, ad instantiam quorundam amicorum suorum, prædictum errorem reuocauit.*

XXII. Hæc isti, atque alij. Quis autem credit tot tantaque agentem in animo nunquam habuisse, tuum dogma confirmare? Primum prædicauit publicè. At he solet plebs seduci, & imbuī falsis opinionib. Secundo etiam ad absentes misit viros Academicos, persuasurus ut dogma admitterent, & fassent: sic enim interpretor Adrianum Florentium: nam constat Parientes non fuisse corruptos. Denique etiam carcerib. resistentes coercebat. Et hæc omnia quis credit, cius esse, qui nihil definierit, saltem apud se, sed tantum consultet? Nimis igitur astutiores solent alias & a piis, & a christi.

CAP. XIV.

An Romani Episcopi sibi consentit.

I. Regula fidei semper sibi constat. At Romani Pontifices non sibi constat. Ergo non sunt regula fidei. Maior est perspicua. Minor probatur

quia de ijsdem rebus diuersa, imo contraria constituerunt: quod ipsum probatur multis exemplis.

II. Primus contradictionis exemplum. Gelasius citatus à Gratiano de Consecrat. dist. 2. c. *Comperimus*, assertit eos arcendos à toto sacramento Eucharistie, qui calici non communicant. Non posse enim viuis eiusdemque mysterij divisionem esse sine grandi sacrilegio. At Pontifices posteriores in Constantiensi Concilio, & Tridentino diminutam communionem sanxerunt.

III. Respondet Bellarminus negans esse contradictionem, quia sermo sit de diuersis personis. Nempe Gelasium loqui solum de Sacerdote sacrificante, qui non potest sine sacrilegio unam tantum speciem sumere, quia imperfectum sacrificium redderet. Reliquos autem de non sacrificantibus. Quam solutionem didicit à Glossatore Decreti, à Ioanne de Turcremata, & alijs.

IV. Sed hæc solutio eorum est, qui veteres canones ad presentem proxim accommodare quoquis modo conantur: cum deberent potius ex canonicis antiquis, præsentem proxim emendare. Enimvero illa nititur nullis argumentis, sed tantum *et sic* illa siue potius *aberratio*, quam sibi iam pridem Papista arrogant, ut sit pro ratione voluntas. Non sequitur autem ita esse, quia illi ita volunt esse.

V. Nos contra, habemus primo institutionem Dominicam, quæ communionem utriusque speciei obtulit non sacrificantibus, ut loquuntur, sed communicantibus. Secundo veteris Ecclesiæ proxim, quam ne ipsi quidem desperatissimi Papistæ negare possunt: proxim, (inquam) longi & ante & post Gelasium temporis. Tertio, quod nunquam legimus Sacerdotes celebrantes abstinuisse à calice: sed aliquos ex communicantibus, de quibus Leo primus. Deniq; quod hoc capite, neque nominantur, neq; describuntur, neque latenter indicantur, solum Sacerdotes; sed generaliter can non concipitur, nulla siue temporum, siue personarum exceptione.

VI. Sed ex una contradictione imprudens nobis aliam Bellarminus est fabricatus. Cum enim dixit Gelasius cedere non posse sine sacrilegio sacrificantem Sacerdotem à calice abstinere: eius iudicium contradictum ostendit iudicio Innocentij VIII. de quo loquitur lib. 4. de Pontifice cap. 14. Nam cum Raphael Volaterranus Geographæ lib. 7. dixisset ab eo Pontifice Noruegis concessum, ut sine vino sacrificium celebrarent: hoc ita Bellarminus exposuit, ut affereret, non permitti, ut loco vini aliū liquorem: sed solum ut in altera tantum specie Eucharistiam consecrarent. Ergo (inquam) ut à calice abstinenterent. Credit ergo vius eiusdemque mysterij divisionem posse fieri absque sacrilegio. Ergo contradixit Gelasio Innocentius VIII.

VII. Secundum exemplum. Gregorius III. apud Gratianum causa 32. quæst. 7. definit licet marito; cui mulier infirmitate correpta non vallet debitum reddere, aliam vxorem superinducere. *Quod proposuit* (inquit) *quod si mulier infirmitate correpta, non valuerit viro debitum reddere, quid eius faciat ingalis, bonum esset si sic permaneret, ut abstinentia vacaret.* Sed quia hoc magnorum est, ille qui se non poterit continere, rubaz magis. At in Concilio Tridentino, session. 22. cap. 2. *Siquis dixerit, licet Christianis plures simul habere uxores, & hoc nulla lege divina est prohibatum, anathema sit.* Imo Gratianus annotat illud Gregorij, sacris canonicis, sed & Euangelicæ, Apostolicæque doctrinæ penitus aduersari.

VIII. Bellarminus responderet varie. Primo, Gregorium non loqui de quaenam imbecillitate, sed de impotentia perpetua & naturali, per quam est inepta ad coniugium mulier. Sed hæc solutio non consistit. Non enim verisimile Augustinum, ad quem scripta est Epistola, scilicet licere ob impotentiam diuortium facere. Secundo, quia hæc verba, infirmitate correpta, non significant perpetuam & naturalem impotentiam: sed fortuito superuenientem morbum. Tertio, quia cum sit diuortium, tum maritus non obligatur ad subsidijs operis dimissæ prestandam, quod tamen Gregorius præcipit.

IX. Itaque Bellarminus aliud querit effugium. Primo, non concedi aliud coniugium tanquam iustum, sed tanquam minus malum. Secundo, Pontificem ex ignorantia lapsum esse: quod fieri posse non negant, cù non definiunt aliquid tanquam de fide, sed solum opinionem suam alijs declarant, ut hoc loco videtur Gregorius fecisse. Tertio, non fuisse rum exploratum errorem: cum Augustinus etiam dubitarit an liceat vxori de licentia mariti, misceri alteri viro.

X. Ergo (inquam) constat errasse Gregorium: constat sibi non constare Pontifices. Nam quid tum si minus malum? Régula fidei, neq; maius neq; minus malum admittit, aut permittit. Est vero ridiculum, quod Bellarminus addit, de opinione priuata, ut semper. Sed & fallit. Nam ita Gregorius definiebat ex auctoritate, & tanquam ex Ecclesiæ luce fidei. Etenim ille, quisquis erat, siue Bonifacius, ut est apud Gratianum, siue Augustinus, ut in 2. tomo Conciliorum, quæfuit à Gregorio tertio (nam assentior Bellarmino non esse primum) qualiter teneat vel doceat sancta Apostolica Romana Ecclesia. Eripe Greg respondit in hæc verba, *Beatus Apostolus Petrus, & Apostolatus & Episcopat⁹ principiū exitit, & consilienti tibi de statu Ecclesiæ, non ex nobis quasi ex nobis, sed ex gratia, quæ aperis os mutorū & linguas infantium facit disertas, qualiter tenere debeas, apostolici vigoris doctrina edicimus.* Porro Augustini dubitatio Gregorij factum excusare non potest: regulam enim fidei quanto oporteret esse omnium exactissimam: ut ausim dicere, dubitationem eam, quæ in Augustino laudabilis possit videri ob modestiam, in eo qui se iactet regulam fidei, esse sceleratissimam.

XI. Tertium exemplum. Nicolaus primum docuit Baptismum à Iudeo collatum in nomine solius Christi, esse ratum. Retulit Gratianus de Consecrat. dist. 4. *A quodam Iudeo nescitis utrum Christiano à Pagano, multos in patria vestra baptizatos asseritis, & quid inde sit agendum consilium. His profecto si in nomine sancte Trinitatis, vel tantum in nomine Christi, sicut in Actibus Apostolorum legitur, baptizati sunt (vnum quippe idemq; est, ut sanctus Ambrosius exponit) quia non illorum, sed eius est, rebaptizari non debent.* At contra, Pelagius ead. dist. ex institutione aliter docet, sed disertius Zacharias, *Simeonis in fonte baptismatis quis fuerit sine invocatione Trinitatis, perfectus Christianus non est, nisi in nomine Patris, & Filii & Spiritus Sancti fuerit*

fuerit baptizatus. Hic a nihil excipiunt Bellarm. & Canus, nisi Nicolaum expressisse suam sententiam, ut Doctorem particularem non a. definituisse ut Pontificem. Quia de re quid attrinet saepius dicere.

XII. Quartum exemplum. Alphonsus de Castro libr. i. de haeresib. c. 4. sic scriptis Cœlestinum Papam errasse circa matrimonium fidelium, quorū alter labitur in hæresin, res est omnib. manifesta. Neq; hic Cœlestini error talis fuit, qui soli negligenciae imputari debet: ita ut illum errasse dicamus velut priuatum per sonam, & non ut Papā, qui in qualibet reseria definiens consilere debet viros fidoces: quoniā huiusmodi Cœlestini definitio habebatur in antiquis Decretalibus in capite Laudabile titulo de Conuersione infidelium, quam ego ipse vidi & legi. At contrarium definitum esse Bellarm. obseruat ab Innocentio III. Eta Concilio Tridentino. Et Salmero disp. 12. in pto. ad Cor. Quando inter fidèles ab initio contractum est matrimonium, si alter per infidelitatem vel hæresin labatur, hoc matrimonium secundum iura non dissoluitur, quoniam ab initio ratum fuit: et se aliter cuidam summo Pontifici aliquando vñsum fuerit.

XIII. Respondent Canus & Bellarm. Cœlestinum nihil definisse, visitato nroxxv qd. Id tamen ipsum ridicule probant, ex Innocentio tertio: qui in cōtratio definiendo his verbis vñsum sit, licet quidam predecessores nostri sensisse aliter videantur. Sensisse ait (inquit) non definit. Optime: quasi qui definit, aliter tentiat quam definit. Sed oppono Alphonsum, qui se decretalem illam vidisse afferit: Ideo potuit non ex inanib. conieciurus, sed ex ipso texitu epistole iudicare. Iti autem ut ceci de colorib. cum de ea nihil inaudierunt nisi ex Alphonsi relatione: tamen diuinant pro arbitrio, non verissima, sed commodissima. Sic zelo ardent.

XIV. Quintum exemplum. Adrianus tertius statuit (inquit Falsiculus temporum) ut Imperator nullo modo se intromitteret, de summi Pontificis electione: & appare quod hoc constitutio parum obtinuit. Imo Leo octauus directe contrarium statuit postea. Et vero extat Leonis constitutio apud Gratianum dist. 6.1. qua concessit Othoni I. & successorib. ut eligant & ordinent Romanum Pontificē. Constitutus, & corroboramus, & per nostrā Apostolicam auctoritatem concedimus atq; largimur domino Othoni primo, regi Teutonicorum, eiusq; successorib. huius regni Italia in perpetuum, facultatem eligendi successorum, atq; summa sedis Apostolicae Pontificem ordinandi. Similiter Adrianus eum Synodo decrevit Archiepiscopos, & Episcopos per singulas prouincias inuestiguras a Carolo magno accipere: quo iure frequentes vñ sunt eius successores. Quam tamen satis legitimam causam putarunt Gregorius VII. eiusque successores, excommunicandorum, deponendorumq; Henrici quarti, Henrici V. Friderici I. atque aliorum excitatis ob eam rem pernicioſiſſimis bellis. Tam sancte sibi constar Papistica religionis regula.

XV. Sextum exemplum. Nicolai tertij & lo. 21. Quorum unus (inquit Almain de auctoritate Ecclesiae, 10.) determinavit iudiciliter Christum & Apostolos nihil habuisse in communi, nec in proprio: alter oppositum, ut videre est in eorum extraagantib. Gobelinus ætate sexta, c. 67. ait Nicolaum statuisse, vt fratres Minorcs in bonis mobilib. & immobilib. haberent tantum vñsum fratum, sed dominum spectaret ad Romanā Ecclesiam specioso fuso ad eū ordinem citandum contra regulam. Ioannē hæc omnia reuocasse, declarat eum esse hæreticū, qui pertinaciter affirmet Dominum nostrum Iesum Christum & Apostolos nihil habuisse in speciali, vel etiam aliquid habuisse in communi. Platina in lo. 23. Edictum proposuit, quo eos declarauit pertinaces & hæreticos, qui affirmarent Christum eiusq; discipulos nihil priuati, vel proprii habuisse: quod certe non nullum cum Scriptura conuenit. Et paulo post, Damnauit præterea glossulam quandam fratris Petri ordinis Minorum, qui conuentum quandam tertij ordinis ad imitandam Christi paupertatem animauerat: quorum de numero multi damnati & exusti fuere.

XVI. Vrit Papistas insignis aenigmatis exemplum; & medicinam facere satagunt. Ioannes de Turcremata summa de Ecclesia, lib. c. 12. ita conciliat, vndeat duplē esse paupertatem: primam pro illis qui prædicaturi mittendi erant in Iudeam: quæ est nihil proprium habere sub cœlo, nec in speciali, nec in cōmuni: alteram eorum, qui fixi mansuri erant in congregatiōne: quæ est nihil habere in proprio, sed tantum in communi. Christum vtramq; diuersis temporib. docuisse verbo, & firmasse exemplo. Et ita conciliati Pontifices relatis ad diuersa tempora eorum constitutionibus, Bellarminus vero fatetur non posse per omnia cōciliari. Itaq; distinguit quæstiones: primam, vñsum in reb. quæ ipso vñsum pereunt, separari possit vñsum à dominio: secundā, vñsum paupertas, quæ à se dominum remouet, solo vñsum telicto, sit sancta & meritoria. tertiam, vñsum Christus talem paupertatem verbo & exemplo docuerit. In 1. & 2. quæstione fatetur dissentire Nicolaum afferentem, Ioannem negantem. In tercia, distinctionem admittit: ut aliquando perfectissimam paupertatem Christus verbo & exemplo docuerit: aliquando vero minus rigidam: & hoc velle Nicolaum: Ioannem vero dixisse, hæretice asserti Christum nihil vñquam hic in terris habuisse proprij, nec in speciali, nec in communi.

XVII. Sed historiā audiamus potius ex Ioannis Delphini lib. 2. de cœlibatu. Is ex Nicolai verbis, quatuor elicit axiomata. Abdicationem proprietatis omniū rerum tñ in speciali, quæ etiam in communi spectare ad perfectionem. Apostolos hanc abdicationem a Christo accepisse, & didicisse. Hanc seruauisse Apostolos. Aliis exēplo, & doctrina seruanda reddidisse. Hæc ille ex Nicolai verbis: nō bona tamen fide: quia omissum est præcipuū axiomā. Hanc paupertatē Christū ipsum exēplo firmasse: quo significatur, non tantū docuisse Apostolos, vt profiterentur, sed etiā ipsum professum esse. Et diserta sunt verba Nicolai ab ipso Delphino recitata: Quæ & Christus, viam perfectionis ostendes, verbo docuit, & exemplo firmavit. Porro Ioannē initio Pontificatus id sensisse cum Nicolaō, nēpe Christum & Apostolos proprietatē & dominium rerum omnium temporalium deseruisse. Itaque confirmasse Decretalem, Exmī de Paradiso, in qua Francisci regula exponitur & laudatur: addita etiā insuper alia decretali quorūmā exigit: quæ illam priorem explicaret. Sed elapsō anno sexto sui Pontificatus, quatuor statuta fecisse, omnino contraria supradictis constitutionibus. In his nouem conclusiones continet, in quibus istas: Christum & Apostolos in omnibus temporalibus rebus, quas Scriptura testatur eos habuisse, tam in particulari, quam in communi, proprietatem & dominium habuisse: & à se proprietatem, dominiumque temporalium rerum minime abdicasse, nec illa reliquissimē: nec huiusmodi abdicationem vñquam docuisse: quin omnes quotquot afferunt, aut docent oppositum, & que dammandos esse atque impios hæreticos. Christum do-

minio & regno temporalium rerum vñquam abrenunciasse: imo ne potuisse quidem abrenuntiare. Apostolos, etiam post missionem Spiritus Sancti omnium temporalium rerum, quæ ipsis darentur, habuisse dominium, tam in particulari, quam in communi. Apostolos nullum emisisse votum abdicationis proprietatis & dominij. Christum nullum certum vivendi modum Apostolis iniunxit in particulari: sed eum duntaxat, quæ alii omnib. discipulis. Christum nec verbo docuisse, nec exemplo firmasse, haudquam ferendam esse pecuniam ab iis qui esse cupiant in statu perfectionis. Has atque alias conclusiones docuisse Ioannem: & hæreticos pronuntiasse omnes, qui aliter docerent.

XVII. Ex his facile nunc indicium contradictionis: eiusdemq; momenti. Neque enim de facto contentio fuit, sed de iure: id eoq; pertinens ad hæresin: & quidem tam serio, ut multi fuerint non damnati tantum, quod iam pridem in vñsum abiit quotidianum, sed etiam exultis: quæ Ecclesiæ Romanae potentissima demonstratio est, multis, jam seculis, resolutis si minus quæstiones Theologicas in sua principia: at certe compagationem corporum in cineres. Et vero consentit Bellarminus non consentire Nicolaum & Ioannem in suis duabus primis questionib. atqui he sunt de iure, nam tercia propria est facto. Et si præualeat Ioannis definitio, tota abit in ventos Monachorum perfectio, quo nihil habent sanctius Romanista. Sed illa potius de finito antiquanda est visa: ne nullus esset in orbe locus progeniei mendacium, neue euaneſceret Christi oraculum testantis, Nos semper habituros nobiscum mendicantes. Quid ergo nobis felix faustumque sit, habemus ex testimonio Bellarmini, discentientes Nicolaum & Ioannem: vñrumque Papam: an etiam vñrumque regulam fidei.

XIX. Sed in 3. capite mirare distinctionem temporum? Ali quando Christus & verbo & exemplo docuit eam paupertatem: & vere dixit Nicolaus: aliquando non docuit: Et non mentitus est Ioh. Quomodo id vero? Nam si actus Christi consideres: potuisse fieri concedo: quid enim est in vñiuera religione Christiana de quo non queat idem dici? Certe non simul & semel omnia docuit. Exempli causa: Passionis sua mysterium docuit aliquando: nimur Maithaei 26. aliquando non docuit, vt in Cana in nuptiis: aliquando celebravit Eucharistie Sacramentum, vt pridie quam moreretur: aliquando non celebravit, vt eum baptizatus est à Ioanne: aliquando beatitudines pronuntiavit, vt initio sermonis in monte: aliquando minime, vt cum Vx diceret Pharisæis, Matthæi 2. Et quid non? Sed cui vñsum hæc aeternitas: Nam quod Nicolaus afferbat de Christi verbo & exemplo: eo tendebat, vt probaret hanc propositionem: Dicimus quod abdicationis proprietatis huiusmodi omniū rerum tam in speciali quam in communi propter, Deū meritoria est. Hanc propositionē negebat Ioh. ipso teste Bellarmino, & ne frustra negaret: fundamentum Nicolai sibi videbat diruendum. O fungum, & stipitem Ioannem, si putauit sibi negandum aliquando docuisse sic Christum: puta cum dormiret in nau. Adeone solent prudenter, & considerate Pontifices disputare? Aut si non Pontifices disputare, taltem Pontificum assecrare antonomias Pontificum conciliare! Raram artē! miram artē, siue illis disputandi, siue his conciliandi.

XX. Quod si nec fungus fuit Ioannes, nec stipes: tum oportuit dicere Christum nunquam docuisse, aurverbo, aut exēplo huiusmodi paupertatem. Et vero diserta Delphini verba, Nec huiusmodi abdicationem vñquam docuisse. Christum dominio rerum temporalium nunquam renunciasse. Gemina hic negatio, gemina Nicolai affirmationi opponitur de verbo & exemplo: & negatio quidem vñiueralis: cum Nicolao sufficeret affirmatio particularis. Eligat nunc Turrecremata: eligat Bellarm. n. vñrum malit. Aut n. inepti sunt, bardi, stupidi, fungi, stipites Romani Pontifices, qui absurde disputent: ac proinde minimi omnium habendi pro regula fidei: aut si non bardi, stupidi, fungi, stipites: contradicunt alij alii: dum de eodem eadē ratione idem vñus afferit, alter negat. Ac proinde rursus indigni qui obtrudantur pro regula fidei: quod videtur sensisse Delphinus disputans expōfessō. Absurdam esse Ioannis vigesimi secundi opinionem. Cum multo mollius dixerit Bellarminus, melius Nicolaum sensisse.

XXI. Septimum exemplum. In decretis de Consecratione dist. 2. definitū Papæ non esse quicquam offerendum in Eucharistia consecratione, p̄iæter panē & vinum, & aquā: nunquam a. fine vino. Ait Innocentius VIII. Norvegus permisit, vt sine vino sacrificium celebarent. Bellarm. respondet, primo non edidisse decretum, quo vñiueralis Ecclesiæ declarareret liceat sine vino sacrificium offerre: itaque si errauit, errasse factō, non dogmate. Secundo non permisisse loco vñi liquorem alium consecrari: fed in altera tantū specie Eucharistiam fieri, idque ob extremam necessitatem, cum in ea regione vinū conseruari nequeat, quin statim acēcat. Verum exclusio est triuola. Ad prius fateor nō esse decretum vñiueralis: sed meminisse debuit Sophista: alterum illud esse vñiueralis, quo prohibetur offerri sine vino: ac vñiuerali contradic̄ specialiter. Esse vero errorem factō nego, fuit n. iuris: quia credit posse eo modo legitime Eucharistiam celebrari: ideoq; indulſit regionib. hoc est, constituit, vt iis locis post id temporis ius fasque est Eucharistia eo modo celebrare. In secundo mendacium est: quia concessit Innocentius, non vt in altera tārum specie consecrarent: sed vt pro vino aliū liquorem substituerent. Volaterranus Geographia 7. Norvegus Innocentij octaui Pontificis concessione permisit sine vino calicem sacrificare: quod ob immensa frigore, vinum in ea regione importatum acēcat. At iij qui in altera tantum specie consecrant, poslunt-ne dici sacrificare calicem? Quanquam sit non mentiretur Bellarm. contradiceret tamen Innocentius Gelasio, cōtestati vñi eiusdemq; Sacramenti diuisionē sine grandi sacrilegio non posse peruenire: De consecratione, dist. 2. comperimus. Quod ipsum de consecrante dictum voluntodierni Sophista, ne diminuta communioni præjudicet.

XXII. Octauum exemplum. Gregorius Papa apud Gratianum causē 35. q. 2. gradus cognationis prohibitos definit ad septimum vñque: Dē affinitate consanguinitatis per gradus cognationis, placuit vñque ad septimum generationem obseruare. Et iulius, Nullum in utroq; sexu permittimus ex propinquitate sui sanguinis, vel uxoris, vñq; ad septimum generis gradum, uxorem dicere. At Innocentius tertius in Lateranensi Concilio, Prohibito copula consanguinitate, quartum consanguinitatis & affinitatis gradum de cetero non excedat. Manifesta contradictione: nam ex canone Gregorii & Iulii prohibebant gradus quintus, sextus: septimus, octauus, quos Innocentius liberos esse voluit.

XXIII. Nonum exemplum: Pelagius constituerat Diaconos Siciliæ DD 4 absti-

abstinere ab uxorib. Id decretū Gregorius successor improbavit, ut durum & incompetens: apud Gratianum dist. 31. c. Ante triennium. In quem locum Cardinalis Io. Turrecremata, Facit quatuor, Primo ostendit quando prohibito illa fuit facta: scil. ante triennium: secundo, quod illa prohibition fuit, iniqua; & ideo cassanda: tertio cassat illam prohibitionem. Paulo post, ex eo Gregorij facto sumit argumentum, Quod successor potest cassare statutum super predecessoris, si iniustitiam continet, & si praestet exemplum mali. Egregie. Ergo (inquam) possunt Romanorum Epicoporum decreta cassari. Hoc iam nimirum contra naturam regulæ. Insuper ergo possunt Romanorum Epicoporum decreta iniustitiam continere, & præstare exemplum mali. Ito nunc: & Episcopos Romanos afferito aliquis esse regulam Ecclesiæ.

XXIV. Decimum exemplum, Bonifacius VIII. in tantam arrogantiam erexit seipsum (inquit Fasiculus temporum) ut dominum totius mundi se diceret tam in temporalib. quam in spiritualib. Vnde ad Philippum Galliae regē scripsit, Scire te volumus, quod in spiritualib. & temporalib. nobis subes. Sed contra Innoc. III. in Decretalib. Qui filii sunt legitimi capite per Venerabilem: quū loqueretur de Rege Francie, cuius diuortium ab uxore probauerat, differre significat cum regem, superiorum in temporalib. minimere cognoscere: ut nemo mirari iam debeat Philippum Bonifacio ita rescriptisse, Sciat tua magna factus, in temporalibus nos alicui non subesse.

XXV. Quid plura colligam? Possum uno conatu rem tantam totam absoluere. Nam ipsi Romani Pontifices clamant sibi posteriorib. licere contra statuere, quam precessores statuerint. Ioan. 12. in extraugant de verborum significatione c. 2. Quia non nisi quam, quod conjectura profuturum credidit, subsequens experientia non ciuum ostendit, non debet reprehensibile iudicari: Si canonum conditor canones à se vel à suis predecessorib. editos, vel aliqua in eisdem contenta a canonib. reuocare, modisicare, vel suspendere studeat, si ea obesse potius viderit quam prodeesse. Idem c. 1. Ad conditoris canonum non est dubium pertinere, cū statuta à se vel predecessorib. suis edita, obesse percipit potius quā prodeesse, ne ulterius obesse valeant prouidere. Et cū hac ipsa de re multa fuisset quæstio, occasione harū decretalium, idem Io. c. 5. disputat: Licit Innocentius quartus in Generali, Concilio interdixisset nonas religiones instituit, tamē successores ipsius, nō obstante interdicto huiusmodi plures leguntur ordines confirmasse: qui etiā aliquid exceptum fuerunt postea per Gregorium nonū predecessorē nostrum dissolui certo modo in Cœcilio Generali. Si igitur post interdictū Generalis Cœcili liceat summis Pontificib. non (an potius tā) confirmatos in totū dissoluere: non est mirū si quod declarat circa regulas ordinū solus fūmus Pontifici, vel ordinat, liceat eius successorib. declarare seu alias immutare. Et paulo post: Vnde non possunt ex predictis concludere nisi alioquin, quoniam contra ordinata per summos Pontifices circa talia valeat successor aliud ordinare. Ab ea schola doctus Alfonlus de Castro, aduersus hā ref. lib. 1. c. 2. scriptum reliquit, Decretales Epistola per alios posteriores Pontifices, aut per eosdem à quib. missa sunt, reuocari possunt: sicut de multis factum esse constat. Pro qua re commune est eorum proserbum, Par in parem non habet imperium. Quā sententia significare volunt, priorū Pontificum decretis nō teneri Pontifices posteriores, quin liberum sit eis cū viderint, careuocare.

XXVI. Aduertamus animum. Nam hāc totam præfocant aduersariorū sophisticen: quos audiuiimus distinguentes doctorem priuatum suam sententiā explicantem, à Papa ex auctoritate decernentem. At hæc in loquacitate nunc sit inutilis. Diserten. Canones Canonib. Decreta Decretis opponuntur: Pontifices Pontificib. Quid ergo? An nos Iesuitæ docebunt Papā condere canones non ex Cathedra? condere tantum ex priuati doctoris sententia?

C A P . X I V .

An quicquid decernunt Romani Pontifices, rectum sit.

I. **Q**uicquid regula fidei decernit, sanum est & rectum. At quæ decernunt Romani Pontifices, non sunt omnia sana & recta. Ergo nō sūt Romani Pontifices habendi pro regula fidei. Maiorem qui negat prorsus insinuat. Probanda minor igitur: quod sit variis exemplis.

II. Primum exemplum Caluinus Inst. lib. 4. c. 12. sect. 14. obijciebat matrimonium in Canonib. Pontificum Romanorum vocari immunditiem, & pollutionem carnis: notabatur ad marginē Sirici epistola ad Episc. Hispaniarum. Accusatio grauis est. Nam Paulus contra, matrimonium vocat nūm̄ dūm̄, 13; ad Hebreos: imo Episcopum etiam vxoratū aīr̄ kāl̄t̄v̄ inculpatum, 1. c. ad Titum: & aīr̄ kāl̄t̄v̄, irreprehensum, 3. prio. ad Timo.

III. Respondet Bellar. Caluinum more sto impudenter mentiti: exacte, opinor, seruata Iesuitica modetia. Sed quomobrem? Non n. (inquit) Siricus coniugium verum & legitimū, pollutionem appellat, sed illicitam coniunctionem eorū, qui post peractam publicam pœnitētiā, iterum redunt ad eandem coniunctionem, propter quam pœnitētiā egerant. Nemo a pœnitētiā vñquam egit, quod inierit legitimū matrimoniu.

IV. Satis animose: sed audiamus Siricum: Plurimos Sacerdotes Christi atq. Leuitus, post longa consecrationis sua tempora, tam de coniugib. propriis, quam etiā de turpi coitu solo dicimus procreasse, & crimen iūt̄ hoc prescriptione defendere, quia in veteri testamento sacerdotib. ac ministris generandi facultas legitur attributa. Duo igitur hominum genera sibi reprehendenda proponit: vnum eorum qui ex turpi coitu, hoc est (vt ego puto) ex scortatione, adulterio, vel incesto, liberos suscipiunt: alterum eorum, qui vxoribus propriis, hoc est, vt glossa exponit dist. 82. quas ante sacros ordines habuerunt, vterentur.

V. iam vero aduersus eos disputationem examinemus. Primo, potestne illud nō obsecnum videri castis animis, quod vtroq; copulet? Eos, inquā qui propriis id est, legitimi vñtuntur uxorib. cum iis qui impuros coitus se-continuntur? Deinde, quale illud est, quod vtroq; impugnet iisdem argumentis? Deus bone in Ecclesia. Christiana iisdem per argumentis legitimū matrimonium cum turpi scortatione? iisdem argumentis vñrumque prohiberi? O fidem antiquam! Non erit hoc crimen? non erit scelus? non erit blasphemia? Ita castas habent aures Iesuitæ.

VI. Expendamus vero hāc tam sancta tam sanctæ castitatis argumenta. Dicat mihi nūc (inquit) quisquis ille est sectator libidinū præceptor q. vitiorum, si astimas, quod in lege Mosis passim sacrū ordinib. à Deo nostro laxata sunt frena luxurie, cur eos, quib. committebantur sancta sanctorum, præmonet dicens, San-

cti estote, quia ē ego sanctus sum Dominus Deus vester. Hæciam quæro, aduersus quos dicantur. Annon aduersus eos, qui se prætextu legi tuebantur? Ergo aduersus legitimate coniugatos. Nam iū soli hoc argumento poterant vti: neque vñquam vel fando auditum est, contatores inde sibi patricium alciusse, quod ex lege Mosis Sacerdotes patres esse possent. Ergo, inquam, hi illisunt, quos sectatores libidinū appellat, præceptores vitiorum: aut certe fatendum est insanire.

VII. Rursum, Dominus Iesus, cum nos suo illustrasset aduentu, in Euangelio protestatur, quia legem venerit implere, non soluere. Et ideo Ecclesiam, cuius sponsus est speciosus forma, castitatis voluit splendore radiare, ut in die iudicij, cum rursus aduenierit, sine macula & ruga eam posset sicut per Apostolum suum instituit, reperi. Quare sanctionum sacerdotes omnes & Leuiti in insolubili legi constringimur, ut à die ordinationis nostra, sobrietati ac pudicitia & corda nostra mancipemus & corpora, dum modo per omnia Deo nostro in his, quæ quotidianus offerimus sacrificiis placeamus. Qui a. in carne sunt, dicente electionis vase, Deo placere non possunt. His verbis duo continentur argumenta, quorum conclusio est non debere sacerdotes, legitimo matrimonio vti: primum est, quia Ecclesiam Christus vlt castitatis splendore radiare: alterum, quia qui in carne sunt Deo placere non possunt. Oportet igitur in hunc modum cōcipi: Omnes sacerdotes debent esse casti. At nulli legitime coniugati sunt casti. Ergo nulli sacerdotes debent esse coniugati. Et Nemo in carne Deo placere potest. At omnes legitime coniugati sunt in carne: Ergo nulli legitime coniugati Deo placere possunt. Et hæc Iesuitæ excusabunt? Et qui hæc reprehendit, cum impudenter mentiri dicent? O Hispanum leponem! & Loyoliticam castitatem! o Monasticum zelum.

VIII. Sed aiebat Bellarminus loqui Siricum de illicita coniunctione eorum, qui publicam pœnitētiā egerant. Imo potius, inquam Bellarmin, vñfra dissimulatione audax Sophista nobis sperat illusurum. Nam dissimulato septimo eius epistola capite, in quo est venenum; ad quantum nos reuocat. Quamobrem? Nam cius verba non magis, imo tam accidunt ad Caluinum, quam illa que citauimus. Perinde est fugitur, ac si cum ego illum in Caluino calumniando omnes modestias fines hoc loco prætergressus esse dicerem, aliquis vt absoluget, auerteret me ad caput decimum nonum libri secundi de Christo, vbi Bellatmi. de Caluino sentit paulo modestius, in quæstione vtrum Filius Dei sit abrōgat: quam reliqua Loyolitici gregis decora.

IX. Secundum exemplum Innocentii tertij, qui in decretalib. Qui filii sunt legitimi capite, per venerabilem, docet legem veterem nondum plane esse abrogatam: his verbis, Sane cum Deuteronomium lex secunda interpretatur, ex vi vocabuli comprobatur: ut quod ibi decernitur in novo testamento debet obseruari.

X. Bellarminus responderet: Innocentium noluisse dicere, Deuteronomium hoc tempore debere obseruari ad literam: sed quatenus quæ in eo dicebantur, figuræ erant testamenti noui: ideoque existimat Deuteronomium secundam legem, quia multa contineat ad legem nouam figurata pertinentia.

XI. At hoc est tantū eo φόρος Φίλων: astute à Bellarmino ex cogitatum: ab Innocentio ne cogitatum quidem. Si a. esset verum, primo non de solo Deuteronomio, sed de tota Mosis lege, ita oportuisset loqui: Nam & in Exodus, & in Levitico, & in Numeris, noti pauca sunt figuratae adumbrantia Ecclesiæ Christianæ mysteria. Deinde non fuisse argumentum ducentum à nomine, ut omittant grammaticam ineptiam. Tertio, non asserendum fuisset, ea quæ ibi decernuntur, obseruari debere; sed ea potius quæ significantur, non enim decernere, idem est quod significare: Et in ceremoniis nec nescit alia præcipi, alia vero significari.

XII. Tertium exemplum Iacob: Almain de autor. Ecclesiæ c. 10. obseruatur, Aliqui Pontifices (inquit) statuerunt contra Euangelium: ut Pelagius, qui fecit constitutionem, quod omnes Subdiaconi Sicilia, à suis uxorib. abstinerent quas in minoribus ordinibus duixerant, aut ab officio cessarent: quoniam, quia erat iniqua & contra Euangelium, retractauit Gregorius primus eius successor: ut patet trigesima prima distinctione, capite, Ante triennium, in textu & in glossa. Et sane eo capite Gregorius predecessoris sui decretum testatur sibi videri durum & incompetens. Et Ioan. de Turrecremata id ita explicat: Ostendit quod illa prohibition fuit iniqua: & ideo cassanda. Inique est enim aliquem uxoriū compelli ad continentiam.

XIII. Quartum exemplum Gregorii tertij: cuius hæc verba sunt scribētis ad Bonifacium, Quod posuisti, quod si mulier infirmitate correpta, nō voluerit debitiū viro reddere, quid eius faciat iugalis: bonū esset, si sic permaneret, ut abstinentia vacaret. Sed quia hoc magnorum est, ille, qui se non poterit contineat, rubat magis, non tamen subsidiū opere subtrahat ab illa; cū informitas præpedit, & non detrahens culpa excludit. Eat nunc Campiamus, & Lutheri paradoxā exagitet etiam mentiendo. Sed si Lutherus dignus reprehensione, quid metitius Gregorius? Gregorius, inquam, cui ne hæc quidē utilis esse queat, subtiliter ex cogitata distinetio: hō omnis, & Pontificis: priuati doctoris, & Papæ: facti aut iuris. Hæc n. Epistola de iure respōdet: & respondet vt Papa: nimis Bonifacio roganti: qualiter teneat vel doceat sancta Apostolica Romana Eccl. sa. 8 t. præmissa præfatione: Consulenti de statu Ecclesie, non ex nobis, quasi ex nobis: sed eius gratia qui aperit os mutorum; & linguas infantium facit disertas, qualiter tenere debeas Apostolici vigoris doctrinam, dicimus. Imo extremam clausulam audite, Hæc, frater charissime, ex Apostolice sedis uigore scripsisse sufficiat.

XIV. Quintum exemplum Innocentij IV. de quo Vasques in 3. Thomæ disp. 12. 9. c. 5. Hic tamen obiter notandum est falsam esse opinionem Innocentij quarti in capite primo de Baptismo: Et Felini in capite, Quæ in Ecclesiæ, de constitutionib. numero vicecimosexto & aliorū iurisperitorum, qui docent in Sacramento Eucharistia sufficere Græcis pro materia panem fermentatum, Latinis vero ne cessarium effe panum azymum, ita ut si fermentato vellent consecrare, aut Græci in azymo, eorum confection effectum non haberet, & in Baptismo Græcis sufficere formam illam, Baptizetur feruus Christi in nomine Patris, & Filii & Spiritus Sancti: Latinis vero non sufficere, sed necessariam esse illam. Ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti: ita ut si aliter baptizent, nullum sit Sacramentum. Hæc igitur opinio vulgo iam exploditur, & exsibilatur. Omnes n. affirmant materiam & formam, quæ in una Ecclesia sufficit, ut verum sit Sacramentum, sufficere etiam in alia Ecclesia.